

YAKIN DOĞU ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
SANAT VE TASARIM ANASANAT DALI

KUZEY IRAK'TA ÇAĞDAŞ RESİM SANATI VE KİŞİSEL UYGULAMALAR

DLIAR QASİM MUSTAFA MULLA

YÜKSEK LİSANS TEZİ

LEFKOŞA
2019

YAKIN DOĞU ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
SANAT VE TASARIM ANASANAT DALI

Kuzey Irak'ta Çağdaş Resim Sanatı Ve Kişisel Uygulamalar

Dliar Qasim Mustafa Mulla

YAKIN DOĞU ÜNİVERSİTESİ SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
SANAT VE TASARIM ANASANAT DALI

YÜKSEK LİSANS TEZİ

TEZ DANIŞMANI
Yrd. Doç. Dr. Hasan Zeybek

KABUL VE ONAY

LEFKOŞA
2019

Dil tarafından hazırlanan “.....”
başlıklı bu çalışma, 21/06/2019 tarihinde yapılan savunma sınavı sonucunda
başarılı bulunarak jürimiz tarafından Yüksek Lisans Sanatta Yeterlik Tezi
olarak kabul edilmiştir.

JÜRİ ÜYELERİ

.....
Ünvan Ad Soyad (Danışman)
Üniversite Adı
Fakülte ve Bölüm Adı

.....
Ünvan Ad Soyad (Başkan)
Üniversite Adı
Fakülte ve Bölüm Adı

.....
Ünvan Ad Soyad
Üniversite Adı
Fakülte ve Bölüm Adı

BİLDİRİM

Ünvan Ad Soyad
Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürü

Hazırladığım tezin, tamamen kendi çalışmam olduğunu ve her alıntıya kaynak gösterdiğimi taahhüt ederim. Tezimin kağıt ve elektronik kopyalarının Yakın Doğu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü arşivlerinde aşağıda belirttiğim koşullarda saklanmasına izin verdiğimi onaylarım.

- ☐ Tezimin tamamı heryerden erişime açılabilir.
- ☐ Tezim sadece Yakın Doğu Üniversitesinde erişime açılabilir.
- ☐ Tezimin iki (2) yıl süre ile erişime açılmasını istemiyorum. Bu sürenin sonunda uzatma için başvuruda bulunmadığım takdirde tezimin tamamı erişime açılabilir.

Tarih

İmza

Ad Soyad

TEŞEKKÜR

Öncelikle, Allah'a şükrederek, bana tezimi bitirmekte yardımcı olan danışmanım Yrd. Doç. Dr. Hasan Zeybek' e sonsuz teşekkürlerimi sunarım. Benden yardımlarını esirgemeyen, Yrd. Doç. Dr. Raif Dimililer'e, Yrd. Doç. Dr. Mustafa Hastürk'e ve Profesör Nazan Sönmez'e bana sundukları yardımlar için teşekkür etmeyi bir borç bilirim.

Dr. Abdülhamit İsmail ve daha birçok öğretmenimin benim gelişimime ve bugünlere gelmemdeki tüm katkılarından dolayı sonsuza dek minnettar kalacağım.

Son olarak, desteklerini benden esirgemeyen Anneme, Babama, kardeşlerime ve tüm arkadaşlarıma sonsuz teşekkürlerimi sunarım. Herkese, Allah'tan sağlıklı ve başarı ve mutluluk dilerim.

ÖZ

Kuzey Irak'ta Çağdaş Resim Sanatı Ve Kişisel Uygulamalar

Bu araştırmada teori ve pratik açıdan sanat alanında üzerinde fazla çalışmayapılmamış, saklı kültürel bir hazine ve çalışma konusu olarak, Kuzey Irak coğrafyasının sanatla etkileşimini incelenmektedir. Antikç ağılardaki sanat üzerine yazılı eserler gözden geçirilip, bu coğrafyada medeniyetler ve sanat arasındaki ilişki incelenmektedir. Ancak, bu coğrafya ile yakın geçmişteki siyasal ve kültüreldeğişimlerin sanat üzerindeki etkisi hakkında yazılmış az sayıda kaynağın bulunduğu bir konu olarak, bu coğrafyanın sanatla bağı son yüzyıllardaki gelişmelerden dolayı unutulmuştur.

Bu çalışma, 21. Yüzyılda bu bağı yeniden sanatla anılması için yapılan bir araştırmadır. Kuzey Irak'taki tarihsel sanatta edindiğı yerdışında bu coğrafyanın günümüzde sanatın toplumla ilişkisini incelemek amacıyla, sanatla coğrafya arasındaki ilişkisi ve toplumun sanata yaklaşımını, genel olarak sanatın durumunu ve sanatla ilişkili sıkıntıları irdelemektir.

Bu amaçla, konuyu tanımlayabilmek için açık uçlu sorular kullanılarak, bölgede sanatla ve ya sanat kurumlarıyla uğraşan kişilerle röportajlar yapılarak nitel bir araştırma yöntemi benimsendi. Belirlen en konubaşlıklarına alınan cevaplar, Kuzey Irak coğrafyasında sanatla ilişkili bireylerin yanıtları sanat ve coğrafya arasında ki ilişkiye bir ışık tutup, söylenileni aktarma ve yorumlanmasını içeren bir çalışma da ortaya çıkardı.

Sanata coğrafik bir yaklaşım, o alandaki kültürler arasındaki bağı incelememizi de öngördüğünden, bu araştırma galeri ve sanatçıların işlerini de kapsayan sanat, coğrafya ve kültür arasındaki bağların nasıl şekillendiğı örneklemektedir.

Anahtar Kelimeler: Irak, Çağdaş Sanat, Toplum, Etkileşim

ABSTRACT

Contemporary Painting and Individual Application in Northern Iraq

The subject of this research is the hidden cultural treasure studying the interaction of the geography of Northern Iraq with art. The written works on art in ancient times are reviewed and the relationship between civilizations and art within this geography is examined. However, due to the developments in the recent century, the connection of this land with art has been forgotten. There is a scarcity of resources about interaction between the impact of recent political and cultural changes on art

This study is a research carried out to reestablish this bond with art in the 21st century and to examine relevant problems.

For this purpose, a qualitative research method was adopted by using open-ended questions to define the subject in interviews with artists or people relating to art institutions. The responses of the participants were selected and organized around similar topics of the responses in the Northern Iraqi geography. The analysis of the responses helps to shed light on the difficulties and challenges of the relationship between art and geography,

Since a geographic approach to art envisages us to examine the link between cultures in that field, this research illustrates how the links between art, geography and culture are established through art works.

Keywords: Iraq, Contemporary Art, Society, Interaction.

İÇİNDEKİLER

TEŞEKKÜR.....	iii
ÖZ.....	iv
ABSTRACT.....	v
İÇİNDEKİLER	vi
GÖRÜNTÜLER DİZİNİ.....	vii
GİRİŞ.....	1
YÖNTEM	2
Görüşme Soruları	6
BÖLÜM 1	9
Irak Sanatının Tarihi	9
1.1 Mezopotamya sanatı	9
1.1.2 Sümerler:.....	11
1.1.3 Asurlar	13
1.1.4 Akad Sanatı M.Ö (2150-2350)	17
1.1.5 Antik Babil M.Ö (1990-1728).....	22
1.2 İslamiyet Dönemi Irak'ta Kültür ve Sanat.....	23
1.2.1 Yahya Mahmut El Wasati	24
1.2.2 Sahnenin tabloya aktarılması.	26
1.3 Bağdat Okulu ve 19. Yüzyıl ve 20.yüzyılda Irak Sanatı.....	27
BÖLÜM 2	28
Irak ve Sanat.....	28
2.1 Kuzey Irak'ta çağdaş sanat	28
2.2 Kuzey Irak'ta çağdaş sanat	33
2.2.1 Hükümet ve kültür daireleri ile yapılan görüşmeler.....	50
2.2.2 Sanatçılar ile görüşmelerim	69
BÖLÜM 3	100
3.1 UYGULAMA ÇALIŞMALARI.....	100
SONUÇ.....	110
KAYNAKÇA.....	112

EKLER	119
-------------	-----

GÖRÜNTÜLER DİZİNİ

Görüntü 1: Süslü bronz heykel (dua eden figüre) M.Ö 3000 yıl. (Louvre, Paris).....	10
Görüntü 2: Seramik kupa, M.Ö 4000 yıl, (Louvre, Paris).....	11
Görüntü 3: Sümer sanatı, kaymak taşından yapılmış olan Sümerli kadının heykeli, M.Ö. 3000 yıl, (Britanya müzesi, Londra).....	12
Görüntü 4: Lagash'tan Gudea'nın kafası (Louvre, Paris).....	13
Görüntü 5: Asurlara ait kabartma ya da bir diğer adı ile rölyef ile yapılmış olan bir geyiğin ağı ile avlanması.....	14
Görüntü 6: Susa şehrinde Naram sin anısına yapılmış dik sütun, M.Ö. 3-4 bin yıl önce, (Louvre, Paris)	14
Görüntü 7: Asur sanatı: Ninuva da Kral Aşurbanipal aslanları avlarken (Britanya müzesi, Londra).....	15
Görüntü 8: Persepolis'te Darius'un hazinesinden çıkan çivi yazıları ve tabaklar. (Arkeoloji müzesi, Tahran).....	16
Görüntü 9: Babil'de bulunan Aslan figürlü Cilalı tuğla kabartması. (Louvre, Paris)	17
Görüntü 10: Bakır karışımı ile yapılmış Akad kralı, sanatçı bilinmiyor. Yükseklik 30 santimetre/ 11inç (Irak müzesi, Bağdat).....	20
Görüntü 11: Ölen aslan, sanatçı bilinmiyor, kaymak taşı ile yapılmış, 16,5 × 30 santimetre / 6×11) inç, (Britanya müzesi, Londra).....	21
Görüntü 12: Yahya bin Mahmoud Al Wasti	25
Görüntü 13: Arzulu sınır bekçisi sahnesi.....	33
Görüntü 14: Faik Hassan'ın Özgürlük duvar resmi.....	34
Görüntü 15: Cevat Selim (1961) özgürlük anıtı, 14 parça, Bağdat, Irak.	35
Görüntü 16 : Ekrem şükrü.....	37
Görüntü 17: Ekrem Şükrü	39
Görüntü 18: Shaker Hassan Al-Said	41
Görüntü 19: Hafız Al_Droubi.....	43
Görüntü 20: Ismail Fattah El_Türk.....	44
Görüntü 21: Rakan Dabdoub	46
Görüntü 22: Diaa azzawı.....	47
Görüntü 23: Hassan Aboud	48
Görüntü 24: Vehbi Resul Ahmet. Duhok galerisi 90×90 cm, yağlı boya.....	53
Görüntü 25: Profesör İbrahim Ahmet Simo.....	55
Görüntü 26: Eyüp Ramazan	58
Görüntü 27: Halit Abdülrahman Ahmet.	61
Görüntü 28: Saman Ebubekir. Güneşi aramak, 15×175 cm yağlı boya.....	74
Görüntü 29: Sirwan Şakir. geçmiş için sıla özlemi, 120×120 cm	78
Görüntü 30: Dara Muhammed. Aynanın arkasında bir felaket, 60×80 cm yağlı boya	83
Görüntü 31: Ali Kerim.90×70 cm yağlı boya.	85

Görüntü 32: Ali Hadi.80×100 cm başlıksız	87
Görüntü 33: Lokman Selam Hasan. Yağlı boya 50×60 cm burada ve orada	91
Görüntü 34: Dliar Qasim Mustafa Mulla., 140×135 cm yağlı boya 2016	102
Görüntü 35: Dliar Qasim Mustafa mulla., 140×135 cm yağlı boya 2016	103
Görüntü 36: Dliar qasim mustafa mulla. , 140×135 cm yağlı boya2016.....	103
Görüntü 37 Dliar Qasim Mustafa Mulla., 140×135 cm yağlı boya, 2016	104
Görüntü 38: Dliar Qasim Mustafa Mulla., 140×135 cm yağlı boya 2016	105
Görüntü 39: Dliar Qasim Mustafa Mulla., 120×90 cm yağlı boya, 2018.....	106
Görüntü 40: Dliar Qasim Mustafa Mulla, 120×90 cm yağlı boya, 2017	107
Görüntü 41: Dliar Qasim Mustafa Mulla. Transfer, 120×90 cm yağlı boya,2017.....	108
Görüntü 42: Dliar Qasim Mustafa Mulla., Evrensel paneli 100×70 cm çizim, 2018.....	109

GİRİŞ

Bu araştırma, Kuzey Irak'taki Duhok, Süleymaniye, Musul, Kerkük ve Hanekin kentlerinde meydana gelen sanat ve kültür arasındaki etkileşimi belirlemeyi amaçlamayan ve bu coğrafyadaki modern sanata ve yenilikçi düşüncelere yaklaşımı irdeleyen ve resimdeki etkisini ortaya koymaya amaçlayan bir çalışmadır.

Bu çalışma üç ana bölüm üzerine şekillenmiştir. İlk olarak Irak'ta ne tür sanat türleri olduğunu ve tarihsel anlamda sanatın nasıl ortaya çıktığını, aynı zamanda bu sanat dallarının medeniyetlerle ilişkisi irdelenmiştir. Irak sanat tarihinin binlerce yıl içerisinde öne çıkan medeniyetlerle yaptıkları sanat arasında ilişkiler kurup, bölgenin sanatla tarih içerisinde nasıl anılır hale geldiğini inceler.

İkinci olarak, Kuzey Irak'ta, yakın geçmişte yaşanan isyan ve siyasi çatışmaların Amerika Birleşik Devletleri'nin Kuzey Irak'ta uçuşa yasak bölge ilan ettiği 1991 yılından itibaren, ülkede meydana gelen rejim değişikliğinin meydana getirdiği kültürel ve sanatsal değişimleri ortaya çıkarmak ve incelemeyi hedefler. Dönemin diktatör rejim değişimi ile sanatın nasıl etkilendiğine ve geçen bu süre zarfında sanatla toplum arasındaki ilişkinin nasıl geliştiğini incelemek ve gün yüzüne çıkartmaya çalışır. Tarihsel açıdan sanatla yakından ilişkilendirilen bu coğrafyanın günümüzdeki durumunu inceleyerek, konuya hakim kişilerle halkın sanata yaklaşımı ve bu yaklaşımın Kuzey Irak'ta 1991 sonrası sanata etkisi olup olmadığını, çağdaş sanatla bu coğrafyanın ilişkisini inceleyerek, bu coğrafya ile sanat ile ilişkisini daha görünür ve anlaşılabilir olması için bu ilişkilere bütününe erişilebilir olması bu araştırmanın önemini oluşturur.

Bu araştırmanın amacı ise Kuzey Irak'taki şehirlerde olan resim sanatını ortaya çıkartmak ve 1991 yılından sonra gelen değişimleri göstermeye çalışır.

ve böylelikle çağdaş sanatının en önemli hareket ve yön olmasını sağlanabileceğini düşünerek, bunun ilgilenenlere sunulması bu araştırmanın amaçlarından biridir. Bir diğeri ise, sanatın köprü görevinin sanatın bir görüntüden öte, kültürel hatıra olmakla birlikte yaratıldığı koşullar içerisinde üstlendiği rolünü araştırmanın konusu içerisinde ortaya çıkarmaktır.

Üçüncü olarak, yukarıda değinildiği gibi tarihsel bağ ve sanatın günümüzdeki durumu irdelenirken, bucoğrafyada varolan sanat anlayışı, bu ilişkilerin harmanlanmasının bir örneği olarak kişisel sanat serüvenimi irdelleyerek yaptığım eserlerin bu coğrafyada çağdaş sanatın etkileşimlerini göstermesi açısından irdelenecektir.

YÖNTEM

Bu araştırmada, Kuzey Irak'ın tarihsel olarak sanatın gelişiminin incelemesiyle başlayacağından tarihsel olarak sanatın medeniyetlere göre nasıl şekillenmesi alanda yazılan eserleri gözden geçirilerek yapılmıştır. Yüzyıllar içerisinde her medeniyetin, iktidara gelen toplulukların sanatı nasıl şekillendirip, nerden ilham aldıkları, sanatla kültürel yapı arasında kurulan bağlantıları inceleyerek sunulmaktadır.

Aynı zamanda, bu araştırma, Irak ve özellikle Kuzey Irak'ın sanatla ilişkisi ve durumunu incelemeyi hedeflediğinden, Irak'ın sanatla bağdaştırıldığı eski çağları inceleme ve anlamaya çalışarak başlar. Bu alanda tarihsel incelemelerle sanat ve toplum arasındaki bağlar farklı çalışmalarda incelenmiştir. (Bakınız Howzer, 1981) Geçmiş zamanlardaki Irak sanatının yarattığı yenilik ve sanatsal öncülükler tarihsel olarak kabul görmüş olsa da, günümüzde ki durumda Irak'la veya Kuzey Irak'la bağdaşan bakış açıları kalmamıştır.

Bu anlamda, bölgenin günümüzde modern sanata yaklaşımı, sanat ve toplum arasındaki bağın ne olduğu gibi konuları tanımlayıcı ve sıkıntılara işaret eden

bir alan araştırması olması gerekir. Bu araştırmanın ikinci bölümü oluşturmaktadır.

Yapılacak olan araştırmanın nitel bir araştırma olmasını öngörülmüştür. Bu çalışmanın bahsedilen konu üzerinde tanımlayıcı özelliğinden dolayı, araştırmanın yaptığımız dönemde belirlenen konulara verilen yanıtların açık uçlu sorular olarak tasarlanmasını gerektirmiş, röportajlara katılan katılımcıların düşüncelerini açıkça ifade etmeleri düşünülmüştür. Sorulan sorulara cevap bulmak için yapılan yüz yüze röportajlar ve bu görüşmelerden çıkan sonuçları derleyip, tanımlayıcı özelliği olan ve sanat, toplum ve coğrafya arasındaki ilişkiyi tanımlayıcı yanıtlar derlenmiştir.

Sanatın yerel ve yabancı kültürler arasında bir köprü görevi olduğuna inanarak, sanatın bir görüntüden öte, kültürel hatıra olmakla birlikte içerisinde yaratıldığı koşulları temsil eden, üretildiği koşullar içerisinde üstlendiği rolünün olduğu sanata bakışın bir penceresini oluşturmaktadır

Tarihte Mezopotamya'daki sanat ve çivi yazısının beşiği olarak bilinen ve tarihsel önem içeren o eserlerin yapıldıkları dönemde genelde anlamlı ve soyut konular üstüne yapılırdı. Bu medeniyetler ve milattan sonra gelen medeniyetler, İsa peygamberin ortaya çıkışı, İslam'ın ortaya çıkışında, Bizans sanatının etkisi gibi coğrafya üzerinden tanımlanabilecek etkileşimlerin dekor ve nakışın ilerlemesi ve soyut sanatın bir parçası haline gelmesi ile Osmanlı ve Irak sanatının üstünde etkiler bırakmasına neden olan kültürel etkileşimlerin sanatçı ve toplum nezdinde bahsedilen tarihsel gelişim ve etkilerin her birinin sanat üzerinde bıraktığı izlenimler pek çok araştırmayı şekillendirmiştir.

Kuzey Irak'ta ağırlıklı Kürtlerin yaşadığı bölgelerde meydana gelen değişimlerin ve 1991 yılından sonra yaşanan toplumsal değişimin sanatsal dilde nasıl karşılıklar bulduğu ve aralarındaki ilişkiyi nasıl etkilediğine odaklanan bir çalışma gerçekleştirildi.

Bu araştırma, Irak'ta sanatla uğraşan insanların sanatı nasıl tanımladığı ve eserlerinin nasıl bir resmi dünyaya tanıttığını tanımladığı merak edilen konular arasındaydı. Bununla birlikte, sanat alanında uğraşan veya sanat kurumun yetkililerinin sanata nasıl baktıkları ve onu nasıl tanımladıkları bir diğer merak edilen diğer bir konuydu.

Resim ve çizim yolunun genel olarak nasıl değerlendirildiği, teknik, düşünce ve şekilleri görsel bir şekilde sanat vazifelerini nasıl iletildiği ve sanata yaklaşımın 1991 yılından etkilense nasıl etkilendiği kültürel ve sanatsal ne tarz değişimler ve gelişimlerle tanımlandığı araştırılmaya çalışıldı.

1991 yılında değişmeye başlayan rejim, beraberinde getirdikleri savaşlar Irak'ta yenilikçi ve çağdaş sanatın ortaya çıkışına kadar yaşanan değişimlere kadar pek çok konuda belirli tanımlar ve bakış açıları ortaya koyduğu araştırmanın bir parçası olacaktı. Bu araştırmada olan bilgiler daha önce pek fazla bir kaynakta bulunmadığından ve aynı zamanda hükümetin sanat için yaptığı yardımlar, 1991 yılından sonra ortaya çıkan değişimler ve geleceğin nasıl şekilleneceğini anlamak ve 1991 yılını bir milat kabul ederek öncesinde rejimin sanata biçtiği rol ile, 1991 sonrası ne tür sanat dalları Kuzey Irak'ta yapılmakta olduğunu ve bunun gelecek yıllarda meydana gelecek değişimlerin ne tür farklılıklara yol açacağını sorgulamamızı gerektirir.

Yaşadığımız coğrafyada sanata biçilen rolün insan haklarına, dinlerle ve siyasetle nasıl kesiştiğini irdelememizi gerektirir. Araştırma istenilen bir aşamaya ulaştıktan sonra özellikle 1991 yılından sonraki aşama, araştırmacı birçok sanatçının yazılarına, işlerine ve gördüğü şeylere önem vermiş aynı zamanda sanatçıların özelliklerinden bahsedilmiş. Bu sanatçılar birbirinden çok farklı düşüncelere sahip olabilir ama yine de çağdaş ve soyut sanat ile ilgili ortak noktalara ulaşılmış ve buda bizim en önemli konularımız arasındadır.

Bölgedeki gelişim ve değişimlerin toplumun sanatla olan ilişkisini sınırlandırdığı ve onun görünebilir olmaktan uzaklaştırması bu konuda irdelenecek bir diğer

konudur. İçinde yaşadığımız yüzyılda çağdaş sanatın gelişmiş toplumlarda eğitimin, yaşam alanlarının ve medyadaki görüntüler arasında farklı alanlarda kendine yer edinmiş olmasının sanatla ilgili oluşturduğu anlam kadar, içinde olduğu toplum ve kültürle ilgili bizlere sunduklarını içerisinde bulunduğum coğrafya açısından irdelememi de öngörüyor.

Çağdaş sanatın bölgede edildiği yer, insanlara yol göstericisi görevi hangi sanat tarzlarının toplumsal olarak daha kabul edilebilir olduğunu göstererek, Kuzey Irak'ta 1991 yılında başlayarak yaşanan politik ayaklanmalar ve bunların geçen zaman içerisindeki sistem ve yönetsel değışimlerle sanatın durumunu incelemek için belirlenen soru başlıklarını sanat kurumları üzerinde etkili kültür ve sanat bakanı, kültür ve sanat idare genel müdürü, milletvekili ve aynı zamanda yükseköğretim grubu başkanı ile birlikte sanatla ilgilenen sanat eleştirmenleri ve sanatseverlerle yapılan röportajların bütününden oluşmaktadır.

Görüşmeler sanat üzerinde bilgi ve yukarıda bahsedilen konularda sanatla bakışın ve sanatı nasıl daha iyi bir yere taşınabilir gibi tartışma konuları ile ilgili birçok sanatçı, milletvekili, sanat eleştirmeni ve sanat ve kültür bakanı ile görüşmeler yaptı, bu soruların hepsi akademik açıdan soruldu ve bunun amacı hiç bir yerde konuşulmayan ne bir TV programında nede bir dergide yâda kitapta bahsedilmeyen şeyleri ortaya çıkarmak ve bahsetmek, bu bilgiler 1991 yılında önce ve sonrası ile ilgili o dönemlerde ne gibi değışimler meydana gelmiş ve sanat için neler yapılmış gibi bilgiler.

Bu görüşmelerde kullanılan sorular üzerine pek fazla bilgi bulunmadığından, bu bilgileri elde etmek için ve birçok uzak yere ve şehre gidildi, sorular akademik açıdan tanımlayıcı ve kültürel açıdan uygun olacak seçildi ve soru sorulan kişilerin hepsi kendi dallarında ve aynı zamanda sanat dalında çok iyi bilgilere sahiplerdi. Bu araştırma bilgi edinmek ve röportaj gerçekleştirebilmek için Kuzey Irak'ın birçok kentine gidilerek yüz yüze görüşmeler gerçekleştirilmesi araştırmanın zorlu, zaman alıcı ve ekonomik olarak zorlayıcı koşullar yaratmıştır. Bu görüşmeler genellikle 1 saatten daha az bir

süre sürdü bu görüşmeler kamera ve ses kayıtları ile yapıldı ve her görüşme 14 soru ile 25 soru arasındaydı.

Yukarıda bahsedilen görüşmeler Kürt toplumu ve sanatla ilişkili kurumlarda söz sahibi milletvekili, müdür, bakan, akademisyen, sanatçı ve eleştirmenlere yöneltilmiş olup, herhangi bir engele takılmadan görüşme gerçekleştirilen kişiler ; Profesör İbrahim Ahmet Simo, Vehbi Resul Ahmet, Eyüp Ramazan, Halit Abdülrahman Ahmet, Ali Hadi İbrahim, Saman Ebubekir Said, Sirwan Şakir, Ali Kerim Emin, Lokman Selam Hasan ve Dara Muhammed Ali'den oluşmaktadır. Görüşmeler yapıp, videoya alındı. Birçok akademik bu sorular sanat ve kültür ile ilgiliydi, birçok şehir ziyaret edildi, kitaplar, web siteleri, dergi ve gazete kullanıldı

Görüşme Soruları

Yukarda sorgulanan konular bu tez çevresinde gerçekleştirilen röportajlarda katılımcılara yönlendiren soruları şekillendirmiştir. Yukarıda belirtilen konuları inceleyebilmek için sorgulanan konular 26 röportaj sorusuna çevrilmiştir.

1. Bu tezi okuyacak olan kişilere kendinizi tanıtabilir misiniz?
2. Sanatın yerel ve yabancı kültürler arasında bir köprü olduğunu düşünüyor musunuz?
3. Bazı kişiler sanatın insan beyninde kayıt edilmiş bir şey gibi görüyor siz bu konuda ne düşünüyorsunuz?
4. Sizce sanat ile kültüre nasıl daha fazla yardımcı olabiliriz, mesela medya yolu gibi bu konuda ne düşünüyorsunuz?
5. Sizce bu bölgede yapılan çağdaş sanat doğru yollar ile yapılıyor mu, yâda bölgede bunu eleştirecek iyi eleştirmenlerimiz mi yok?
6. 1991 yılından sonra ne tür sanat dalları Kuzey Irak'ta mevcut?
7. 1991 yılından önce sanat diktatör rejimin çıkarlarına göre işliyordu, sizce 1991 yılından sonra sanat ve sanatçılar özgür mü?
8. Sizce sanat ve kültür yolları ile dünyanın bize olan bakışı nasıl değişebilir?

9. Sizce gelecek yıllarda değişimler meydana gelir mi ve ne tür değişimler bekliyorsunuz?
10. 1991 yılından sonra gelişim ve özgürlük açısından ne gibi değişimler meydana geldi?
11. Sizce şimdiki kültür daha çok sanat ve özellikle resim dalına hizmet ediyor siz bu konuda ne düşünüyorsunuz?
12. 1991 yılında önce sanat ile uğraştınız mı bize 1991 yılından önceki dönem ve 1991 yılından sonraki dönemden bahsedebilir misiniz?
13. Sanat yolu ile insan haklarına nasıl hizmet edebiliriz?
14. Sanat özel yollar ile dinlere yardım edip mesajlarını ulaştırıyor siz bu konuda ne düşünüyorsunuz?
15. 1991 yılından sonra Bölgesel yönetim sanat ve sanatçıya ne gibi yardımlarda bulundu?
16. Sizin için sanat nedir ve onu nasıl tanımlarsınız?
17. Siz bir milletvekili olarak sanat için ne yaptınız?
18. Neden bu yeri seçtiniz ve burası için ne tür planlarınız var?
19. Şu an sanatın seviyesi ne kadar yüksek özellikle çağdaş ve soyut resim dalı?
20. Sanat çağdaş insanların yol göstericisi görevi görüyor, bize hangi sanatın kabul edilebilir ve hangisinin kabul edilemez olduğunu söyleyebilir misiniz?
21. Sizce hangi kuvvet yâda hangi olay 1991 yılından sonra değişimi tetikledi?
22. Sizce bu topraklarda hangi tür sanat yâda hangi sanat okuluna göre çalışıyorlar?
23. Sanat toplumda değişimler sağladı mı?
24. Bize çağdaş ve soyut sanattan bahsedebilir misiniz?
25. Çağdaş ve soyut sanatın bizde gelişmesi ve çoğalması için neler yapabiliriz?
26. Bu teze eklemek istediğiniz bir şey var mı?

Irak Bölgesel Kürt Yönetimi'nde yaşadığı bölgede birçok gerçeği göstermek istedik ve buda araştırmanın eleştiri noktası oluyor. Hükümet ve eleştirmenler

topluluğu ve aynı zamanda sanat daireleri ile sanat ve eğitim işi içinde olan meclis milletvekilleri ve sanat ile kültür başkanı bu yıllarda daha çok çağdaş ve soyut sanat konularına önem veriyorlar, hükümet ve kültür daireleri ile eleştirmenler resme genel olarak, soyut ve çağdaş kavramlara daha çok önem ve destek veriyorlar. Kürt toplumunun kültürü daha soyut ve çağdaş kavramlara hazır olmadığına dair birçok görüşler var çünkü hala toplum içinde bir gelenek haline gelememiş. Aynı zamanda siyasi, toplum ve ekonominin sanat üzerinde etkisi ve daha çok gerçekliğe önem veriliyor, toplum daha çok Kürtlerin hayat felsefesi ve gelenekleri üstünde tablolar görmek istiyor.

Bu tezin sınırları daha çok Kürtlerin yaşadığı şehirlere önem vermiş ve özellikle 1991 yılından sonra, antik Mezopotamya ve eskiden Irak'ta yaşayan medeniyetler üzerinde kısa bir anlatıma önem verilmiş, Irak'ta İslam sanatı, çağdaş Irak sanatı ve ta ki 1991 yılından önceye kadar özellikle anlatılmış, 1991 yılından önce ve sonra ve ta şimdiye kadar hangi sanat dalları ortaya çıktığını ve nereye kadar ulaştıklarını, bölgede ne tür değişikliklerin meydana geldiğini gösterilmek istendiğinden ona odaklanıldı. Irak'ta bulunun çoğu sanatçı genelde Musul, Duhok, Erbil, Süleymaniye, Kerkük ve Hanekingibi şehirlerde yaşıyorlar.

BÖLÜM 1

Irak Sanatının Tarihi

1.1 Mezopotamya sanatı

Avrupa’da neolitik çağ (cilalı taş) döneminde, Asya’nın batısı Mezopotamya’da yeni bir medeniyet geliyordu. Bu Dicle ve Fırat nehirleri arasında kalan geniş ve bereketli topraklarda, Antik Mısır’la bile çekişip belki de üstünlük kurabilmiş bir medeniyet vardı.

Milattan 5000 yıl önce ortaya çıkmış olan bu medeniyet, milattan önce 330 yıllarına kadar varlığını sürdürmüştü ve sonunda Büyük İskender tarafından yıkılmıştır.

Arkeolojik buluşlara göre bu medeniyet hızlı bir şekilde gelişmiş, taşın ne olduğunun bilinmediği zamanlarda bile Mezopotamya’da yerleşim yerlerinin izine rastlanmıştır. Bu yapıtlar kil ve materyalleri ile yapılmıştır. Bu medeniyetin sanatsal özelliklerinden biri olan kilden yapılmış uzun ve ince

vücutlu figürler, kısa ve öz bir şekilde insan vücudunun anatomik özelliklerini yansıtmaktaydı. Figürlere yılan ve boynuzlu başlar da eklemek bu medeniyetin sanatsal özelliklerinden biriydi (Görüntü, 1).

Görüntü 1:Süslü bronz heykel (dua eden figüre) M.Ö 3000 yıl. (Louvre, Paris)

(<https://mimarliginonsozu.wordpress.com/2017/04/01/her-cag-sanati-kendi-gozuyle-gorur/>)

Görüntü 1, dini batıl inançları olduğuna inanmamıza yol açtı ve belki de tanrıça efsanesi ile bağlantılıdır (Piscbel, 1976).

İncilin aktarımlarına göre M.Ö. 3500 yıllarında büyük tufan Güney Mezopotamya'da meydana geldi ve hatta bazı yerlerinde 25 ayak derinliğe varan tabakalar oluştuğu rivayet edilmektedir.

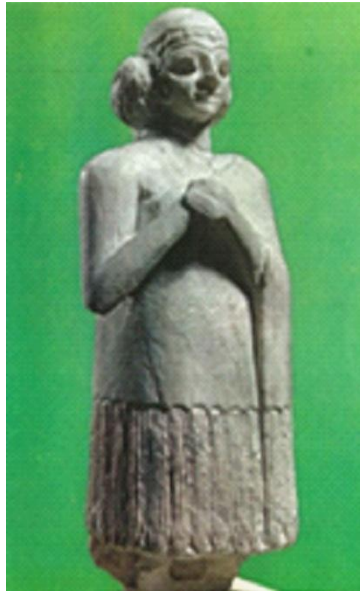

Görüntü 2:Seramik kupa, M.Ö 4000 yıl, (Louvre, Paris)

(https://antiquitiesexperts.com/near_east_early.html)

1.1.2 Sümerler:

Bu bölgenin tarihsel olarak M.Ö. 3000 yıllarında Sümerlerin bölgeye gelmesi ile başladı. Köken olarak Asyalı olan Sümerler, Hazar denizinin yayla bölgelerinden göç edip bu bölgeye akın ettiler ve güney bölgelerinde güç sahibi olmaya başladılar. Sümerler kendileri ile gelişmiş bir tarım toplumunu bu bölgeye taşıdılar. Araç ve gereçleri kullanmada ve zengin yerleşik şehirler kurma açısından çok hızlı ve yetenekliydi. Ur, Uruk, Nippar, Eridu ve Lagash gibi Sümer şehirleri bağımsızdı. Şehir devlet gibi olan bu yapılar her birinin kendi kralları vardı. O dönemde, şehirler içinde özgürlük ve ülkenin birliği öncelikli konular arasındaydı. Mezopotamya medeniyetlerin beşiği olarak görülmektedir ve Mezopotamya'nın her yönden geliştiğini görebiliriz(Reşit, 2004) (Görüntü, 3).

Görüntü 3: Sümer sanatı, kaymak taşından yapılmış olan Sümerli kadının heykeli, M.Ö. 3000 yıl,(Britanya müzesi, Londra)

(<https://mimarliginonsozu.wordpress.com/2017/04/01/her-cag-sanati-kendi-gozuyle-gorur/>)

Mezopotamya uygarlıklarının temel özelliklerinden biri de hem iç hem dış bölgelerle mevcut ticari ilişkileriydi. Ticaretin ilk etkenlerinden olan yazıyı, kısa zamanda geliştirip, şekillendirdiler. Çivi yazısı haline getirip şekilleri tabletlere ve silindirlere oydu. Bu teknik araştırmalar için bir araç haline gelip, uygarlığı okumamıza ve yeniden şekillendirmemize olanak sağlayan bir faktördür. Aynı zamanda yazı, dönemin uzmanları ve kâtipleri için güvenilir hale geldi ve medeniyete doğru giden bir ana yol rolünü üstlendi. Sümerlilerin hayatında metafizik inançlar derin bir şekilde yayıldı. Sümerler, ilahi gizemleri ve doğa güçlerini kişiselleştirip ibadet haline getiriyordu ve insanları anlaşılmaz doğa güçleri karşısında yatıştırıyorlardı. Aynı zamanda ilahi algıları yıldızların seyrine göre bir hal alırken, yorumlamasını yapan rahip sınıfına çok büyük bir güç veriyordu. Bu yolla kral ve tapınak, geniş kitleleri ve alanları kontrol edebiliyordu (Görüntü, 4).

Görüntü 4:Lagash'tanGudea'nın kafası (Louvre, Paris)

(https://en.wikipedia.org/wiki/Statues_of_Gudea)

1.1.3 Asurlar

Durumlar değiştikten sonra Dicle nehrinin yukarı tarafındaki dağlarda ve bayırlarda kontrol sağlayan Asurlar, artık tüm ülkenin kontrolünü ellerine geçirdiler.Asurlar birçok tarihi ve sanatsal izler bırakmış olup hükümleri aniden düşene kadar sürmüştür. Asurların doğal çekim merkezi Asurlular üçgeni olarak tanınırdı.Bu üçgen, Dicle ve Zab nehirleri arasında kalıyordu ve bu üçgen içerisinde Asurların çok büyük şehirleri vardı;Korsbad, Ninova ve Nemrut. Asur şehri Dicle'nin güneyinde yer alıyordu.Mezopotamyalı zalim hükümdarların altında çok ezilen Asurlar artık kendileri hüküm sürmek ve özgür kalmak istiyorlardı. Asurlar kendilerini hükümdarlarının dinlerine çok kaptırmışlardı ama güç çekişmelerinin yaşandığı dönemde onlar da kendi paylarını almak istediler ve M.Ö. 13 yüzyılda artık rejimi kendi ellerine aldılar(Hakim, 2012).

Görüntü 5:Asurlara ait kabartma yada bir diğer adı ile rölyef ile yapılmış olan bir geyiğin ağı ile avlanması.

(https://www.researchgate.net/publication/326027457_The_Mesopotamians_hungered_for_what_Literature_material_culture_and_other_histories/figures)

Görüntü 6:Susa şehrinde Naram sin anısına yapılmış dik sütün, M.Ö. 3-4 bin yıl önce, (Louvre, Paris)

(https://en.wikipedia.org/wiki/Victory_Stele_of_Naram-Sin)

Asurlar savaşa dayalı, diktatör ve totaliter bir devlet kurdular.Yağmacı bir ekonomi sistemleri vardı, kralları da zalim ve saygısızdı, kralın çok büyük bir

gücü ve disiplinli bir ordusu vardı. Metal'ın ilk çağından beri nasıl kendileri hüküm süreceklərini düşünüyorlardı.

Assumasirpal, Assurbanipal ve Senharib gibi kralların hâkimiyeti altında Babil'i fethettiler ve kısa bir zaman sonrada Fars körfezinden Akdeniz'e kadar olan bölgeyi hakimiyetleri altına aldılar. Bu kadar gücü ellerine alan Asurlar eski bir düşman olan Mısırlılara yöneldiler, Ermenistan dağlarından Filistin'in olduğu bölgeye kadar ellerine geçirdiler ve Mısır'da Tebs şehrine kadar girdiler, bu sayede Asur sanatı radikal bir değişim geçirerek, sanatlarını savaş zaferleri ile zenginleştirdiler. Bu süreçte, Asurların şehirleri farklı bir görünüm kazandı. (Görüntü 5,6)

Görüntü 7: Asur sanatı: Ninuva da Kral Aşurbanipal aslanları avlarken (Britanya müzesi, Londra)

(<http://arkeofili.com/asurbanipal-kimdi/>)

Görüntü 8:Persepolis'te Darius'un hazinesinden çıkan çivi yazıları ve tabaklar. (Arkeoloji müzesi, Tahran)

(https://www.researchgate.net/publication/306465672_Ziff_Magic_Goggles_and_Golden_Plates_The_Etymology_of_Zyf_and_a_Metallurgical_Analysis_of_the_Book_of_Mormon_Plates/figures?lo=1)

Asur şehri büyük bir köle ticareti pazarı haline gelmişti, Korsabad ve Ninova'da halk daha çok tanrıya bağlıydı.Şehirlerde orta dereceli Zigguratlar yükseliyordu ve etraflarından bir yol ile tepeye yükseliyordu.Kral ve kraliyet ailesi çok değerli gördüklerinden şehirde kraliyet sarayları yükseliyordu, Korsabat'ta bir saray 21 dönümlük bir araziye yayılmıştı, tam 200 salonu vardı ve geniş bahçeler ile ayrılmışlardı. Bu binalara Asurlar hem özgürlük sembolü heykeller hem de monarşi ile birleştirilmiş, sakal ve uzun elbiseli heykeller yer almaktaydı. Bu anıtların önemi kralı korumak için hayvanlar ile ruhlarla donatılmışlardı. En orijinal heykel türleri ise kanatlı beş ayaklı ve insan yüzüne ve uzun sakallara sahip taç giymiş boğalardı. Bu yeni binalar resmedilmeye değer cilalı dekorasyonlara sahipti. Aynı zamanda değerli taşlar da kullanırlardı ve kabartma (rölyef) sanatına çok önem vermiştiler.Kabartma sanatı ile kralın ihtişamı resmedilirdi. Sonrasında gelen çağlarda bronzla yapılmış kabartma sanatına çok rastlanıldı (Mortkat, 1975).

Asur imparatorluğu, Aşurbanipal'ın ölümünden sonra M.Ö 612 yılında, Babil keldani ve Medlerin yardımı ile güç kazandı ve Ninova düştü. Böylelikle Asur imparatorluğu yıkıldı ve yeni Babil imparatorluğu kuruldu, yeni Babil

imparatorluğu bir asırdan daha az yaşamış olsa da Nabopalasar ve Nabukadnezar gibi güçlü ve ünlü hükümdarlar gördü, Nebukadnezar Kudüs fethi ile ününe ün kattı. Aynı zamanda Babil'i mükemmel bir şehir yapan da yine Nabukadnezar'dı Fırat'ın üstüne bir köprü yaptı ve iki duvarında sarayların çevrelerine yaptı. Berlin müzesinde yeniden diriltiren İhtar kapısının önünden başlayan bir dini türen yolu yapanda yine Nebukadnezar'dı. Nebukadnezar Tanrı Marduk tapınağı ile silindir şeklindeki yedi katlı ve 33 fit yüksekliğinde bir Ziggurat yaptı, bu Ziggurat yüksekliğiyle mavi tapınağı da geçmişti. Şehrin teraslarından yeşillikler fışkırıyordu asmalı bahçeler göz kamaştırıyordu, Asurlulara ait özelliklerde kullanılmıyor değildi; küçük minelenmiş ve pırıl pırıl parlayan tuğlalar sembolik figürler ile süsleniyorlardı, figürlerde boğa, aslan ve ejderhalar gibi hayvanlar kullanılırdı, genelde sıcak renkler ön plandayken, arka planda ise mavi yada yeşil kullanılırdı. Bu özelliklerin hepsi Asurlardan kalmaydı (Görüntü, 9).

Görüntü 9:Babil'de bulunan Aslan figürlü Cilalı tuğla kabartması. (Louvre, Paris)

(<https>

1.1.4 Akad Sanatı M.Ö (2150-2350)

Akadlar aslen bir Arap topluluğu olup, Arap yarımadasından Sümer devletine destek veriyorlardı ve daha sonra fırsat kollayıp Sümer krallarının

zayıfladığını görünce kontrolü ellerine geçirdiler. 2350 yılında Akad devletini kurdular ve onunla kalmayıp devlet topraklarını genişletip Akdeniz'e ulaştılar.

Akad medeniyeti Sümer medeniyetinden faydalandı. Onlarda Sümerler gibi çivi yazısı kullanmışlardı, Akadların ismi başkentlerinin ismi olan Akad olduğu için Akadlar olarak anıldılar, bu şehrin Bağdat ile Hile arasında kaldığına inanılıyor.

Akadların ilk döneminde etnik ve siyaset konuları ile ilgili değişimler görüldü. Aynı zamanda bazı temel değişimler sağlandı ve yeni medeniyetler ortaya çıktı, o dönemde Akad medeniyeti çok gelişti, hatta örnek aldıkları Sümerleri bile el işi ustalığı konusunda geçtiler.

Akadlar; takvimi, mizanı, ölçü aletini icat ettiler aynı zamanda muhasebe, matematik, ekonomi ve heykeltıraşlık konularında pek çok gelişme sağladılar ve çok kısa bir sürede öğretmenleri Sümerleri heykelcilik konusunda geçtiler.

Akadlar, Mabet ve din adamlarında olan devleti yönetme gücünü alıp daha çok sosyalizm tarzına yakın bir devlet yönetim sistemine geçtiler. Artık tek bir kral devleti yönetmiyordu aynı zamanda büyük Tanrılar da tapınaklardan çıkartıldı, artık birçok kral birlikte devleti yönetiyordu Akad devletinin çok ünlü kralları vardı ve en ünlü kralları Naram-sin'dir. Genel olarak bakacak olursak bütün kralları çok ünlüydü ve hepsinin geleceğe dair ve imparatorluk hayali vardı, Akadlar devlet içi sistemini çok iyi geliştirmişlerdi. Bu sayede devleti iç düşmanlardan koruyorlardı. Krallar ekonomik açıdan çok iyi yöntemler geliştirmiş ve bölgesel yönetimler ile çok iyi ticaretleri yapıyorlardı, sanatta kullanmak için çok iyi taşlar ile ağaçlar getirtiyorlardı (Sahib&Nefel, 2010).

O dönemde Akadlar neredeyse her şeyi ellerine geçirmişlerdi, kendi şehirlerini çok geliştirdiler ve sanatın yoluna çıkabilecek hiçbir sorun ile karşılaşmadılar, Akad sanatçıları özgürce çalışıyordu. Akadlı sanatçılar Sümerlerden öğrendiklerini korkusuzca geliştirmeyi başardılar ve yeni bir şey gibi sergilediler, Akadların değerleri ve sanatları Sümerlerden farklıydı Akadlar çok güçlü bir iç devlet kurmuşlardı, Akad devleti şehir sistemi ve yaşam konularında çok gelişmişti, yaşam tarzları çok ileriye, çok büyük saraylar yapmışlardı ve bu saraylar Sümerlerde olduğu gibi tapınak değil belki de çok uzakta yaşayan krallarına aitti. Bu saraylar genelde çok büyük kil tuğlalar ile yapılmıştı. Sarayların en ünlüsü Kiş şehrindeki krala aitti, Akadların saraylarında hep yeşillik vardı ve bu onların bir geleneği haline gelmişti. Saraylarında genelde yanlarında oda bulunuyordu ve ortada bir bahçe vardı, Akadların kendine özel tasarım ve sanatı vardı. Bu sanat Sümerlerin sanatları gibi değil ve kendine özel özelliklere sahipti.

O döneme ait en iyi eser Naram-sin' in dikili taşı olarak biliniyor bu dikili taşı dağ halklarına karşı alınan zafer için yapmışlardı, dikili taşın yüksekliği iki metre ve kırmızı toprak ile taştan yapılmıştı (Görüntü, 10).

Görüntü 10:Bakır karışımı ile yapılmış Akad kralı, sanatçı bilinmiyor. Yükseklik 30 santimetre/ 11inç (Irak müzesi, Bağdat)

(https://www.ancient.eu/Sargon_of_Akkad/)

Bakırdan yapılmış bir baş heykelinin bulunduğu yer bir Akad kralını temsil ediyordu (hala hangi şehir olduğu belirsiz olan bu yer Irak'ın güneyinde yer alıyordu) Akadlar tartışılır bir şekilde Dünya'nın ilk imparatorluğu olarak görülmektedir. Kimliği hala tartışma konusu olan bu heykel, Mezopotamya'nın ilk sanat portrelerinden biri olarak görülüyor ve aynı zamanda özel bir bireyi temsil ediyor. Geleneksel olarak M.Ö. 2334-2279 yıllarında hüküm sürmüş, Akad imparatorluğunun kahraman kralı Sargon'un heykeli olduğu düşünülmüş, daha sonraki buluşlar bu eseri kral Sargon'un torunu Naramsin'le (M.Ö 2254-2218) bağdaştırmıştır.

Akadların silindir tabletlerin çalınması (bakınız Akad kralı, S.3r) tanrı Ninnurta'nın, kanatları olan Zu'yu (Sümerlerde İmdugud olarak biliniyor) tutuklayıp tanrı Ea'nın, başka bir versiyonda Enlil kader tabletlerini çalıyor. Anın arkasında iki hizmetçi tanrı yer alıyor ve ondan akan su akıntıları ve yerin altındaki tatlı su ile tanımlanır. Aynı zamanda becerikli ve sihirbazlıkla bağdaştırılıyor, tanrının önemi büyüklüğü ve oturduğu yer ile gösterilir, antik

Mezopotamya'ya ait tüm sanat eserleri boynuzlu olarak resim edilir ve Zudakuşadam olarak, fakat bağtaşırlan diğer özellikleride kartal ve aslan şekilleridir(Fars& Hattat, 1980).

Çok iyi bir dikkat ve titizlikle yapılan bu heykeller özellikle de sakallar, saçlar ile boynuzlu başlıklarla yapıldı.Boynuzlu başlık heykeli daha ruhani gösteriyordu ve boğalara özellikle kanat eklenirdi. Yuvarlak bir heykele daha çok önem verildiyse de sadece heykelin başı uç boyutlu görünüyor. Heykelde beşinci bir bacağın varlığı heykelde iki farklı yapıtın birleşimini göstermek içindir, birini önden diğerinide yandan göstermek istemişler. Paul Emile Botta ve Sir.Austin Henry Layard gibi kazıcılar Irak Korsabad'ın büyük kanatlı boğaların en etkili kazıcıları ve önderleriydiler, antik Asurların saraylarına ait heykeller ve kabartmaları geri döndürüp ortaya çıkartmak İngiltere ile Fransa arasındaki en önemli konulardan biri olmuştu. Çivi yazsının deşifre etmenin daha başlangıçlarıydı bunlar ve çok hızlı bir şekilde bu statülerin koruma önemi anlaşılmıştı (Görüntü 11).

Görüntü 11: Ölen aslan, sanatçı bilinmiyor, kaymak taşı ile yapılmış, 16,5 × 30 santimetre / 6×11) inç,(Britanya müzesi, Londra)

(https://www.britishmuseum.org/research/collection_online/collection_object_details/collection_image_gallery.aspx?assetId=110214001&objectId=369042&partId=1)

19.yüzyılda Fransız ve İngiliz kazıcılar tarafından Asur krallarına ait saraylarda birçok kabartma eserine rastlanıldı ve çıkartıldı. Kantalı boğalar

bunlardan bazıları antik Mezopotamya'nın en parlak ve bilgilendirici sanat eserlerindendi, bunların başında gelen kral Aşurbanipal'in (M.Ö. 669-631) kuzeydeki Ninova sarayında avladığı aslanın kabartması geliyor. Kabartma incelik ve karmaşık bir şekilde anlatılmak istenmiş. Eserde infazı çok etkileyici bir şekilde canlandırılmıştır. Aşurbanipal'in eseri bin yıllık bir dönemin doruk noktasını ve kralın doğa güçlerine ne kadar ustalıklarla hâkim olduğunu gösteriyor, o zamanlarda aslan avı bir spor olarak görülüyordu. Eser aslanın dışarı salıverilip kral tarafından ok ile vurulduğunu gösteriyor, aslanın ölümü çok iyi bir grafikte gösterilmiş ve çok iyi bir anlatımla aslanın nasıl acı çektiğini gösteriyor. Olaya ters açılardan bakarsak; eser, kralın erdemini göstermek için yapılmıştır eserin en dikkat çekici özelliği ölen aslan görülüyor, aslan doğanın karışık güçlerini ve acıyı temsil etmektedir. Bir kutlama gibi görülmede modern seyirci buna hiçbir sempati duymuyor. Mezopotamya medeniyetlerin beşiği olarak görülüyor ve her yönden geliştiğini görebiliriz (Reşit, 2004)(Görüntü, 11).

1.1.5 Antik Babil M.Ö (1990-1728)

Sümerlerin ikinci devleti de yıkıldıktan sonra, (Elam'lılar) bütün ülkeye kontrol altına almıştı Mari şehri dışında ve artık bölgede çok büyük bir rekabet hâkimiyet sağlamıştı, bölge halkı Hammurabi önderliğinde Elamlıları bölgeden ve devletin tamamından kovmayı başarmışlardı, Hammurabi devletin başkenti olarak Babil'i seçti.

Babil medeniyeti Sümer ve Akadların kültürlerini devam ettirdiler, kilden yapılmış olan tabletler ülke genelinde çok çoğaldı.Babil'iler bilimde çok gelişme sağladılar, Tıp, astronomi ve matematik konularında hayli gelişme sağlandı, bu konuların çoğu sihir ile ilgili olsa da yine medeniyetin başlangıcı olarak çok iyi bir adımdı.Babil şehri dünya tarihinin en önemli şehirlerinden biri ama maalesef şu an birçok tarihi eseri yok olmuş durumda. (Özelikle ressamlık dalı ile ilgili konularda.)

Roten, Azar ve Fazlı (1984) çalışmalarına göre 19.yüzyılın sonlarında ve 20.yüzyılın başlarında İkinci Nabukadnezarın (M.Ö. 604-562) başkentinin merkezi ortaya çıkartıldı, böylelikle iştârın pırıldayan mavi tuğlaları ve pırıl pırıl olan hayvan kabartmaları Babil de bulundular. (Görüntü 9). Aşk ve savaşın tanrıçası olan İştâr ile bağdaştırılan aslan orta kapıdan geliyordu.Kapı önlerindeki kabartmalarda fırtına tanrısı Adad boğaları ve tanrı Marduk'un ejderhaları yer alıyor.Mezopotamya'nın ruhani başkenti olan Babil M.Ö. 7. Yüzyılda politik başkent haline geldi ve daha sonra M.Ö. 550-330 yıllarında Ahameniş imparatorluğu tarafından fetih edilip başkent yapıldı, M.Ö. 356-232 yıllarında büyük İskender tarafından alınıp başkent olarak kullandı. İki bin yıl boyunca, şehrin yazarları ve dinciler, tarafından günah şehri olarak tanımlandı. 18. Yılda daha yeni harabelerde kalan eserlerin anlamları çözülmüştü çok kısa sürede alman kazıcılar tarafından kabartmalar Berlin'e götürüldüler. Kabartmalar ve İştâr kapısı da özenle yeniden inşa edilip tamir edildiler ve şu an Vorderasiatisches müzesinin tam ortasında sergileniyor.Bazı kabartma panelleride başka müzeler ve Louvre müzesi tarafından sergileniyor (Görüntü 9).

1.2 İslamiyet Dönemi Irak'ta Kültür ve Sanat

İslam sanatı için genel bir tanımlama yapmak gerçekten zor bir şey, sadece bir eser ile sanatçı ve sanat ile tanımlanamaz.

İslam'ın yayılmasından sonra, Irak, İran ve Türkiye ile 7. Yüzyılda İslam'a geçen ülkelerde İslam'ın hat, dekor ve dakik bir sanattan oluşan sanatı çok yaygın bir hal aldı. 13. ve 14. Yüzyıllarda bu sanat altın çağınagirmesi özellikle İslam'ın Irak topraklarına girmesi ile yaşanmıştır.

Sanat dalları engeller ve yasaklara göre İslam'da değişiyordu, bu yasaklar dinde sanatın birçok farklı tanıtımı ile oluyordu.Aynı zamanda bu yasaklar İslam Kültür çağı ve Antik Irak'ın kültür çağlarının birbirinden uzaklaşmasına

neden oldu (Özellikle resim dalında)ve Antik Irak bütün Dünya'da medeniyetin başlangıcı olarak görülüyor.

Fırat topraklarında olan şeyhler Arap yazısı ile Kuran ve peygamberin hadisleri yazının daha güzel ve sanatsal bir şekilde yazılmasına olanak sağladı ve aynı zamanda birçok yazı tipinin ortaya çıkmasına neden oldu, özellikle Sülüs yazı sanatı Hattatlar ile kaligrafi uzmanlarına çok yardımcı oldu ve o zamanda yaşamış olan (Hamid El Ubeydi) kaligrafi sanatının öncüsü olabilir. O zamanda geometrik ve arabesk sanat dalında birçok sanatçı grubu ortaya çıktı, bu gruplar İslam dünyasında ve tüm İslam çağlarında çoğalıp sanatın gelişmesini sağladılar, Yaptıkları sanatta görüldüğü üzere çok güzel, gelişmiş ve yaratıcılık görülüyor. İslami geometrik sanat ve arabesk yazı, mimarinin esas ve temellerinin iç dünyasını tanımlıyor.

1.2.1 Yahya Mahmut El Wasati

Yahya Irak'ın Wasıt kentinde, şimdi Kut olarak adlandırılan şehirde doğdu,İraklı sanatçı 13. Yüzyılda doğdu, Wasıt kentinden Bağdat'a taşınıp orada ressamlık ile uğraşmaya başladı ve Yahya o çağın ilk Sanatçısı olarak biliniyor. Aslen Ermeni bir aileden gelen Yahya'nın sonradan Müslüman olduğu biliniyor.Eserlerinden anlaşılacağı üzere Bizans sanatçıları Yahya üzerinde etki bırakmıştı. Ne yazık ki Yahya'nın hayatı araştırılmadı ve özel hayatı ile ilgili çok bilgiye ulaşılmadı.Sadece o dönemde yazılan (Makam El Hariri) olarak bilinen kısa hikâyeler ile o zamanki Bağdat ve Yahya'nın Ailesi ile ilgili bilgilere yer verilmiştir.Hikayelere göre,Yahya sanatsever bir aileden geliyor ve aile bireyleri sanata çok önem veriyor, Yahya kendi aile fertlerinden ressamlığı öğrendi, kendi tablolarını İpek üstünde yaptı ve 1237 yılında yaratıcı ve kültürlü bir sanatçı olarak biliniyordu.

Eserlerinde çizdiği kişilerin boynuna hayalden kara bir çizgi çizerdi ve böylece onların resimde ölü olduğunu gösteriyordu ve kendini g nahtan sakınıyordu.

Yahya kullandığı renkleri kendisi yapıyordu ve istediğı renkleri başka renkleri karıştırarak ortaya çıkarıyordu, renkli siyah kastor yağı ile k furu karıştırarak renklerini uluşturuyordu. ( slam sanatı ve değışimleri.  slam sanatı", 1955, (Görüntü, 12).

Görüntü 12: Yahya bin Mahmoud Al Wasti

(<http://www.1001inventions.com/maqamat>)

Hariri divanı ya da Makamat El Hariri olarak bilinen hikâyeler, ünlü bir kişilik olan baş karakter Zeyd'i bilgisiyle, alın teriyle, cömert bir karakter olarak ortaya çıkar ve ahlaki üstünlükle bir öğreti içerir.  pek taciri Hariri'ye verdiğı

dersi ipek taciri der ki görüldüğü üzere cezalandırması tarzı büyük bir ilgi görüyor, Arap topraklarında okumuş zengin insanlar arasında orta çağda büyük bir fark vardı.

Kolay bir şekilde yorumlanamıyordu, ama bunun yerine ressamı Zeyd'inin babası tarafından yapılan tablolara odaklandılar, artık İslam dünyasında gündelik yaşam üstünde çizilmiş çok fazla tablo görölüyordu ve bunu gösteren zamanın en iyi ressam ve Kaligrafi sanatçısıydı. Bu hikâyeler, Yahya Wasit tarafından 1237 yılında Bağdat'ta kopyalandı. 43. Macera bu hikâyelerin en çok ilgi gören hikâye, küçük yazıtlar ve resimler ile yapılmış. Hikâyenin her iki kahramanı büyük bir köyün önünde duruyorlar, bu köyün kalabalık ve büyük bir çarşısı var, sokaklarının yuvarlak sokakları ve mavi bir tacı olan bir camide var resimde, bu ve diğer resimlerde olduğu gibi İslam çağlarının ne kadar gelişmiş olduğunu gösteriyor.

1.2.2 Sahnenin tabloya aktarılması.

O dönemde herhangi bir sahneyi aslı bir tabloya çevirmeye başarmışlardı, genelde büyüyen, çiçekler ve doğayı, gündelik yaşamı Irak'ın şehir ve köylerini ve bu şehirler de olan, çarşılar, camiler ve saraylar vardı ve birçok tablo dönemin hikayelerini gösteriyordu.

O dönemde yapılan çalışmalar gösteriyor ki Iraklılar sanat ve resim dalın önem veriyorlar be bu konuda çok yetenekli ve profesyoneldiler. Wasit'in çalışmaları Bağdat okulunun bir parçasıydı ancak o dönemde sadece Wasit vardı demek çok büyük bir yanlış olur çünkü daha birçok sanatçı vardı, Wasit'in döneminde ve hatta ondan önce ve sonra gelenler Fars sanatının etkisi altındaydılar. Aynı zamanda Irak toplumunun üstünde Türk, Fars ve Hristiyan sanatı ve kültürü etki bırakmıştı, Bu sanatçılar özellikle Doğu Ermenistan çalışmaları Irak'ın okuma ve günlük hayatlarını gösterme açısından yardımcı oluyordu, aynı zamanda Irak folklor çalışmalarını korumaya yardımcı oldular.

1.3 Bağdat Okulu ve 19. Yüzyıl ve 20.yüzyılda Irak Sanatı

Bazı eleştirmenlere göre Bağdat Okulunda daha çok Karakterlerin yüz şekline önem veriyorlardı ama vücut şekillerine, el ayak kıyaslarına ve beden özelliklerine önem vermiyorlardı, aynı zamanda Bizans ve Gotik sanatında olduğu gibi hislere de önem vermiyorlardı.

O dönemde Irak tarihinin ilk ressamı olarak tanımlanan Abdülkadir Ressamdı, Abdülkadir Ressam (1882-1952) yılları arasında yaşadı, Osmanlı devletinde bir subaydı ve İstanbul'da bu sayede resim yapmayı öğrendi. Irak'ın ilk yenilikçi sanatında yer alan kişilerdendi ve aynı zamanda iki ayrı çağda yaşamış bir sanatçı olarak (birincisi Osmanlı çağı ikincisi Irak devleti) resim konusunda çok yetenekliydi: özellikle duvar ressamlığında çok iyi bir sanatçıydı (Hadi, 2010).

BÖLÜM 2

Irak ve Sanat

2.1 Kuzey Irak'ta çağdaş sanat

Kürtlerin doğa ile iç içe olması ve kent hayatının azlığı nedeni ile bu doğadaki renkleri direk hayatları için kullandıkları materyallere işlediler: Kürt yöresel kıyafetleri, resim ve evlerdeki çizimler, vazo ve vazolar üstündeki çizimler, gelin sandığı yâda çeyiz sandığı, dolap yâda renkli elbiseleri gibi. Sanat siyasetten uzaktı, daha çok dini ve sosyal konular üstüneydi (Mayi,1999).

Resimlerinde belirli semboller kullanıyorlardı;Tavus kuşu, üzüm, nar gülü, minarede süs gibi semboller kullanılmaktaydı. Sembollerin ifade ettiği anlamlar arasında renkler direk, mavi gözler kıskançlığı, balık bolluğu, elma Havva ve Âdem'i, tavus kuşu iyi şans, horuz uyanışı temsil ediyordu (Şahin, 2009).

Güney Irak Kürtleri Osmanlının Iraktaki üç vilayetinden biri olan Musul'a bağlıydılar. O dönemlerde bazı şair, yazar ve kültürlü insanlar okumak için İstanbul'a gidiyordu.Osmanlı Hükümdarlığı boyunca İstanbul edebiyat, sanat, kültür, güç ve iktidarın ana merkezi haline gelmişti. Kent Avrupa'nın standartlarına uygundu ve gelişmiş bir seviyedeydi, çoğu insan askeri harp okulunda okumak için İstanbul'u tercih ediyorlardı. Aynı zamanda askeri okulda resim ile ilgili dersler de alınıyordu. Okuldan subay olarak mezun oluyorlardı ve Irak'tan gidenler burada resim sanatını da öğreniyorlardı. Iraklı Resim sanatının en iyilerinden çoğu Osmanlı ulusundaydı ve genel olarak askeri dersler ile resim derslerini birlikte alırlardı.

Birinci dünya savaşından sonra Osmanlı imparatorluğunun çökmesi sonrasında orada yaşayan insanların çoğu Irak ve Bağdat'a yerleştiler. Onlardan en ünlüleri: Abdülkadir Ressam, Asim Hafız, Hac Muhammed Selim, Atta a Sabri, Muhammed Salih Zeki'dir. Bu sanatçılar Irak'ta bir sanatsal üs kurdular (Ağala,2000).

Doğa güzelliklerinin resim üstünde etkisini bıraktığı bir dönem olaraktan incelenmiştir (Arif, 2016). Kürt sanatçılar da yirminci yüzyılın başlarında ressam olarak varlıklarını ortaya koydular. Bazı araştırmalara göre ressamlığın Iraktaki öncüsü Süleymaniyeli Osman Bey adlı bir Kürt'tü. Dr. Alan Selsal'ın dediğine göre yirminci yüzyılın başlarında, Süleymaniye Kentinde Osman Bey adı ile ünlü bir ressam vardı. Söylenenlere göre Osman Bey Süleymaniye mezarlığına gidip orada yeşilliklerin içinde oturan kadınların resimlerini çizerdi. Bu tür şeyler Kürt halkının arasında yaygın olmadığı için

ayıp bir şey gibi algılanıyor ve tüm kadınlar her yerde ondan bahsederdi. Hiçbireseri güne ulaşamadı. Filistinli yazar Cebra İbrahim Cebra da Osman beyden bu şekilde bahsetmekteydi: Süleymaniye mezarlığının içinde Osman Bey diye bir subay vardı Mezarlıkta yeşillik ve çiçeklerin arasında oturan kadınların resimlerini çizerdi. Bugüne kadar Kürt gazete ve dergilerinde bu ressamla ilgili hiçbir makale, araştırma veya yazı yazılmamıştır. Sadece bu iki yazı bizi bilgilendiriyor. Ressamın tabloları hala yaşıyor olabilir veya kişilerin hatıralarında bununla ilgili bilgiler hala mevcut olabilir (Nemir, 1999).

Daniel Kassab: 1912 Hewler doğumlu olan ressam'ın 1920-1950 yılları arası ressamlık öğretisi üstünde büyük bir rolü vardı ve FereçAbo'da onun öğrencilerinden biriydi. Ressamın üç erkek kardeşi vardı üçü de ressamdı: Münir, Nahum, Şahum. Her üçü de Yahudi dinine mensuptu. Cevat Selim, Faik Hassan, Atta Sabri, HafızDrubiile beraber Bağdat resim sergisine katıldı.

Hassan Falah 1915'te Süleymaniye kentinde dünyaya geldi.

Muhammed Şawki ve Aziz Selim 1917.İbrahim Halil Tuzhurmatuda,Faruk Abdülaziz Bağdat.Sadik Ahmet Asur 1915 Musul, Kerkük ressamlar birliği kurucularından biriydi. Bunlarla birlikte, Cemal Fereç, Bağdat'ta, Cemal Hamid Essad "cemal Bahtiyar" 1945 yılında Süleymaniye'de dünyaya geldi. Şeyh Cemal, heykeltıraşlığıyla ün salmıştı. Cabir Pir Davut- Fuat Resul birinci ve ikinci dünya savaşı arasında dünyaya gelmişlerdi.

Badi Babacan 1923 Kerkük te doğdu, klasik şiirin resimlerini çizdi, 1939 Gelavej dergisi için resimler çizdi. 1951 de Bağdat güzel sanatlar enstitüsüne gitti (Al-Said, 1982).

Profesör Muhammed Arif Rewanduzluydu ve Erbil'de doğmuştu, Irak ve bölgesel yönetimin en ünlü sanatçılarından biriydi. Ünü 1950 ve 60'dan ta 2009 deki vefatına kadar devam etti ve yaşamı boyunca 600'den fazla tablo yaptı, Unesco'nun Paris'teki ressamlar sendikasının üyelerinden biriydi.

Sanatçı İsmail Hayat Hanekin doğumlu ve Irak'ın en ünlü sanatçılarından biri 1965 li yıllardan beri ün kazanan Khayat birçok sanatsal esere imza attı ve şu ana kadar da atmaya devam ediyor. Irak'ın soyut sanatının sanatçılarından olan Khayat, tabir, karikatür ve minyatür sanatı ile ilgilenirdi.

1975 sonraki aşama ve sanatçıların göçü

Güvenlik sorunlarının ortaya çıkması ile çoğu Kürt sanatçı Avrupa'ya göç etti ve bu yolla modern Avrupa sanatından faydalandılar:(Davut,1997)

Ressamlar	Eğitim aldıkları ülkeler
Azad Nanekeli	İtalya
Baldin Ahmet	Hollanda
RebwarSaaid	Birleşik Krallık
RemziKutubadin	Fransa
KaraniCemil	İsveç
Welid Siti	Birleşik Krallık

Duhok:Erzili Bekir Bey, Badinan bölgesinin ilk Kürt heykeltıraşı olarak nitelendiriliyor. Maalesef, çevre ve dini baskılar yüzünden heykeltıraşlıktan vazgeçip ünlü bir klasik şair oldu. Bekir Bey, Badinan emirliği dönemlerinde heykeltıraşlık yapıyordu kendisi Metina dağlarının eteklerinden olan Eriziliydi.

Kadri Hayran

Kadri Hayran 1/7/1934 te Zakho şehrinde doğdu. Bağdat güzel sanatlar mezunu, birçok dil bilen kadri bey Kürtçe, Arapça, İngilizce ve biraz da Rusça konuşabiliyordu. Sanatçı Kadri Hayran ve hayat tecrübeleri ile hayatla rekabeti.

Kadri bey Badinan bölgesi ve Duhok kentinin öncü ressamlarından biri, heykeltıraşlık ve ressamlık konusunda çok yetenekli bir sanatçıydı, geride birçok eser bırakan Kadri Hayran bir esrinde bir sanatçının hayat hikâyesini resmediyor

Sanatçı Welid Siti Duhok kentinde doğdu, 1976 yılında Bağdat'ta diploma sahibi oldu. Seksenlerde Yugoslavya'da lisans ve Yüksek lisans diplomalarını aldı, sonra Londra ya taşınan Welid Siti, şu an dünya çapında tanınan Kürt bir sanatçıdır. Daha önce birçok yerli ve yabancı ülkede (ABD ve Britanya gibi) sergiler açtı, aynı zamanda Çağdaş sanala çalışan bir sanatçıdır. (Davut, 1997).

Seksenler aşaması, enstitü ve sanatsal akademilerde okumak

Abdülrahman Kelhu, Fehmi Balay, Fazıl Yusuf, Adnan Şino, Reşit Ali, GuhdarSalahadin ve Heda Ahmet Sabri bu akademilerde okuyan sanatçılardır.

1991'den sonraki aşama

1991 isyanından sonra sanatsal açıdan bölgede yeni bir aşama başladı. Bu ilk başlarda bir değişim aşaması olarak görülüyordu ve aynı zamanda siyasi, ekonomik ve sosyal sıkıntılar boy gösteriyordu. Birçok Güzel sanatlar enstitüsü ve üniversitelerde resim bölümü açıldıktan sonra artık yavaş yavaş ressamlık hareketi daha 'da çoğalıyordu.

Yabancı şirketler ve konsoloslukları ile yabancı sivil toplumların bölgeye gelmesi ile dünya ile bölgesel yönetim arasında bir köprü oluştu. Özellikle 2003' den sonra Baas rejiminin yıkılması ile Kürt sanatçılar yabancı ülkelere gitme fırsatı buldular ve dünyadaki diğer resim hareketlerinden haberdar oldular. Ve bu yol ile yeni formlar ve şekiller ortaya çıktı artık Kürt sanatçılar

resimde soyut kavramlara önem veriyordu ve bu sayede bölgesel yönetimde artık bir gelenek haline geldi.

Bu sayede birçok sanatçı yüksek lisans ve doktora diplomalarını almak için yabancı ülkelere gittiler. Bu sanatçının kültürünü yükseltmek için ve yabancı ülkelere fayda sağlamak için çok iyi bir örnekti. Ortaya çok iyi sanatçılar çıktı ve çok hızlı bir şekilde yenilikçi bir sanatsal hareket başlattılar.(Avcı,1998)

2.2 Kuzey Irak'ta çağdaş sanat

Görüntü 13: Arzulu sınır bekçisi sahnesi.

(<https://algardenia.com/tarfiya/menouats/3184-2015-02-18-10-45-07.html>)

Reşat Hatim ve Abdülkadir Ressaym Irak tarihine göre 1930 yıllarında sanat ile ilgili bir merasim hazırlamışlardı ve geçen yüzyılda en çok akılda kalan sanatçılar arasında Muhammed Zeki, Musullu Hac Selim ve Emin Zekiyle birlikte ilişkilendirilmektedir. Bu sanatçılar Irak sanatında çok farklı yerlerde olmakla birlikte birçok edebiyat eserine de sahiptiler ve bu dönemde birçok sanatçı daha adından söz ettirmeyi başarmıştı; Asım Hafız ve Cevat Selim'in babası Musullu Muhammed Selim gibi sanatçılardan bu dönemi tanımlarken incelenebilir (Görüntü, 13).

Görüntü 14: Faik Hassan'ın Özgürlük duvar resmi

<https://algardenia.com/tarfiya/menouats/3184-2015-02-18-10-45-07.html>

Aynı dönemde otuzlu yıllarda birçok sanatçı Amerika ve Avrupa'ya öğrenim ve akademik amaçla gittiler. Özellikle 1933 yılında Faik Hassan yeni Irak'ın

yurt dışına çıkan ilk öğrencisi olarak biliniyor, Fransa'nın en prestijli sanat okulu olan (Bozar) okulunda okudu. Paris'te okumasına yardımcı olan kişi dönemin Kralı Olan kral 1. Faysaldı ve aynı zamanda Faik'in yeteneği de onun Paris'e gitmesinin en büyük yardımcısıydı.

Faik Hassan o dönemde çağdaş ve yenilikçi sanat üstüne okumaya başlayan ilk kişilerdendi, sanatçının en iyi ve ünlü eseri Bağdat özgürlük duvarı olarak biliniyor (Mübarek, 1973).

Görüntü 15: Cevat Selim (1961) özgürlük anıtı, 14 parça, Bağdat, Irak.

1938 yılında Cevat Selim Londra'ya okumaya gitmişti ancak İkinci dünya savaşının başlaması üzerine eğitimine devam edemedi, Londra'dan Roma'ya giden Cevat orada bir barış anıtı yaptı ve eğitimini orada bitirdi. 1939 yılında Cevat ile orada okuyan iki Iraklı sanatçı vardı; Hafız Drubi ve

Muhammed Gani Hikmet. Hafız Drubi ikinci dünya savaşından dolayı eğitimini Roma'da bitiremedi ve bu yüzden 1946 yılında Londra'da eğitimini tamamladı (Al Said, 1982).

O dönemde Kübizm ile uğraşan Irak'ın en iyi sanatçısı olarak biliniyordu. 1954 yılında Hafız Drubiizlenimcilik ya da empresyonizm olarak bilinen bir grup kurdu ve aynı yıl Irak'ın ilk bağımsız stüdyosunu açtı. Orada biręok sanatçı ęalıřmalar yapmaktaydı. Avrupa sanat okullarında okuyan diğer pekęok Iraklı sanatçı vardı; Mahmut Sabri'nin Kardeşi Atta Sabri gibi. Atta Sabri 1950 yılında Londra'da okuyordu.

O dönemde bazı Iraklı sanatçı kişiler, Amerika'ya gğ ettiler ama dünyadaki diğer ülkelere oranla ęok az sanatçı Avrupa ve Amerika'ya gitti, onlardan bir tanesi 2011 yılında vefat eden Iraklı sanatçı İsa Hanaydı ("İslam Sanat tarihi",2005) (Görüntü 15).

Ekrem şükrü 1931 mayısında Londra'dan döndükten sonra teknik bir grup fikri kurma ile doldu taştı, Avrupalı sanatçılar gibi 20. Yüzyıla ilgileniyorlardı. Belki de Polonyalı askerlerin Irak'ta kaldığı dönemden etkilenmiştir. İkinci dünya savaşı bunun en büyük rneği olabilir ve Ekrem şükrü onun sanatına hayran olan biręok genę ve grup ile etrafı sarıldı.

Görüntü 16 : Ekrem şükrü

1941 yılında“Sanat Arkadaşları Birliğinin” kurulmasına yardım etti,bu birlik ilk denemeden toplanmadı, ancak öncelikle hazırlık olarak bir kaç teknik deneme için toplandılar.Şüphesiz Iraklı sanatçılar genel bir şekilde arzularını ifade ediyordu ve sözlerinde birlik olmaya ihtiyaçları vardı. Sanatçılar arasında gerçekleşen uzun tartışmalar sonucu, Sanat Arkadaşları Birliği ortaya güzel sanatlar ve sanat severler birliği olarak çıktı. Ekrem şükrü, İsa Hanna ve Kerim Mecid,7 Ocak 1941 tarihinde İçişleri bakanlığına kuruluşun resmi olarak kabul edilmesi için bir istek gönderdiler, resmi olarak Ekrem Şükrü derneğin başkanı, Suat Salim genel sekreter ve İsa Hanna mali işler sorumlusu olarak aralarında görev dağılımı yapmışlardı. Kongre yasaları kadınlara genel kongreye katılma hakkı verdi. Bundan dolayı Nahida Al-Haidari, 1944 yılında birliğin başkan vekili olma başarısı gösterdi ve Rosemary Khayat, fonun genel sekreteri oldu. Sanatçıların Sanat Arkadaşları Birliğinin ürettikleri işler genel olarak profesyonel ve hobi arasındaydı. Bu sanatçıların farklı tarz ve yönleri vardı. Bu farklılıkların bazıları kişisel

duruşlarından, bazıları topluluktan kaynaklanıyordu. Bazı sanatçılar saf geleneksel metotları temsil ediyordu ve realiteyi taklit ederken bazen tarz anlaşmazlıkları ve geleceğe bakışı düşünmeyi ve grubun kolektif farkındalığını tanımlamayı zorlaştırıyordu.

Eğer özel bir sanat işini ele alıyorsak sadece sosyal faktörler değil, sanatçının plastik tema seçimi desanatsal pozisyonundan kaynaklanıyordu. Siyasete ve geciktirmeye karşı temel yardımlarını ifade edecek kadar ileri gittiler. Sanatçının önerileri ile ve çevre koşulları arasında güçlü bir ilişkisi yoktu. Sanat Arkadaşları Birliği'nin II. Dünya Savaşının dengesiz koşullarında gördüğü önemli rol bizim için açıktır. Iraklı ressamın pozisyonu okuldan ya da yarı okul pozisyonundan değişmesine katkıda bulundu. Sanatsal ifade özgürlüğüne inanan formüllerle sanal gerçekliğe uyma ya da bu uygunluğun simülasyonlarını yeni bir pozisyon geliştirerek iç gerçeklik farkındalığının nesnelliğini ihtiyacını sağlanıyordu. Küresel düşüncenin çekirdeğini siyasi ve askeri olaylar ve bununla birlikte ekonomik ve sosyal sonuçları ile tanımlamaya karar verdiği bu dönem için kendi içinde parçalanmıştır. İnsan gerçeğini aşamalı olarak tanıma ve onu maceraya ve özgürlüğe bağlılığın önemi konusunda bilgilendirmek ve bu gerçeği keşfetmek için çok çalışmak gerekiyor. Bu onun araştırmasını sürdürmesi için motive edecektir ve sonra bu gerçeğin başka bir yönünü keşfedecektir. Yani onun gerçekliği, yada başka kelimeler ile, bu özgünlüğün miras ve medeniyetle bağlantısı yoluyla somutlaştırılmasıdır (Al- Rawi, 1962) (bkz. Görüntü, 16).

Görüntü 17:Ekrem Şükrü

1943 yılında, sanat arkadaşları yıllık üçüncü sergilerini Irak'ta Polonyalı sanatçılar ve ressamların hazır bulunması ile açtılar. Sunulan eserler çizimlerden ve heykellerden oluşuyordu. Bazı değişiklikler sanatçıların kalitesine hükmediyor, Güzel Sanatlar Enstitüsü'ndeki öğrencilerin oranı eski ressamlar gibiazalmaktaydı. İzlenimcilik yöntemi sanatçılar tarafından tercih edilen stil olarak kullanılıyordu. Burada bu sergi neredeyse sanatsal ifade bakımından yeni bir bakış açısı ortaya çıkarmakta, Irak'ta sanat düşüncesinde büyük bir değişiklik meydana geldiğini ortaya koyuyordu;konuların çoğu kişisel imaja, manzara ve cansız konulara adanmıştı. Ayrıca Irak'ın orta ve kuzeyindeki kırsal bölgelere ve arkeolojik alanlara ilgi duyularak;köprüler ve yıkık tapınaklar gibi yerleri içerisinde barındırıyordu. Polonyalı ressam Zamel'in "Bir Polonyalı Kız" adlı resimlerinden birini Faik Hasan'a göstermiş, ayrıca Jawad Salim'e, sanatçıların paylaştığı bir kafe olan "CafeSuisse" adlı bir tablo da sundu.

1945'te, Topluluk, eğitim ve insancıl faaliyetler yürütmüş; Iraklı muhafızlar eşliğinde, bir konser ve çocuk festivali için onlara Kral Faysal II salonu tahsis edilmişti.Sanat Arkadaşları Derneği, 1946'da Irak Moda Müzesi'nin salonunda Irak Muhafızı Prens Abdul-Alah'ın himayesinde bir sergi gerçekleştirilmişti. Derneğinfaaliyetleriartmıştı.Kurul sanatsal zevki yararı olmadan yayma çalışmalarında başarılı oldu. Ancak, sorunlar ile boğuşuyorlardı, bu sorunların en önemlisi şüphesiz para sorunu, sergi bazı

entelektüel ve sanat sever tarafından fonlanıyordu. Önce sadece yabancı konsolosluklar, büyük elçiler ve Avrupa ile İstanbul da eğitim görenler ile sınırlıydı. Bu yeni grup, sanat eserlerinin toplanmasına ve kişisel koleksiyonların oluşumuna katıldı.Yapılanlar Iraklı sanatçıların özgüvenini yükseltmiş, onun ustalığına ve teknoloji kullanmasının devamlılığına yardım etmişti.

Birliğin Bağdat dışında gerçekleşen aktiviteleri:

1947 yılı şubatın ilk haftasında, Diwaniye'nin ikinci büyük salonunda bir sergi gerçekleşti ve bu, topluluğun modern kültürünü yayma ve Irak kamuoyuna nerede olursa olsun, kendi bilgisini edinme konusundaki ilgisinden kaynaklanıyordu. Bu sergi, Milli Eğitim Bakanlığı'ndaki sanatsal kültürle ilgilenen amatör sanatçı ve eğitimcilerden biri olan Diwaniyah Tugayı Bilgi Müdürü tarafından teşvik edildi. Sergi, Sanatçı Isa Hanna eşliğinde gerçekleşti. Aynı yılda, dernek 116 resim eserini Mısır'a sergilenmesi için gönderdi, eserler Kahire'nin Irak köşkünde çağdaş sanatın periyodik sergisinde sergilendi.

Sanat arkadaşları derneği tarafından yapılan en büyük sergi Abdulkadir Al-Rassam sergisiydi, kuruluşunun başında, topluma üyeliğinin bir özgüsüydü, Sergi 1940'ların sonunda açıldı ve II. Faysal'a on beş tablosu satıldı.

Geçen yüzyılın son on yılı, Irak sanatının en önemli aşamalarından biridir. Irak plastik hareketini zenginleştiren ve katkıda bulunan yöntem ve yöntemlerin keşfi ve çeşitliliği, dönemin kültürel, sosyal, politik ve hatta ekonomik şartlar ile örtüşmekteydi. 1950'lerde sanatın önde gelen isimler ilişkilendirilen Faik Hassan ,Jawad Salim, Hafız Al-Droubi, Shaker Hassan Al-Said ve diğerleri Irak'ı temsil ediyorlardı (Görüntü 17).

Görüntü 18:Shaker Hassan Al-Said

O dönemde, yerel sanat alanında acil bir ihtiyaç haline gelen ve yaratıcı sanat bilincinin yayılmasını amaçlayan sanatsal grupların ortaya çıkması sanatta hızlı dönüşümler yaşanmaya başladı. Sanatçılarımızın batı kültürüne ve sanatçılarına ilgiyi azaltma yanı sıra, kendi kültürlerine bağlı işler yapmalarına ve dönemin gereklilikleri yerine getirdiler. Özellikle Arap ve Irak halkına hizmet ettiler.

İlk sanatsal grup 1950’de Faik hassan liderliğinde faaliyetler başlayan, “öncü grup” olarak adlandırdılar. Bu grup asimilasyon ve temsil olmadan Batı stillerinin takıntısının bir yansıması olarak geldi. Grup, doğa, sosyal ve günlük yaşamın yönlerini çizmekle ilgilendi. Üyeleri arasında Khaled El-Qabab, Ismail El-Shaikhli, Mahmoud Sabri ve diğerleri yer alıyordu. İnsan konuları sanatçıların tanısıl gücüdür: Faik Hassan, Ismael Al-Shaikhli ve Mahmoud Sabri, Yeni bir göstergede modern gerçeklikle uyumlu olarak toplumun görünümünde öncü grubunu ortaya çıkmasına yardımcı oldu. ve belirli bir sanatsal çalışma tekniğinin olmayışı nedeni ile eserleri deney yapılarıyla karakterize edildi. Londra’da Jawad Salim’de eğitimini tamamladıktan sonra gruba katıldı. Ancak kısa bir süre sonra 1951’de kurulan ilk serginin (Bağdat Modern Sanat Grubu) ardından onlardan ayrıldı. İlk nesil ressamalara ve onlardan sonraki öncü grubuna muhalif oldu. Bu grup, ressam ve heykeltıraşlardan oluşmuş ve her birinin kendi tarzı diğerinden farklıydı. Ancak Irak atmosferinin ilham kaynağıyla buluşuyorlardı. İnsanların gerçekliğini yeni bir şekilde tasvir etmek istedikleri için bu yöntemlerin

geliştirilmesi ülkenin gerçekliğine dair farkındalıklarını ve gözlemlerini belirlediler. Bu sanatçılar medeniyetleri geliştiren, sonra çöktürüp, yeniden kalkındıran olgularla birlikte dünyanın sanatsal gelişimini ihmal etmediler. Al-Wasiti'nin sanat eserleri ve özellikle kölelerinin de dahil olduğu, eski ve İslam'ın Arap sanatından etkilenen dünya sanatçılarının çoğuyla etkileşim içerisindeydi (Salim,1977).

Bağdat Modern Sanat Grubu'nun sanatçıları, Arap mirasını, sanatsal fikirleriyle zamanın ruhuna bağlama fikrine ulaşmaya çalıştı, modern vizyona göre Arap-İslam mirasının özelliklerinden ilham alan ve onları modern sanatsal değerlerle birleştirmeye ve kültürel eşleşmeye dayalı yeni yöntemleri inşasını anlamada Jabra İbrahim'in Jabra, Jawad Salim hakkındaki yazılarından birinde, doğuştan gelen yetenek ile ciddi bilgiyi tarihsel duyu ve açık görünümle birleştirdiğini belirtti. Onun düşüncelerini ve eserlerini Sümer ve Asur heykeltıraşlıkları arasında birleştirerek Yahya Al Wasiti, Abbasaid ve birçok daha modern sanat teorisi ile ismini efsaneleştirdi. Jawad Salim, herhangi bir zamanda ve yerde her önemli sanat eserinin gerçekliğin bir yansıması olduğuna işaret eder. Bağdat grubunun üyeleri arasında Jabra İbrahim Jabra, Khaled El Rahal, Rasul Alwan, Çalkalayıcı Hassan el-Saad, Tarık Mazloun ve diğerleri vardı. Kuşkusuz Bağdat Modern Sanat Grubunun kuruluşunun Irak'taki çağdaş sanat tarihinde önemli bir dönüm noktası oluşturduğuna şüphe yok. 1953'te yeni estetik nedenlere dayanan ressam ve heykeltıraş sanatçıların sanatsal tecrübesi haline geldi. Bazı sanatçılar, İzlenimciler adlı yeni bir grubun kurucusu olan sanatçı Hafez Al-Darubi'ye yöneldi, Irak sanatçısı modern sanat akımının başlangıcında izlenimcilik Okulundan etkilendi Çoklu trendlere ve teknik yöntemlere rağmen ve renk uygulamalarında temel olarak devam etti. Ülkenin kültürel ruhunu koruyarak, Iraklı izlenimciler Irak sanatında kendi tarzlarının ulusal pozisyonda korumayı başardılar. Bu üç sanat grubunun (öncüler, Bağdat ve gösterimciler) kurulmasıyla, ellili yıllarda uluslararası ve yerel düzeyde birçok kolektif ve bireysel sanat sergileri ile doludur, modernist olmakla birlikte ulusal öğeleride içerisinde barındırıyor.

Görüntü 19: Hafız Al_Droubi

Bu sergilerin en önemlisi:

Güzel Sanatlar Enstitüsü Yıllık Sergileri, Yüksek Öğretmenler Evi, Baghdad çizim ve Heykel Galerisi Al-Mansour Club (1956-1957-1958). 1951-1953 yıllarında Irak ve Avrupalı sanatçılar arasında sergiler gerçekleşti, 1956 da Beyrut ve 1958 yılında Çin'de bir sergi açıldı. Bu sergiler genel olarak Irak sanat hareketinin yeniden canlanmasına olanak sağladı. Kitleler kültürlerinde bulunan çeşitlilik ve aralarındaki tartışmalar, bu sergilerde sanat eserlerini karakterize eden farklı teknikler ve stiller hakkındaki tartışmaları yoğunlaştırdı. Yenileme özelliği ile karakterize olan ve miras ile çağdaşlığın birleşmesinin örnekleri olan bu eserler sanat ve sanatsal bakış açısı, modern sanat insanlığını ve çağdaş beğeniyi ortaya çıkarmada kültür sahnesinde önemli bir rol oynar ve bireyin kaygılarını ve isteklerini ifade edebilecek bir alan haline gelir (Görüntü 19).

Görüntü 20:İsmail FattahEl_Türk

1960'ların ortalarında sanatçı, insan vücuduna (zayıflık, çarpıtma ve çilecilik) ölüm ve sevgi (seks) hakkında konuşma imkânı verdi. Ancak El Türk, hayatı sanatla anlattı. İbnFadad, sanatsal üsluptaki serüvenini yarattı. Gri, mavi ve pembemsi renklere sahip beyaz gövde, gerçekliğe ve metotlara karşı isyanının anlamını göstermektedir. Resim tamamen sanatsal bir alana aktarmak istendi. Resimde teknik olarak neler oluyor, bir örnek gelenek olarak öğrendiğiniz şeyler; İtalya'da neredeyse "oyun" acılarını varoluşsal ya da insan ıstırabını ifade etmesi için kullandı. Benlik bağımsızlaştı veya dış tutuştan kaçmadı. Eleştirinin kökü veya bu varlığın gerçekleri yada karikatürler aynı değil. Şehit destanı eserine bakıldığında böyle bir sonuç elde edilebilir, 1982'de hastalığı sırasında sanatçıyı ironi ile çizip, ölüm imamına ulaşacak ve sağlam görünen şeyler ile dalga geçiyor. Gövde bir grup boruya ve silindirlere dönüştürmesi vizyonunu ifade ediyor.

SalehAl-Jamaifarklı malzemeler kullandı ve bu yönde deneyimler İbrahim Zayer ve Salim El-Dabbagh'ın deneyimlerinden önemli ölçüde farklı değildir. Soyut kavrama karşı isyan, anlamdan yararlanma ve bağımsız sembole doğru itme girişimini ortaya çıkardı. Sanatçı MohamedMehr El

Din'in benzersiz mühendislik çizimleri hakkında yarım yüzyıl sonra bilgimiz oldu. Sembolik sanat eserini yönlendirmekle ilgilendi. Yabancılaşma sanatçının uzun süre deneyimlediği tecrübesinin göstergesi ve hassasiyetidir. İşte bütün deneyimlerinin paradoksu burada yatıyor: iç özgürlük dışarıya bir şok olduğunda, resim bilincin dışındaki hafızayı göze taşır.

Ali Talib kitleyi ve derin alaycı stili siyah ve üzüntüyü konu eder. Dünyamızda sevginin yabancılaşması, sosyal hayal kırıklığının ve psikolojinin yansımasıdır, onun stili baskın metotları eleştirmesinin sonucudur. Çağdaş deneyimler ve tarzlar Ali Talib ve Ardash Kakavian ebedi şeyleri radikal bir şekilde tatma yeteneği gösterir ve bu ahlak bütünlüğünü değiştirir. Dünyamızın en çirkin ögesini ortaya çıkarmak için kritik bir an oluşturur. Sanat geleneksel deneyimleri mahvedeceğinden, uzay bedene merhamet etmez. Böyle bir tanı Dr. Ala tarafından bulunacaktır ancak hikaye tarzı ile mizah ruhu eleştiri boyutunun bazı belirtileri ortaya koymuştur (Görüntü 20) (El-Said, 1983).

Görüntü 21: Rakan Dabdoub

Rakan Dabdoub'un deneyimi, geliştirici tarzı neredeyse genel sanat fikrini temsil ediyor. Demek istediğim parçaları- resimleri ve içinde bulunan detayları- herkesi temsil etmek için kendilerini temsil ediyorlar. Saad al Ta'i'nin alaycı resimlerinde olduğu gibi hem tarz hem de içerik yönündeki eğilimi eleştiriyor.

Genel olarak, halen üzerinde düşünülen konular elbette var olacaktır. Sanatçı eleştirisinin üslup içerisinde benimsenmesi ve ironi derecesine ulaşarak bağımsız resim kavramının anlamını veya bileşenlerine ve kendilerine göre farkındalık miktarını gösterir. Resim toplumu yansıtan bir kadın değil, o kadını imgesini oluşturan şartlardır vebelki de sanatçının kendini inşa etmesidir. Parayı ya da geleneksel başarıyı bırakarak kendini derinleştirmektir. Kendisi ile sorunları olabilir, ama her zaman çıkmaz kavramdan çıkmak için mücadele eder.

1970 ve 1990 arasındaki dönemde, bazı denemeler şaşkınlık yarattı. 1970-1990 yılları ve savaş yılları arasında dışavurumculuğun ortaya çıkışı bir birlik kavramı olarak görülüyor. İzlenimcilik, gerçekçilik, popülizm ve dekorasyon

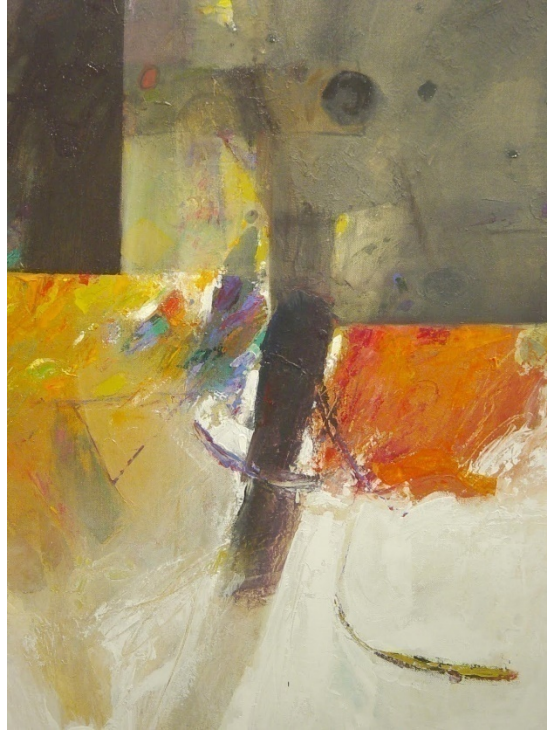
eserlerini destekleyen unsurlar ile uğraşmak doğal kabulleniyordu. Bu kuşağın şüpheleri ve soruları dışa verilen bir tepki olarak cevaplarını taraflı bir şekilde bulurlar. Dia al-Azzawi veya milletvekili resimlerinde ortaya çıkanların karşısında estetik bir macera araması göze çarpıyor. Örneğin güzellik sabit şeyler tarafından oluşturulmaz, mobil ilavelerin güvenilir bir dengesidir. Ancak bu, parasal stil kavramını reddetmemektedir. Sanatın rolü kavramı ruhun özgünlüğünün arayışı olarak derinleştirmesi olarak görülebilecek eser bahsettiğimiz tarzı yansıdır (Görüntü, 21).

Görüntü 22: Dia al-Azzawi

Azzawi'nin yaklaşımı belki de tüm çağımıza paralel bir ruh arayışıdır. Kapalı görüş ile değişkenlerin özüne dokunuşu arasındaki paradoksa atıfta bulunur. Gordan Baudelaire'e göre geçici bir dikkat ile acı ve şeytani bir macera arasındaki paradoksu çağırır. Monoton, yozlaşmış, geriye dönük bilinç ile özgür, diyalektik ve bütünsel eğilim arasındaki paradoksa atıfta bulunur. Fenomenin varlığının paradoksu şekil, çatı, boyut ve özü için sürekli bir deneme, tekniğin derinliği ve her yüzey için bir itiş, kendisinin ve tümünün son devriminden sonra, Irak çiziminde durduğumuz ironisini yansıtır. Çizim severler ve hatta son nesilden beri bireylerden daha çok genel fenomenlere

atfediyoruz. Çok ilginç olan son on yılda ortaya çıkan isimler kültürel bir iklim yaratmıştır, hatta 1950 ve 1960'lı yıllarla şekilde, dünyaya açık bir anlayışı resmeder. Savaş dahil sosyal ve insani zamanlar değişkenlere başlangıçta kavramların dahil edilmesi hala tartışılmakta olan estetik sorular için bir temel oluşturdular (Horst Ohr, 1989) (Görüntü, 22).

Görüntü 23:Hassan Aboud

Bu neslin ressamaları arasında Hashim Hanoun, Hadi Nafel, Muhammed Sabri, Karim Rassin, Khaled Rahim, Abdel Karim Seifou, Saadi Daoud, Ali Jabbar, Kamel Moussawi, Hassan Aboud, Prens Abdul Razzaq Yaser, Mohammad Ta'ban, Haidar Khaled, Maher Harbi, Mustafa Nooruddin, Gazi Al Dulaimi, Abdul Saheb Al Rikabi ve diğer sanatçılar yer almaktadır. Bu dönemdeki sanatçıların sayıları ve eserleri öncekilere kıyaslandığında 3 belirgin nedenler ortaya çıkmaktadır.

İlk olarak, sanat ve resim kavramında değişimler meydana gelmiş, yapısal bir varlığın kendi işleyişi ve boyutu olması, bir varlık görselliğiyle etmez ve ona nüfuz etmemektedir. Bu neslin oğulları bir yandan halk ve sanat kültürüyle, diğer yandan sanatın toplumdaki rolünü daha iyi anlamasını sağlamıştır.

İkincisi, Şiir ya da kısa hikaye deneyimleri ve kamuoyu bilinci alanında, geleneksel yöntemler artık önde gelen kültürde modernite için mümkün değildir. Bu eser ve sanatçı sayısını ve eğilimini etkiledi ve önceki aşamalarda onlara olduğundan daha derin bir fırsat verdi.

Üçüncü olarak,hiç kimse bu sanatçıların yeteneklerin kaç tanesinin vizyonunu bu kadar anlamlı-eleştirel bir şekilde geliştireceğini bilemez. Sanat yoluyla eleştirel kavramı korumak için, sanatçı kendini teknik ve metodik olarak bulur. 1950 veya 1960'lardan söz ettiğimizde, sınırlı sayıda isim görürüz. Bunun sebeplerinden birisi yeteneklerin belirginleşmesidir. Bu, sanatçıya belge ve sertifikalar için sanatına ve rolüne bakma yeteneği kazandıran bir ironi veya beceri ile sonuçlanır. Bütün bunlar, benzer veya daha fazla radikal eğilimin ortaya çıkması ile tutarsız değil, özellikle de bir sanatçı, eleştirmen veya yetenekleri keşfedilmemiş sanatçılaraodaklandığımız içindir. Sanatın ruhu ile bir ilgisi yoktur. Diğer yetenekler onlara eklenebilir. Eleştirmen böyle bir görevi talep ettiğinde durmalı ve ismini terk etmelidir. Sorun, bu kuşağın serüveninde yatıyor. Bu sanattarzında,modern yöntemler şok edici ve farklı bir görüş sistemi arar. Bu bakışın altında gelecek ve yarınla ilgili dünyada mevcut bir sorun. Sanatherhangi bir sorunun değişkeni, ona yönelik hareket geliştirip toplumsal anlamda değişime zorlaması;dikkat hariç, sabitler ile uğraşmaz. Peki neden? örneğin, bu yöntemlerin izlenmesinde, tedavi için bu acı prosedürü prosedürünü değiştirip, çizim kurallarını patlatır. Rüyaya görsellerin huzuru ve statik şeylerin estetiği için daha yüksek bir enerji ve daha kışkırtıcı bir yön verdi ve içsel konulara girmek,istikrar arayışı içinde değildi. Ama ruhun şeffaflığı için daha uzak odaklar bulmak, daha ironik soruları doğurtur : Neden tarz ve ironi arayışı var? Toplumsal paradokslara ve sonra da resim sınırları dahilindeki teknik ve teknik temellere dayanan siyah ironiyi barındırması konjonktürle sıkışıklığı görünür gider (Al-Arabi, 1985) (Görüntü 23).

2.2.1 Hükümet ve kültür daireleri ile yapılan görüşmeler

Bölgenin sanatsal durumunu ve gelişmeleri üzerinde daha fazla bilgi edinmek için yapılan görüşmelerde, sanatçılar, sanat eleştirmenleri, milletvekilleri, kültür dairelerinin genel müdürleri ve aynı zamanda Sanat ve kültür Bakanı ile de sanata olan hizmetleri ve gelecekteki planları ile hükümetin projeleri üzerine yaptıkları yorumları içerir.

Görüşme yapılan kişiler;

Profesör İbrahim Ahmet Simo: Bölgesel yönetimde bir milletvekili ve mecliste öğretim ve yükseköğretim grubunun başkanı, aynı zamanda drama dalında doktora sahibi.

Eyüp Ramazan: Kültür turizm ve sanat başkanı, drama dalında diploma, bakaloreya ve yüksek lisansı bulunuyor.

Vehbi Resul Ahmet: Süleymaniye doğumlu Vehbi Resul sanat akademisini Bağdat'ta tamamlamıştır ve 2008 yılında Süleymaniye üniversitesinde yüksek lisans derecesini almıştır, bugüne kadar 10 kitap yazdı, Şakawa dergisinin başyazarı ve daha birçok sanat çalışmasına imza atmıştır, sanat eleştirisi üzerine 2 kitap yazdı, şu an üniversite öğretmenliği yapıyor ve aynı zamanda sanat eleştiri işine de devam ediyor.

Halit Abdülrahman Ahmet: kültür ve sanat bakanı, Bağdat üniversitesi mezunu ve yıllar boyunca medya ile televizyon müdürlüğü yaptı.

(Yerli ve yabancı kültür arasındaki bağlantılar)

Vehbi Resul Ahmet: 2018 Süleymaniye görüşmesinde birçok sanatçının sanat eleştirmeni ve görsel sanatları olarak bu yoldan geçti ve bunlardan çoğu Nobel ödülüne bile layık görüldü ve dünya kültürler arası bir köprü oldular.

“Sanat eleştirmeni ve görsel sanatlar sanatçısı”(Vehbi Resul Ahmet 2018 Süleymaniye görüşmesi)

Eyüp Ramazan: sanat öyle bir alan ‘ki hiçbir şey o boşlukları dolduramaz ve sanat hiçbir sınır tanımıyor ve bu devirdeki gelişmenin sonucunda sanatçı çok daha kolay kendi mesajını verebiliyor hatta sanatçı mevcut olmazsa bile yine tablolarını sergileyebiliyoruz, örnek olarak bizim grafiğimiz dünyanın önde gelen grafiklerinden ve birçok uluslararası ödüle layık görüldüler ve buda resim sanatının bir parçası.

“Sanat ve Kültür derneği genel müdürü”(Eyüp Ramazan. 2019. Duhokgörüşmesi)

Halit Abdülrahman Ahmet: sanat kültürler ile ülkeler arasında bir köprü görevi görüyor ülkeler arasında sorunlar olsa da, sanatlar arasında hiç bir sorun yoktur ve bu da ulusları ve devletleri bir birine yakınlaştırıp bir birlerinin kültüründen fayda sağlayabiliyorlar.

“Sanat Ve kültür bakanı” (Halit Abdülrahman Ahmet. 2019. Erbil görüşmesi)

İbrahim Ahmet Simo: şüphesiz bu bahsettiğimiz köprüler olmasaydı şu an Beethoven, BertoltBrecht, yâda Shakespeare’i tanımayacaktık. Eğer bu

köprü olmasaydı bu büyük sanatçıların hiçbiri ile tanışmayacaktık, neyse 'ki ülkeler arasındaki köprü, medya ve teknoloji bu işi çok kolay yaptı.

Bölgesel yönetime ziyarete gelen ülke temsilcilerini öncelikle dans gruplarımız karşılar bu sayede kültürümüz hakkında bir fikir sahibi olabiliyorlar. Mesela Almanya'ya gittiğimizde ilk önce Bertolt Brecht'in mezarını ziyaret edip tiyatrolarını gezeriz. Eğer Aristo ve Sokrates bir köprü olmasaydılar biz şu an Antik Yunanistan hakkında hiç bir şey bilmeyecektik ve oradaki demokrasi ve sanattan habersiz kalacaktık.

Biz Kürtler de senin gibi genç bir sanatçı ile tanınmalıyız Dilyar seni can gönülden tebrik ediyorum ve başarılarının devamını diliyorum.

Prof.Ibrahim Ahmet Simo. 2018. Duhok Üniversitesi görüşmesi. ” “

Bana göre: Genel olarak sanat büyük ve yüksek merteye'li bir mesaj taşıyor.Bu mesaj farklılık gözetmeden, tüm insanlığı temsil ediyor. Sanat tüm sınırları aşabiliyor ve uluslararasıdaki köprüyü güçlendirip bir birilerini anlamalarını sağlıyor. Ve bu sayede milletler bir birini tanıyabiliyorlar, aralarında sevgi ve barış yapılmış bir köprü oluşuyor. Çünkü sanatın kendisi medeniyetler arası diyalog ve entelektüel tartışmaların bir yoludur. Bu tartışmalar tüm ülkelerin güzel yüzünü göstermenin en iyi şekli olup, medeniyetler sanat sayesinde gelişip ün kazanıyorlar.

Görüntü 24: Vehbi Resul Ahmet. Duhok galerisi 90×90 cm, yağlı boya

(Sanat kayıt edilen bir şey)

Vehbi Resul Ahmet: doğrudur öyle bir sanat var, ama başka bir sanat türü daha var. Öyle bir sanat ki kendi içinde olan bir şeyi dışarı çıkartıp halkın görmesini ve etkilenmesini sağlıyor.

Eyüp Ramazan: Sanat görüp yapmaktan ibaret değildir belki 'de görüp üstüne bir şeyler ekleyip yapmaktır.

Bana göre: Eskiden çağlarda sanat halk arasındaki olayları yorumlamak ve bu olaylardan bir ders çıkartmak ve bir tabir vermek için kullanılırdı. Örnek olarak Pablo Picasso'nun Guernica tablosu bize ispanyanın iç savaşını hatırlatıyor, tabii ki sanat sadece bundan ibaret değil yenilikçi sanat hareketi ortaya çıktıktan sonra sanat hiçlikten yeni bir şeye dönüşüyor. Fransızca Sagan'ın dediği gibi: sanat gerçeklik için bir sürpriz olmalıdır ("Fransua Sagan, 2018). Sanat geleceği belirlemenin en iyi yardımcısı, çünkü sanat halkın geleceğini ne şekilde olacağını belirliyor. Genel olarak sanat halk arasından elde edilen bir şey ve yine çok iyi bir yol ile halka sunuluyor ve ölümsüz bir konu haline geliyor.

(Sanat Kültürü geliştiriyor)

Vehbi Resul Ahmet: sanat sayesinde okullarda öğretim gören çocuklara daha güzel şeyler öğretebiliriz. Böylelikle, büyüdüklerinde daha sakin ve akıllıca davranışlara sahip olabilirler. Aslında bu kültürü değiştirmenin bir

yolu, tiyatro, müzik ve resim gibi yollar ile çocukların psikolojisini değiştirebiliriz.

Halit Abdülrahman Ahmet: kültüre hizmet etmenin birçok yolu var, istediğimiz her konuyu sanat sayesinde halk ile buluşturabiliriz ve sanatın kendisi zaten entelektüel itenin kendisidir, sanatsal işlerinin çoğalması kültür ve entelektüelleşmeye hizmet eder.

Bana göre: sanat hareketleri ve aktiviteleri medya organlarını ve kültürü aktifleştirmek için çok büyük bir rol oynuyor. Bunun nedeni de sanat dalının halkın hayatındaki gözle görülür rolüdür, sanat insanların kendi acılarını, sorunlarını ve mutluluklarını gördükleri bir kapı görevi görüyor. Sanat böylelikle insanlar arasındaki farklı grupları aynı yerde toplayıp kültürel ve entelektüel bir ortam sağlayabilir.

(Bu çağdaki sanat çok yönlü)

Vehbi Resul Ahmet: dünya üzerinde birçok sanat ve sanatçı türü var. Birçoğu aldıkları ödüller ile başarılarını gösterdiler ama şu sıralar medya ve başka sanatçılar ile olan ilişkileri sayesinde bazı sanatçılar başarılı olarak nitelendiriliyor. İleride tarih onları yasmayabilir. Zamanında başka ülkelerde birçok sanatçı yüksek bir mertebedeydiler, ünlü ve başarılıydılar, ama şu an isimleri bile bilinmiyor, Rönesans döneminde bile en çok tablo yapan ve tabloları en pahalı olanlardaydılar, ama şimdi tabloları hiçbir galeride asılı değil.

İbrahim Ahmet Simo: Birçok yön var ve birçok yeni sanat yönü de ortaya çıktı, bu yönlerin çoğu ilk başlarda halk arasındaki konuları ortaya koyuyorlardı. Bu aşamadan sonra yeni bir yol izlemeye başladılar, doğrudur tam olan bir sanatı ortaya koymasalar bile iyi adımlar atıyorlar.

Bana göre: Sanat halk arasında ortaya çıkan bir olay yâda insan aktivitelerinden biridir. Sanat tarihi okunabilir ve öğrenilebilir ve insan aktiviteleri görülebilir. Şu an gerçek olan şey hayat devam ediyor ve bu devamlılık süresince birçok değişime uğrayabilir. Sanatçıların gereksinimleri, istekleri ve inanışlarına göre sanat en çok değişime uğrayan şeylerden biri, aynı zamanda sanatın önüne yeni bir kapı açılıyor ve sanatçıda inançlarına ve isteklerine göre yenilikçi bir tarz ile halk arasındaki gerçekliğe bir tabir veriyor, yenilikçiliğin şu an ki hayat koşullarına göre bir gereksinim olduğunu söyleyebiliriz ve bu da sanatın içinden ortaya çıkmış.

Görüntü 25: Profesör İbrahim Ahmet Simo

(1991'den sonraki dönemde sanat türü)

Vehbi Resul Ahmet: En önemlisi sanatın siyasetten uzaklaşmasıdır ve ondan sonra bize yeni bir kapı açıldı bu sayede Irak'tan uzaklaşıp Avrupa'ya

yaklaştık, o kapı bize yeni sanatların gelmesini sağladı ve bu yol ile yeni gruplar ortaya çıkıp sanatın gelişmesini sağladılar ve o dönemde bu sanatçılar kaleme sevdalı insanlar olarak çizdiler, bu dönemde çok iyi işler başardılar; sanatçı Ali Kerim, Welid Siti ve Daha birçoğu bu gruptandı.

Bana göre: ilk dönemlerde siyasi partiler tüm sanatçı ve halk tabakalarını kendi içlerine çekmeye çalıştılar ve bu da o dönemin ilk zamanlarında fikir ve düşüncelerinin sınırlı olmasına neden oldu ta ki diğer ülkeler ile kapılar açılana kadar. Medya kuruluşları ve internet erişimi çoğaldıkça yeni fikirler ortaya çıktı ve sanatçılarda tüm sanat türlerine girdiler, Güzel sanatlar enstitü ve fakülteleri açıldıktan sonra birçok sanatçı grupları ile sanatçı hareketleri ortaya çıktı.

(1991'den önce ve sonra sanat ve sanatçı özgürlüğü)

Vehbi Resul Ahmet: Sanatın yolunu önleyen bazı faktörler vardı, ama bu dönemden sonrada birçok sanatçı kendi istekleri ile siyaset ve siyasetçiler ile çalışıyordu. Ancak bazıları özgürce kendi işlerini yapıyorlardı. Sonuçta birçok sanatçı grubu da ortaya çıktı, bunlardan (8) grubu 7 sanatçıdan oluşuyordu ve her toplandıklarında bir sanatçıyı misafir ederek 8 kişi oluyorlardı.(arastesürreal) ve (hawreyanişewakar grubu) yani dost ressamlar grubu. Bende bu grubun üyelerinden biriydim. O dönemin ilk dergisini çıkartmaya başladık ismini de Renk olarak koyduk. Ve sonrasında daha birçok sanatçı grubu ortaya çıktı bu da onu gösteriyor ki sanatçılar insanlık ve sanatsal işlerinde özgürlük sahibiydiler.

Eyüp Ramazan: kuşkusuz diktatörlük döneminde tüm düşünce kapıları kapalıydı, Ali El Werdi'nin dediği gibi "diktatörlük bir atın göz çevresini kapatıp sadece önünü görmesine izin vermek gibidir". Sanatçıların önündeki tüm yolları kapatıp özgürlüklerini ellerinden alıyorlardı ve bu sayede entelektüel gelişimin önüne geçip kendi istedikleri gibi sanatçıları çalıştırıyorlardı. 1991'

den sonraki dönemde sanatçılar önündeki tüm engeller kaldırılırdı, ama ne yazık ki bazen sanatçılarda tüm hadlerini ve ırksal sınırları aşıyorlardı, çünkü tam özgürlük sahibi olup hiçbir engel ile karşılaşmıyorlardı.

İbrahim Ahmet Simo: Diktatör bir rejimin içinde sanatın gelişmesi mümkün değil, o dönemde sanat ile uğraşan insanlar ölü sanatçılar gibiydiler ve diktatörlük dönemi ile özgürlük dönemi arasında çok büyük bir fark vardı. 1991 dönemi sonrası bölgede artık özgürlük hakimdi bu sayede bizim bireylerimizde gelişti çok iyi sanatçılar ortaya çıktı.

Halit Abdülrahman Ahmet: sanatta çok büyük bir değişim meydana geldi, çünkü 1991'den sonra artık sanatçılar özgürce çalışabiliyordu ama tabi ki diktatörlük dönemi bazı sanatçılar üstünde çok büyük bir etki bırakmıştı bu nedenle bu sanatçılar siyasi partiler için çalışmaya başladılar, ama tabi bir süre sonra onlarda siyasetten uzaklaşıp artık kendi isteklerine göre baskısız bir şekilde insanlığa hizmet etmeye başladılar.

Diktatörlük döneminde birçok engelle karşılaşmıştık, örnek olarak İbrahim Süleyman adlı bir yazar vardı çok iyi bir tiyatro yazarı ve yönetmendi, İbrahim Süleyman bir tiyatro hazırlıyordu ama iktidar yazılarını inceleyip iktidar parti menfaatine göre hiçbir şey yazmadığı için tüm yazıları yasaklandı. O dönemdeki sanatçıları çağırıp zorla dönemin diktatörü üzerine bir tablo, oyun yâda bir şarkı yaptırıyorlardı.

Bana göre:1991'den önceki dönemde Baas rejimi tüm sanat türlerini kendi çıkarlarına göre işletiyorlardı. Onların çıkarlarına göre sanat işleri yapmayanları hapse atıp sürgün ediyorlardı hatta bazen o kadar ileri gidiyorlardı ki birçoğunu şehit ettiler. Çok sanatçıda fikir ve düşüncelerini özgürce dile getiremediği için, kendi eserlerinde semboller kullanıyorlardı.

Ama 1991'den sonraki dönemde özgürlük ortaya çıktığında yeni fikirler ortaya çıktı ve sanat da tamamen değişti ve artık özgürce sanat işi yapıyorlardı. Sanatçı özgür olduğu sürece fikir ve düşüncelerini özgürce ortaya koyduğunda, çok daha iyi şeyler yapabilir.

Görüntü 26: Eyüp Ramazan

(Sanat ve kültürün dünyaya gösterilmesi)

Vehbi Resul Ahmet: medeni bir milletiz. Çünkü ben Avrupa'ya gittiğimde ve kendi sanatımız hakkında konuştuğumda, bana sizde sanat olduğunu ve sanatı sevdiğinizi bilmiyorduk, daha yeni sizin kendinize ayıttığınız sanat ve medeniyetiniz olduğunu öğrendik diyorlar.

Halit Abdülrahman Ahmet: Kürt kültüründe sanatın hep bir yeri vardı, ama belki de onlarla olan iletişim azlığı nedeni ile böyle düşünüyorlar.  st m ze vazife olan şey aramızdaki ba  ve iletişimi g  lenebilmeliyiz ve  u ana kadar komşu ve uzak ülkeler ile çok iyi bağlantılar kurduk ve  u ana kadar birlikte birçok ortak festival ve sergi a tık.

İbrahim Ahmet Simo: Gelişmiş  lkeler 500 ile 1000 yıldır sanatla u ra ıyorlar. Bu seviyeye ulaşmak için, bizler 1991' den beri gelişim sa layabiliyoruz ve eminim çok daha iyi gelişmeler göstereceğiz.

Bana göre:  u an birçok kişi dikkat ile sanatsal a amalarımızı g zlemliyorlardır ve kesinlikle sanat açısından nerede olduğumuzu çok iyi biliyorlar. Sanatta hangi seviye de olduğumuz belli. Bu bölgenin yüzünü temiz gösterip tanınmasını sağlamak için çok iyi çalışılmalıdır. Yabancı  lkeler ile olan ilişkiler ve medya üzerinden çok iyi tanıtılabilir, Nadin Khordemir'in sanatçının öznesi o dönemde yaşayanların algısı olduğundan, insanlığı anlamının belki de tek yolun sanat olduğuna işaret eder (Khordemir, 2018).

(Bölgede sanatın geleceği)

Vehbi Resul Ahmet: değişimi sadece sanat ile ger ekle tirmezsiniz. Ekonomi, siyaset ve felsefe ile aynı anda eşzamanlı bir değişim gerçekleştirebilir.

Eyüp Ramazan: Güzel sanatlar bölümleri ve fakülteleri açıldıktan sonra çok iyi değişimler elde edildi, akademisyenler ve bu okullardan mezun olanlar ile de sanatçı olacaklar diye bir şey yok, belki de çoğu sanat ile dost olacaklar, bu bölgede hala güvenlik ve iyi ki hayat şartları sağlanmış değil bu yüzden

daha her şey yerine oturmadı, ama ben buna inanıyorum. Her şey yoluna girdiğinde sanat seviyesi çok daha yüksek olacak.

İbrahim Ahmet Simo: Aslında bakarsak çok iyi değişimlerin olduğunu görebiliriz, bunun en büyük nedeni de demokrasinin olmasıdır. Demokrasinin olduğu her yerde sanat açısından gelişmeler görülebilir.

Bana göre: değişimler hemen sağlanmayabilir, çünkü değişimlerin zamana ve bu adımları atacak insanlara ihtiyaç var. Ekonomi, siyaset ve halkın üzerine gelen değişimler genel olarak sanatı da etkiliyor, çünkü her şey birbirine bağlı. Fransız filozof Voltaire'in dediği gibi her sanat dalı başka bir sanat dalına ışık verir ("Voltaire",2015).

Genel olarak değişimlerin olduğunu görebiliriz, gelecekte de yeni sanat grupları kurulmalı ve daha çok güzel sanat bölümleri açılıp önem verilmeli.

Görüntü 27:Halit Abdülrahman Ahmet.

(1990'dan önce ve sonra sanatta gelişim ve değişimler)

Halit Abdülrahman Ahmet: Kesinlikle çok iyi değişimler sağlanmış durumda, 1990'dan sonra gelen en büyük değişimlere bakarsak 1990'dan önce diktatörlük döneminde sanat sadece diktatörlüğün çıkarları için kullanılırdı, 1990'dan sonra ve bölgesel yönetimin kendi parlamentosunu kurduktan sonra bir madde de şöyle geçiyor "sanata hiç bir sansür uygulanmayacak ve tamamen özgür kalacak" ve şu ana kadar da sanatçılar özgürce çalışıyor ve çok iyi gelişim gösterdiler.

İbrahim Ahmet Simo: Katıldığım her sergi ve festivalde gördüğüm kadarı ile sanatçımız özgür ve kendi istedikleri gibi çalışıyorlar.

Bana göre: Elbette 1991' dan önce ve sonra çok büyük ve gözle görülür farklar var, 1991'dan önce sanat ve sanatçının özgür iradesi ve düşünceleri yoktu, çünkü yapılan her işin iktidara bir hizmet etmesi gerekirdi, ama 1991'den sonraki dönemde hayatın her yönüne değişimler meydana geldi bunlardan biri de sanatı, özgür irade ve özgürce çalışma yönleri ile çok iyi değişimler sağlandı.

(Kültürün sanata hizmeti)

Vehbi Resul Ahmet: Elbette sanata iyi bir hizmet edilmeseydi, şu an bu kadar gelişemezdik ve bu aşamaya gelemezdik, şu an çok iyi ve dünyaca ünlü sanatçılarımız var, ama dünyada hep olduğu gibi herkes tanınacak diye bir şey yok. Örnek tüm dünya Britanya'nın Shakespeare' i ya da tüm Yunanistan Homeros'u tanınmadığı gibi.

Eyüp Ramazan: Sanatlarla genel olarak ve özellikle resim dalı ile ilgili çok iyi planlarımız vardı çünkü tüm dünyada ressamlığın çok özel bir yeri var, örnek olarak Salvador Dali'nin İspanya devriminde ve Pablo Picasso'nun birinci dünya savaşı sıralarında toplumun bakış açısını değiştirme konusunda çok büyük rolleri vardı. Bizim sanatçımızın da 1991'den sonra toplumun acı ve kederini çok iyi tanımladığını görebiliriz.

Halit Abdülrahman Ahmet: Sanat çok önemli bir şey ve bölgesel yönetim hükümetleri de sanata hep çok önem vermişler, bölgesel yönetimin ilk hükümetinde kültür ve sanat bakanlığı vardı, buda bize gösteriyor ki sanata çok önem verilmiştir; benim bakış açıma göre ressamlığa çok önem vermemişler daha çok sinemaya vermişler, umarım gelecek yıllarda ressamlığa daha çok önem verilir.

İbrahim Ahmet Simo: Kendi bireyselliği içinde gelişemeyen ve kendini büyütemeyen devletler, hiç bir zaman sanatçı yetiştiremez, bir ülkede gelişime çocuklardan başlamalı; anaokullarından sonra ilkokul ve böyle devam etmeli ve onlara genel kültürün ne olduğunu öğretmeliyiz. Sen bir yüksek lisans öğrencisi olarak bireylerimizin özgür sanat düşüncelerinin olduğu bir örneksin, sende bu yola atılıp yeni bir şeyler öğrenmek istiyorsun ve kendi vatanına hizmet etmek istiyorsun.

Bana göre: Kültür ve sanat gelişim ve Rönesans'ın iki temel kaynağıdır. Sanat da hayatın bir parçası olarak siyasi ve ulusal bir önem taşıyor, halk ve kültür analizinde kendine has bir rolü var. Genel olarak sanat insanlığın medeniyet tarihini belirlemenin en iyi destekçisi, bu yüzden kültürlü ve entelektüel insanlar her türlü şekil de sanat hizmet etmek istiyorlar, gerekli seviyede olmasa bile, ellerinden gelen her şeyi yaptıklarını görebiliriz özellikle de ressamlığa, örnek olarak birçok televizyon programı ile ressamlık üzerinde yazılan kitap görebiliriz...

(1991 yılından önce ve sonraki dönemde sizin sanat işleriniz nelerdir?)

Vehbi Resul Ahmet: 1991'den önce bir üniversite öğrencisiydim ve 1991'den sonra işlerimiz çok daha farklı oldu çünkü artık özgürce çalışabiliyoruz.

Bana göre: Bütün sanatçılar, yazarlar ve entelektüel insanların ortak görüşü 1991'den önce sanat işi çok zordu. Sanat yolunda birçok engel vardı ve hiç kimse özgürce çalışamıyordu, hapse atılmak, işkence ile karşılaşmak çok olası durumlardı. Ama tabi 1991'den sonra çok daha özgürce sanat işleri yapıldı ve artık halk arasında bir rolleri vardı.

(Sanatın insan haklarına hizmeti)

Vehbi Resul Ahmet: Elbette daha iyisini yapabiliriz Guernica yâda Picasso'nun yaptıkları çok etkiliydi, yâda Stalin'in Fransız ve Birleşik krallık sosyalist partilerine itiraz için yaptığı portredir. Biz de profesyonelce Halepçe yâda Enfal soykırımı üzerine bir film yâda tablo yapabiliriz ve bu yolun çok daha etkili olacağına eminim, tıpkı Risale filminin İslam mesajını daha yaygınlaştırıp tüm Avrupa'ya yaydığı gibi. Filmden öncede birçok cami ve namaz kılan insanlar vardı ama filmin etkisi de çok büyük oldu.

Eyüp Ramazan: Sanatın kendisi insanlık mesajı taşıyor, insanlığın yaradılışından beri insanlığın bir parçası ve hep insanlarla iç içe kaynaştırıyor.

Halit Abdülrahman Ahmet: Zaten sanat bir insanlık mesajı, sanat hep barışın, birlikte yaşamamanın ve birbirini kabul etmenin yolunu film, tiyatro ve yaptığı sergiler ile halkı aydınlatmayı başarıyor.

İbrahim Ahmet Simo: Gençlerimizi daha çok yüksek lisans okumaya teşvik etmek için daha çok sergi ve seminerler düzenlemeliyiz, iyi ki şu an sizin gibi gençlerin yüksek lisansa gittiğini görebiliyoruz. İnsanları daha fazla teşvik edip sanata yöneltmeliyiz. Eskiden ailelerimiz ve babalarımız sanata yönelmemizi istemiyorlardı çünkü dini düşünceleri çok baskındı.

Bana göre: eski çağlardan bugüne dek sanatın insan hayatında çok güçlü bir rolü var. Sanatçılar ortaya bir eser koyduklarında kendi fikir, düşünce ve hislerini insanlar için ortaya koymak istiyor. Sanatçı tüm güzellik ve gerçekleri eserinde ortaya koymak ister ve burada insanlığın haklarını savunmak istiyor

ve bu gerçek bir hak. Bu yol ile insanlık sanattan faydalanabiliyor. Dostoyevski' nin dediği gibi dünyayı güzellik kurtaracak ("Dostoyevski", 2015) Bu söz bize Őunu açıklıyor ki sanat ve sanatçının eserleri insanlığı koruyor. İnsanlığı koruyan eserleri topluma sergilemeliyiz.

(Sanatın dindeki hizmeti)

Vehbi Resul Ahmet: Tarihin bize gösterdiği gibi mağaralardan antik Yunanistan'ın tapınak ve tanrı heykellerine, Mısır firavunlarının büyük mezar ve tapınakları ya da Hristiyanlığın büyük kiliseleri, İslam'da cami ve güzel nakışlar ya da Risale filminin İslam dinine hizmeti, bunların hepsi bize sanatın dine ne kadar hizmet ettiğini ve dindeki barışı nasıl ilettiğini gösteriyor.

Eyüp Ramazan: Sanatın birçok mesajı ulaştırma gücü var ve din de o mesajlardan biridir. Ben dini sanat ve kültürden daha büyük görmüyorum. Bu bölgede din halk arasında çok büyük bir güce sahip, birçok kez din sanatı ret etti yâda durdurdu.

Halit Abdülrahman Ahmet: Sanat birçok mesajı ulaştırabilir, özelikle de teknolojinin çok gelişmesi ile bu yolların n daha çok açıldı, teknoloji sayesinde bir kısa film yapılabilir ve bu film din ve insanlığın mesajını taşıyor olabilir.

İbrahim Ahmet Simo: Bu sanatçının tarzına göre değişir, eğer bir sanatçının düşünceleri, İslam'a ve dine yakın ise din mesajını sanat ile iletebiliriz, sanat hiçbir zaman dinlere karşı olmadı, Muhammed Peygamber de resimleri seviyordu ve bazen resim çizdiği söyleniyor.

Bana göre: Tarih boyunca din ve sanat insanların kültürünü yükseltmek için hep iki dost oldular. Tüm dinlerin mesajlarını ulaştırmak için sanattan faydalandığını görebiliriz. Ama maalesef çoğu din hep sanatı sınırlandırdı ve sanatı kendi çıkarlarına göre kullandılar: Örnek olarak İslam dini hayvan ve insan figürlerini hiç kullanmıyordu, daha çok desen ve yazı sanatı kullanıyorlardı.

(1991'den sonra hükümetin sanata olan yardımları)

Vehbi Resul Ahmet: Hükümetin birçok iş yaptığını söyleyebiliriz, ama çok taraflıydı bu işler, buda siyasal partilerin sanatçıları kendi yönüne çekme isteği ile gerçekleşti. Siyasi partiler için kimin iyi kimin de kötü bir sanatçı olduğu fark etmez, hepsine iş imkânı ve galeriler açtılar, birçok sanat salonları, müzeler ve birçok yeni projeler yaptılar. Birçok dergi, gazete basıldı ve TV programları yapıldı, kitap çıkartmak isteyenlere yardım edildi, hatta birçoğu özel emeklilik ve özel mülk topraklar istediler, ama tabi ki bunlar zordu ve yapılamadı çünkü sayıları çoğalmıştı. Şu anda sanatçı yardımları devam ediyor ama tabi ki artık bu yardımlar da özel ilişkileri kısıtlanmalıdır.

Eyüp Ramazan: 1991 yılından bu yana çok iş yaptıklarını söyleyebiliriz ama tabi ki devam etmeleri çok daha önemli, çünkü halk arasında genel kültür oranı hala düşük ve hükümet için de hala fazla önem taşıyor. Benim görüşüme göre bu çok büyük bir yanlış ve artık bu konuya önem verilmeli.

Halit Abdülrahman Ahmet: Bölgesel yönetim hükümetinin çok iş yaptığını söyleyebilirim, bugüne kadar birçok salon, galeri ve bina yaptılar, birçok festival ve sergi açtılar, ama maalesef bu işlerin hepsi çok plansızdı önemli olan iyi planlar yapmaları, bu işleri daha büyük bir önemle yapmaları ve özel stratejiler geliştirilmelidir. Nasıl ki ekonomi, eğitim ve sağlık sektörlerine önem veriliyorsa sanat sektörüne de aynı önem verilmelidir.

İbrahim Ahmet Simo: önemli olan sanatçılara maaş bağlamaları değil sanatçı yetiştirmeleri. Şu ana kadar birçok galeri, enstitü ve üniversite açtıkları doğru ama Kürt sanatının çok büyük medya organlarına ihtiyacı var ve bu medya kuruluşları Kürt sanatına yardım etmeli ve şu an sen bu ülkede yüksek lisans öğrencisi olmasaydın belki de Kürt sanatının hangi seviyede olduğunu bilmeyeceklerdi, ama şu an tezin sayesinde bu konu ile ilgili bir fikirleri olacak.

Bana göre:1991 yılından sonra ve yeni bir hükümet kurulduğunda, yeni iktidar sanat açısından çok iyi işlere imza attı, eski iktidara göre sanatçılar için sınırsız bir özgürlük sundu ve birçok kültür derneği, galeri, sendika, enstitü, fakülte, dergi, gazete ve sanat salonları açıldı..., ve sanatçıya da maddi ve manevi yardımlar yapıldı.

(Sizin için sanat nedir)

Vehbi Resul Ahmet: İnsan sanat olmadan yaşayamaz, sanat sayesinde hayat devam eder. Şu an bu topraklar çok büyük tehlike altında, 3. Dünya savaşı yolda ve bu savaş başlarsa birçok orman yok olacak, insanlar ile hayvanlar ölecek ve bu tehlikeyi önümüze getiren ekonomi ve siyaset olacak ama sanat hiçbir zaman böyle tehlikeleri çıkartamaz, sanat insanın daha güzel yaşaması ve derin nefesler alıp verilmesi için var.

Eyüp Ramazan: Benim için sanat insani bir iş ve insanlığın tek dilidir.

Halit Abdülrahman Ahmet: Sanatın hayat, barış, saygı, birlikte yaşamın mesajı ve gelişimdir, Ulusun gelişmesi için bir direk görevi görüyor.

Bana göre: Sanat insan ve halkın uyanış şeklidir, hayaller ile dolu olan insan yeteneklerini ve hislerini ortaya dökmektir. Hayal ve icatlar ile insanlığın mesajı verilebilir ve bu mesaj güzellik ve insanlık ile dolu olacaktır, çünkü sanat medeniyettir, gelişimdir, güzelliştir ve en önemlisi insanlıktır.

(Parlamentonun sanata hizmeti nedir?)

İbrahim Ahmet Simo: Mecliste bu konu ile ilgili iki tane grubumuz var. Birinin başkanlığını ben yaptım, birçok iyi işe imza attığımızı söyleyebiliriz özellikle de sanat işleri ile ilgili bazı maddeleri değiştirdik ki buda bizlere sanata daha iyi hizmet yolları açtı ve özellikle de ressamlık ile ilgili olarak. Ressamlık her yerde çok büyük önem taşıyor ve gelişmiş ülkelere de bakarsak ressamın çok önemli yerlerde olduğunu görebiliriz.

(Modern sanattaki seviye ve yönleri)

Eyüp Ramazan: son 10 yılda sanatçılar daha çok soyutlama ve çağdaş işlere yöneldiler, çok iyi sanatçıların yetiştiğini ve ressamlığın en çok gelişen sanat dalı olduğunu söyleyebilirim.

Halit Abdülrahman Ahmet: Sanatın çok geliştiğini söyleyebiliriz, Kürt sanatçılar çok iyi işlere imza atıyorlar ve ne zaman bir festival ya da sergiye katılırlarsa iyi bir derece elde ediyorlar. Sanatımızın çok iyi bir seviyeye ulaştığını söyleyebilirim, ama olduğumuz yerde durmamalıyız çünkü sanatın mesajı bu ulaştığımız yerden çok daha yüksektir.

Bana göre: Bu bölgede yaşayan sanatçılar diploma elde edip yabancı ülkeleri ziyaret ettikten sonra, dünyadaki sanat seviyesini gördüler ve bu sayede sanatçımızda sanat kültürünü daha iyi anladı. Yeni güzel sanat fakülteleri açılıp özgürlüğü tattıktan sonra sanat açısından çok iyi seviyelere ulaştık. Bu yol ile sanatçı daha iyi eserler yapabilir, düşünce açısından sanatçı her zaman toplumun önünde olmalıdır. Tabi ki bunu yeni düşünceler

ile gerçekleştirebilir. Bu sayede çok daha kolay bir yol ile toplumda olmayan bir şeyi ya da yenilikçi bir düşünceyi ortaya atabilir, Pablo Picasso'nun dediği gibi çağdaş ve soyut kavramlar toplumdaki durumlar için yol açıcıdır ("Pablo Picasso", 2015)

(Nasıl daha fazla bu teze yardımcı olabilirsiniz?)

Eyüp Ramazan: Umuyorum ki doktora tezin de modern sanat ve soyut kavramları gibi önemli kavramlar üstünde olur. Biz de bu tezlerden fayda sağlayıp modern sanat ile soyut kavramlar için neler yapabileceğimizi öğreniriz.

Vehbi Resul Ahmet: Bu bölgedeki soyut sanatının dünyanın diğer bölgelerine göre farklılıkları var. Sanatçılar bundan fayda sağlayıp uluslararası bir dil ile dünyaya sunabilirler ve bu sayede yerel dillerden uzaklaşıp diğer sanatçılarında bundan fayda sağlamasına olanak sunulabilir.

2.2.2 Sanatçılar ile görüşmelerim

Bölgenin sanatsal seviyesini öğrenmek ve bilgi edinmek için bölgenin en iyi ve en çok hikâyesi olan sanatçılar ile görüşme fırsatım oldu, bu sanatçılar bölgedeki sanatı geliştirmek için birçok işe imza attılar ve birçok sergi açtılar ve birçok yerel ve yabancı sergiye de katıldılar.

(Görüşme yaptığım kişiler)

Ali Hadi İbrahim: Ben Hanekinli bir üniversite öğretmeniyim. Hewler Üniversitesi ve Erbil deki Fransız-Lübnan Üniversitesi'nde öğretmenlik yapıyorum, Lisans diplomasını İtalya'nın Floransa akademisinden aldım, Ren üniversitesinden yüksek lisans diploması elde ettim, aynı zamanda Felsefe

dalında Fransa'nın Saint Denis Üniversitesinde yüksek lisans yaptım ve şu ana kadar Irak'ta ve yurtdışında birçok sergiye katıldım.

Saman Ebubekir Said: 1968 yılında Kerkük'te dünyaya geldim, şimdiye kadar 9 sergi açtım hem Irak'ta hem de yurtdışında; Almanya, Hollanda, Ürdün, Katar, Mısır, Tunus ve daha birçok ülkede.

Ali Kerim Emin: Süleymaniye kentinde doğdum, 1968 yılında Bağdat akademisinden mezun oldum, 30 yıl kadar Süleymaniye yüksekokulunda çalıştım ve som birkaç yıldır üniversitede görev yapıyorum.

Sirwan Şakir: 1968 yılında Duhok'ta doğdum, 1994 yılında Bağdat üniversitesinden mezun oldum, birçok esere imza attım ve bazı kitaplar da yazdım.

Lokman Selam Hasan: Musul kentinde doğdum, Bağdat akademisinin ressamlık bölümü mezunuyum, şimdiye kadar Irak'ta ve birçok yabancı ülkede sergiler açtım. Ürdün, Birleşik Krallık, Hollanda, Almanya ve Rusya gibi ülkelerde ortak sergiler açtım ve bu sıralar İtalya'da ortak bir sergi açmayı planlıyoruz.

Dara Muhammed Ali: Erbil doğumluyum, 1974 te Bağdat yüksekokulundan mezun oldum, Erbil güzel sanatlar Yüksekokulunun kurucularından biriyim, Erbil Salah adın üniversitesinde ve yüksekokulunda öğretmenlik yaptım. Asoymindalan dergisinin başyazarıyım, şu ana kadar Irak ve dışında birçok sergiye katıldım.

(Yerel ve yabancı kültürlerin ilişkileri)

Ali Kerim Amin: Elbette sanat bir köprü gibidir, çünkü sanat hiç bir milletin yâda bireyin mülkü değildir, sanat yerel bir köprüden dışarıya giden bir yol

gibidir.“**Görsel sanatlar sanatçısı**” (Ali kerim Emin 2018. Süleymaniye görüşmesi)

Dara Ahmet Ali: Evet doğrudur sanat ile kültür bir birinden ayrılmaz iki parça gibidir. Biz gidip kendi tablolarımızı onlara gösterebiliriz onlarda gelip kendi tablolarını bize gösterip sergi açabilirler.“ **Görsel sanatlar sanatçısı**” (Dara Muhammed Ali 2019. Erbil görüşmesi)

Sirwan Şakir: Sanat bir köprüden çok daha fazlasıdır, ruh ve dil gibidir sanat.“ **Görsel sanatlar sanatçısı**” (Sirwan Şakir 2018. Duhok görüşmesi)

Saman Ebubekir Saaïd: Genel olarak sanat uluslararası bir dildir ve bu sayede bir birimizi çok kolay anlayabiliyoruz, dünyanın neresinde olsak olalım, sanat bizi aynı masada toplayabilir ve dünya düzeyinde bir köprü oluşur.“**Görsel sanatlar sanatçısı**”(Saman Ebubekir Saaïd 2019 kerkük görüşmesi)

Lokman Selam Hasan: Sanat tüm ülkeleri temsil eder, ila ki bir köprü olması gerekmez, çünkü insan tüm sanat dallarını anlayabiliyor, nerde olursan ya da ne üzerine çalışsanda, o sanat tüm dünyanın mülkü olur.(Hasan,L. S., 2019. Musul görüşmesi)

Bana göre: ilk önce sanat eserin yaratıcısı olan sanatçıdan başlar ve ondan sonra topluma ulaşır, toplumdan dünyaya doğru yol alır ve bu yol ile bir köprü olur, sanat tüm milletlerin dilidir ve gözlem hisleri ile insanın üstünde etki bırakır. Bütün sanatlar ve kültür insanların ortak dilleri olduğu için, farklı kültürler de bu böylelikle ve sanat ile bir birleri ile uyum sağlayabiliyor. Ve burada sanat bu ilişkideki en büyük rolü üstleniyor. Filozoflara göre sanat iki

dünyayı birbirine bağlıyor, sanatçının iç dünyasını ve dışardaki dünyayı ve ikisini de ruh ve akıl sayesinde gerçekleştiriyor.

Doğrudur bütün sanatların genel olarak ortak noktaları vardır, ama maddeleri farklıdır, hepsi birlikte aynı amaca hizmet ediyorlar, oda sanatın insanlık için gerçeği.

Toplum ve bireylerin kültür seviyelerine göre insanların bu sanattan ne kadar keyif aldıklarını bilebiliriz. Belki de çok değildir, çünkü herkes sanatı sevecek diye bir şey yoktur ve bazı toplumlar özel bir sanata ilgi duyuyorlar. Örnek olarak Ortadoğu ülkeleri genel olarak ve özellikle Kürtler dinleme toplumu olarak bilinirler, şarkı ve şiirlere daha çok ilgi gösteriyorlar, ama Avrupa ülkeleri daha çok düşünce toplumu oldukları için, neredeyse tüm sanat hislerine ilgi duyuyorlar.

(Sanat kayıt edilen bir şey)

Ali Kerim Emin: Hep yaptığınız şeyi yapmanız gerekmiyor, çünkü sanat hisler ile başlar sonra bir tabloya dönüşür, kendi genel kültürünüze göre her zaman yeni şeyler eklemelisiniz.

Sirwan Şakir: gerçekte böyle bir şey yoktur, çünkü araştırmalar gösteriyor ki tüm insanlar gelişebilir ve herkesin hisleri vardır, ama önemli olan bu hislerden nasıl faydalanacağınız, herkesin hisleri olduğuna göre herkes yeni şeyler ortaya çıkartabilir, çünkü herkes sanatçı olacak diye bir şey yoktur. Bir teori diyor ki “bana 10 kişi verin ve istediğiniz gibi onları yaratayım”.

Lokman Selam Hasan: insan bütün sanatları doğadan alır, ama başka bir yol ile hazırlar ve bu yol insanın iç dünyasını yansıtır, ama eğer insan direk doğadaki şeyleri nakil ederse bu insanın kafasında kalıcı olarak kalır.

Dara Muhammed Ali: Bana göre birçok ressamımız var ama bazıları bu yetenekle doğuyor ve bazıları akademik yollar ile resim çizmeyi öğrenip sanatçı olabiliyor. Bu yetenekle doğup tanrı vergisi yeteneğe sahip insanlar daha çok etrafı kayıt edip resim yapıyor ve yeni şeyler yapamıyor.

Ali Hadi: Elbette sanat ve sanat sevgisi toplumdan alınan hikâyeler ve derslerden oluşur, sanatçı birçok aşamadan geçer, bazen eksi şeyleri yeniler bazen de şu an olan şeyleri gösterir, düşünmek yenilikçi sanatçıya haz bir şeydir ve yeni şeyleri yapıp geleceği gösterir.(**Ali Hadi İbrahim, 2019,Hanekin görüşmesi**)

Bana göre: Platoya göre sanat toplumun hizmetine göre yapılmalı, ama sonra Aristoteles ve Decardes'in yolundan gidenler, sanatı bireye özel bir şey olarak nitelendirdiler.

Doğrudur herkesin kendine özel hisleri vardır ama herkes sanatçı olamaz, çünkü sanat sanatçının özel yetenekleri ve ruhunun derinlikleri ile ilgili bir şey.

Antik Yunan filozoflarına göre sanat doğayı taklit etmektir, ama yeni dalar ile hareketler ortaya çıktıktan sonra, sanat taklitten yaratıcılığa dönüştü. Oda sanatçılar düzeltme çerçevesi ile bu işi yaptılar, çünkü doğada birçok yol vardır ve bir ressamda bu yolar ile düzeltmeler yapar.

Sanatçının kendi önemi vardır ve bazı aşamalardan geçip yaratıcılık yapmalıdır, Hollandalı sanatçı Vincent Van Gogh' un dediği gibi sanatçı gördüğü her şeyi yapmamalıdır doğru olan gelecekte olanı yapmalıdır ("Van

gogh” 2018). bu da bize gösteriyor ki sanatçı yenilikçi olmalı ve gerçeklikte olmayan şeyleri yapmalı.

Sanatçının tek vazifesi sanatı savaş ve trajik olaylardan almak değildir, çünkü insanın hisleri sanatın güzelliğinden keyif alır.

Görüntü 28:Saman Ebubekir. Güneşi aramak, 15×175 cm yağlı boya

(Sanat Kültürü nasıl gelişir)

Ali kerim: Yarattığınız eseri dışarıya götürmesen ve sadece içerde kalırsa hiçbir faydası olamaz, ama eğer dışarı götürüp insanlar görürse işte o zaman fayda sağlanabilir, ben bölgesel yönetimde, Irak, İran, Arap körfez ülkeleri, Malezya, Japon, Almanya ve Amerika’da bildiklerimi onlara anlattım böyle yapmasak hiç kimse bizi tanımaz.

Sirwan Şakir: Dünyaya açılmasak ve kendimize güvenimiz olmasa büyük değişimler elde edemeyiz, bütün tecrübelerimiz ve hedeflerimiz insanlık adınadır.

Lokman Selam Hasan: Elbette toplumsal tablolar ile kültürü geliştirebiliriz.

Saman Ebubekir Said: Birçok yeni sergi açabiliriz ve her sergiye bir konunun ismini verebiliriz ve o konunun üstünde çalışıp yeni bir kapı açabiliriz. Bu yol ile toplumsal anlayış ve uyanışı sağlayabiliriz.

Ali Hadi: Sanatsal aktiviteleri çoğaltma yolu kültürel konular daha fazla geliştirilebilir. Resim, müzik, tiyatro ve sinema ve birçok yol ile kültürün gelişim mesajı yayılabilir.

Bana göre: Başarılı bir sanat ortaya konulursa, medya kendi kendine o başarıyı arar. Medyanın çok önemli bir rolü var, ama eğer sanatçının sınırlı yetenekleri varsa medya o sanatçıyı geliştiremez, burada sanatın şekline, güzelliğine, oluşumuna ve ritmine göre sanata önem verilir ve bu sayede başarılı bir sanat doğar. Sanatçı sadece eserin hikâyesine önem vermemeli, aynı zamanda eserin his ve güzelliğine de önem vermeli, bu sayede seyircinin ilgisini o eserin tartışma bölümüne çeker.

Konunun illa ki toplumsal olması gerekmez, belki de doğal ile ilgili yâda soyut bir şeydir. Global sistem artık tüm dünyayı kontrol ediyor, teknoloji bütün dünyayı birleştirdi, ama yine de gerçek sanat orijinalliğini ve gerçekliğini koruyacak, onlar sadece fiyatı belirliyor.

Bu çağdaki sanat tarzı

Ali Kerim Emin: Her sanat dalı kendi özelliklerine sahip diyebiliriz, sanatın iki türü vardır, birincisi göz ve ruh için bir zevktir, ya da bir film gibi maddesel bir hikâyledir. Daha önce hepimiz su sesini duymuşuzdur, insana güzel bir keyif verir, modern sanat bu güzellikleri ortaya çıkartıyor, görüntü ve ses tablo gibi bir müziği ortaya çıkartıyor. Dünyada çok iyi sanatçılar mevcut, ama maalesef dünyada çok az eleştirmene sahibiz, çünkü sanatın asıl rolü tabir ve güzelliştir, buda eleştirmenleri daha çok zora sokuyor. Ne yazık ki burada eleştirmenlerimiz yok, eğer dünyanın başka yerlerinden gelen bir eleştirmen olsaydı ve bize doğru ve yanlışlarımızı söyleseydi çok iyi olurdu.

Saman Ebubekir Hasan: Sanatta aşama değişimler meydana geliyor ve genel olarak bu iş üstünde çalışılıyor, buda modern bir kalıba giriyor. Artık sosyal medya yolu ile her şey çok daha kolay bir hale gelmiş durumdadır. Sanatçıya bir pencere olan sosyal medyayı artık eleştirmenler de bu pencereye kullanıp eleştiri yapıyorlar.

Lokman Selam Hasan: Ben onlara inanıyorum ama çok taklit ediyorlar, burada yeni işlere el atacak insanlara ihtiyacımız var, bazı sanatçılar var çok iyi bir seviyedeler ve Musul kentinde çoğu gerçeklik üstünde çalışıyorlar, Necip Yunus gibi sanatçılar var, ama maalesef ambargo Musul kentini sanat yönünden kötü etkiliyor.

Dara Muhammed Ali: Bizim de iyi ve kötü yönlerimiz var ama benim görüşüme göre bizim sanatımız çağdaş ve soyut kavramlara yönelmeli, sanatçı değişimleri yapmalı ve eğer sanat çağdaşlaşmaya ve soyutlamaya doğru giderse o sanatın geliştiğini gösterir.

Toplumun sanat üstündeki değişimlerde rolü olduğunu söyleyebiliriz. Biz de kendi çağdaş ve soyut sanatımız üstünde çalışmalıyız çünkü bizim de kendimize ait özel bir kültürümüz var.

Ali Hadi: Yenilikçi sanat klasik ve akademik sanat ile olan kıyaslama sonucu Avrupa da ortaya çıktı, ama bizde taklit etmenin yolu ile yenilikçi bir sanat oluşmaya başladı, kültürümüz bir klasik bir folkloru sahip değildi ve yenilikçiliğimizde kendine özel bir hususiyeti yok gibi. Bizde olan yenilikçilik soyut kavramına çok yakın ve ortaya çıkma süresi de çok eskiye dayanmıyor, internet ortaya çıktıktan sonra bizim sanatçımız internette yeni şeyleri arayarak yenilikçi sanatın eserlerini gördüler.

Bunun dışında bizim eleştirmenlerimizde de bilgi eksikliğine sahip, çünkü daha çok gündem yaratmak için eleştiri yapıyorlar, bir eserin doğru ve yanlışlarını ortaya koymak için değil.

Bana göre: sanat insanın özel yetenekleri ile bağlantılıdır ve bu yetenek normal insanlarınkinden daha farklıdır, sanatçının kendine özel bir tarzı olabilir ya da birçok tarzı aynı anda benimseyebilir.Şu anki sanatsal dünyada eleştiri sadece bir işin eksikliklerini göstermek için yapılmaz, daha çok bir işi yorumlamak için kullanılır.

Yeni doğan her sanat dalı o zaman ki olayların bir aynası gibidir. Bu olaylar fikri ya da toplumsal olabilir, bu yüzden zaman ve mekân sanatçı için büyük önem taşıyor.

Sanatsal maddelerin kullanımı ve geliştirilmesi sanatçının ne kadar yetenekli olduğunu gösteriyor ve aynı zamanda sanatçının kişisel düşüncelerini de gösteriyor.

Tarih ağacını bireylerin oluşturduğunu söyleyebiliriz, Michelangelo yâda Da Vinci gibi isimler Rönesans'tan önce ortaya çıkmışlardı bu yüzden fikir devriminde çok iyi rolleri vardı, sanatçıların toplumun kültür seviyesini nasıl geliştirdiğini görebiliriz.

Mezopotamya'nın eski tarihine yeniden bakacak olursak, ilk çağlardaki sanat işlerinde soyut kavramları görebiliriz. Ama önemli olan nasıl bu kavramları geliştirebiliriz ve bu da sanatçıda özel bir yeteneğidir.

Görüntü 29: Sirwan Şakir. geçmiş için sıla özlemi, 120×120 cm

(<https://www.facebook.com/119421968136895/photos/rpp.119421968136895/1898929670186107/?type=3&theater>)

1991'den sonra sanat

Ali Kerim: 1991 yılından sonra biz ve Avrupa arasındaki kapılar yeniden açıldı, buradan Avrupa ya giden birçok sanatçı oldu ve onlardan biri de bendim, Paris'e gittim ve onlardan bir grupta buraya geldi kendi kültürlerini buraya taşıdılar ama bizle onların sanat bakış açısı çok farklıydı. Ne biz onların istediği şeyleri yaptık nede onlar bizim istediğimizi yaptı, çünkü kültür farklılıkları ve eğitim farklılıkları var. Onların kendine özel düşünceleri ve bizim de kendimize özgü düşüncelerimiz var.

Sirwan Şakir: Tüm sanat dallarına önem verildi özellikle resim sanatına önem verildi. Biz de yenilikçi olmalıyız ve değişimler meydana getirmeliyiz, yeni bir tarzımız olmalı ve bu tarz dünyadaki diğer tarzlardan daha farklı olmalı.

Dara Muhammed Ali: Gerçekliğe çok önem verilmeye başlandı, 1991'den önce kendi düşüncelerimizi söyleyemiyorduk, ama özgürlüğü elde ettikten sonra halkın bizi daha iyi anlaması için çok daha fazla çalıştık ve gerçekliğin tabiri bu dönemde çok gelişti.

Bana göre: Güzel sanat fakülteleri ile yüksekokullarının çoğalması 1991'den sonra kötü bir etki bıraktı, çünkü bu yerler planlı bir şekilde yapılmadı ve bir ideoloji bu akademik yerleri kontrol edemiyor.

Birinci dünya savaşından sonra Varoluşçuluk, Realizm ve Dadaizm gibi kavramlar ortaya çıktı, ama 1991'den sonra kuzey Irak'ta hiçbir yeni fikir ve ya kavram ortaya çıkmadı, toplumun kabul etmesi ve anlaması için sadece gerçekliğe önem verildi.

(1991 öncesi ve sonrası sanat ve sanatçının özgürlüğü)

Ali Kerim Emin: 1991 yılından önce sanatçılar semboller ile gizlice düşüncelerini ortaya koyuyorlardı, çünkü o dönemde özgürce düşüncelerini söyleyemiyorlardı ve istedikleri eseri ortaya koymak yasaktı. Ben de 1991'den önce çalışıyordum ama özgürlüğüm yoktu; özgürce düşüncelerimi ortaya koyamıyordum, ama 1991'den sonra artık özgürce çalışabiliyorduk.

Sirwan Şakir: Onların bir sistemi ve sınırı vardı ve onları aşamıyordunuz, birçok sanatçıyı şehit ettiler. En iyi örneği de Süleyman'dı. Sadece rejime ile iş yapanlar çalışabiliyordu, ama 1991'den sonra artık sanatçı özgürce çalışabiliyordu ve bu dönemde sanat gelişti.

Saman Selam Hasan: Düşünce rekabetleri olduğunu söyleyebilirim ama diktatör rejim bu rekabetleri de kendi çıkarlarına göre kullanıyordu ve bu konuda çok başarılı olduklarını söyleyebilirim. Ama 1991 den sonra artık yeni bir şey ile karşılaşmıştı sanatçılar; oda özgürlüktü, özgürce çalışıp hayallerini gerçekleştirebiliyorlardı.

Lokman Selam Hasan: Birçok sanatçı zamanındaki diktatör rejimden kaçıp Avrupa ve Amerika'ya göç etti, çünkü diktatörlük zulmüne ve kötü giden ekonomik duruma dayanamıyorlardı. O zaman da iyi işlere imza atan Iraklılar hep yurt dışında yaşayan sanatçılardı. Ancak diktatör rejimin yıkılması ile bölgesel yönetimde bir özgürlük meydana geldi ve hala devam etmekte, diktatör rejimin altında birçok sanatçı hapislere atıldı onlardan biride arkadaşım Abdülhamid İsmail'di. Hapisten çıktıktan sonra tüm işleri ve eserleri yasaklandı oda mecburen Birleşik Krallığa kaçtı.

Ali Hadi: Doğrudur 1991 yılından önce tüm sanat işleri diktatörlük çıkarlarına göre yapılırdı, yapmayanların da önü kesilirdi, 1991'den sonra sanatçılar özgürlüklerini elde ettiler ve onların önüne bir sürü yeni kapı açıldı.

Dara Muhammed Ali: 1991 yılından önce sanat işi yapabiliydiniz ama rejim denetimi altında, biz de kendi düşüncelerimizi ortaya koymak için semboller ve gizli işler yapardık. Bir nebze olsa bile fikirlerimizi ortaya koyabilmek için. Ama 1991'den sonra bu konu ile ilgili hiç bir sorunumuz olmadı ve özgürce çalışıyoruz.

Bana göre: 1991 yılından önce sanat sınırlandırılmıştı, sadece diktatörlük ve parti içi çıkarlar için kullanılırdı ve özgürce kendi düşüncesini ve iradesini kullananlar, ya öldürülüyordu ya da hapse atılıp işkence görüyorlardı, 1991 den sonra artık bölgesel yönetimde özgürlük vardı ve bütün fikirler artık özgürce söylenebiliyordu.

(Kültür ve sanatın dünyaya tanıtılması)

Ali Kerim Emin: Elbette kendimizi dünyaya tanıtabiliriz, bu konu üzerinde birçok çalışmamız da oldu, 1993 yılında Fransa'da bir sergi açtık dönemin Fransa cumhurbaşkanı o sergiye katılmıştı, şu an içinde birçok iş planımız var ve bu yol ile kendimizi çok daha iyi tanıtabiliriz.

Sirwan Şakir: Diktatörlük döneminde her şey çok daha azdı, psikolojik ve sistemli baskılara maruz kalıyorduk, çok zayıf imkânlarımız vardı ve düşüncelerimizi ortaya koyamıyorduk, kendi tarihimizi bile okumamıza izin yoktu. Görme yolu ile yeni bir dünya yaratabiliriz ve çok daha fazla seyirci

yakalayabiliriz, çünkü seyirci sanatın tamamlayıcısı görevi görür. Bu yol ile yaratıcı işlere imza atabiliriz.

Saman Ebubekir Said: 1991 yılından sonra iyi gelişmeler gördü, bu başarıyı da yerli sanatçıların yabancı sanatçılarla kurulan ilişkilere borçlu. Yabancı sanatçılar ile birçok ortak sergi açıldı bu da Kürt sanatının tanınmasına yardımcı oldu. Yabancıların bize olan bakış açısını değiştirmek için bu işleri çoğaltmalıyız.

Lokman Selam Hasan: Diktatörlük döneminde Iraklı birçok sanatçı soyut kavramlar ile sanatsal çalışmalar yapıyordu çünkü diktatör rejimin çıkarlarına hizmet etmek istemiyorlardı. Yaptığımız sanatı görebilmeleri için Yabancı sanatçılar ile ilişkiler kurmalıyız böylece yabancı ülkeler sanatımızı görebilir. Bu dönemde sanatçılar özel ilişkilerle yabancı ülkeler ile bağlantı kuruyorlar hükümet yolu ile değil.

Ali Hadi: şu an dünya yaşanan her şeyden çok kolay haberdar oluyor, eskisi gibi yanlış temeller ile herkes istediği şeyi ortaya koyamıyor, doğru dürüst eserler ortaya koymalıyız Avrupa'yı taklit ederek değil. Sanat özgü bir kültürü ortaya koymalı, sanatçı ve entelektüel insanlarımız kültürünü dünyaya tanıtmalı doğru ve güzel bir şekilde.

Dara Muhammed Ali: Çok iyi bir sanata sahibiz, ve bu sanatı dünya ülkelerine göstermeliyiz, çünkü hem yurt içinde hem yurtdışında çok iyi ve profesyonel sanatçılarımız var.

Bana göre: Sanat insanlığın kutsal bir mesajı ise biz de bu bölgede yaşanan olayları ve gerçeği dünyaya gösterebiliriz.

Kürt sanatı dünyaya tanıtıldı, Dilşat Muhammed Said, Rıza topal, Azad Nanekeli, ve daha birçoğu.

Görüntü 30:Dara Muhammed. Aynanın arkasında bir felaket, 60×80 cm yağlı boya

(Sanatın bölgedeki geleceği)

Ali Kerim: Sanat yola devam ediyor ve değişimleri bize farz kılıyor.

Sirwan Şakir: Birçok değişimin yolda olduğunu söylersem belki de çok büyütüyor diyecekler, ama eminim çok büyük değişimler meydana gelecek, çünkü Duhok'a çok fazla yeni düşünceler girdi. Benim düşünceme göre bir gün Duhok bölgenin en iyi Şehri haline gelecek, çok iyi ve yeni tarzlar ve

alışmalar ortaya çıkıyor, çok sanatçı ortaya çıkıyor ve bu yeni tarzlar sayesinde çok daha kültürlü Şeyler oluyor.

Saman Ebubekir Said: Sanat çok yüksek seviyelere kadar siyasete bağlı, ama yine de Şu an çok iyi bir durumda olduğunu söyleyebilirim çünkü her yönü ile özgürlük var ve toplumda yavaş yavaş uyanmaya başladı ve bu nedenle daha iyi olacağını düşünüyorum, ama yavaş yavaş.

Ali Hadi: Daha iyi olacağını düşünüyorum ama yavaş. Ancak eğitim konusunda çok daha iyi adımlar atılmalı, anaokullarından başlanmalı ta ki üniversitelere kadar. Bizde daha çok diğer derslere önem veriliyor, matematik ve İngilizce dili gibi. Sadece okullarda değil her yerde sanata önem vermeliyiz, bu sayede değişimi sağlayabiliriz.

Bana göre: görüşüme göre değişimler teorik düşünceler ile başlar ve bunlarda bu noktalar ile bağlantılı.

- 1- Toplumsal baskı ve taklit ilişkileri gelişimi engelliyor.
- 2- Sanat ve toplumun üstünde çok fazla dini ve mezhebi baskı var.
- 3- İdeolojik baskılar hayatımızda çok fazla karar sahibidir. Gördüğüm kadarı ile çok daha ciddi ve yeni işler ile değişim ve gelişim sağlanabilir. Özellikle değinmek istediğim Şey gelişmiş ülkeler ilk olarak Din, Devlet ve siyaseti bir birinden ayırdılar ve daha sonra Fikir ve sanat devrimlerini başardılar. İşvierli müzikolog Ernest Levy (İşvierli müzikolog Ernest Levy, 2018) kimya, fizik ve paraya verdiğimiz değer kadar sanata değer verdiğimizde iyi bir insanlık ortaya çıkacağına inanır.

Görüntü 31:Ali Kerim.90×70 cm yağlı boya.

(1991 yılı öncesi ve sonrası sanatın gelişim ve değişimleri)

Ali kerim: Sanatçı istediği zaman gelişim ve yaratıcılığı yapabilir.

Sirwan Şakir: Benim gördüğüm kadarı ile 1991 yılından önce bu bölgede sanatçı yoktu sadece bazı taklitçiler vardı ve hiç profesyonel sanatçı yoktu, bu da diktatör rejimin baskıları ile bu hale gelmişti, çünkü onlar sanatı sadece kendi çıkarları için kullanıyorlardı ve o ideoloji ile toplumu bir sürü gibi yönetiyorlardı, 1991 den sonra özgürlüğün elde edilmesi ve birçok yüksek okul, üniversite, sendika ve sanatsal grubun açılması ile durum çok daha iyi bir hal aldı.

Lokman Selam Hasan: Bölgesel yönetimde sanatın çok geliştiğini görebiliriz ve çok daha gelişeceğine inanıyorum çünkü güvenlik açısından çok iyi durumdayız. Güvenlik varsa sanat daha iyi bir hal alır. Güvenlik sorunu Irak'ın genelinde ve özellikle Musul kentinde sanatı çok kötü şekilde etkiledi.

Iraklı sanatçılar bölgesel yönetime gelip buradaki sanat durumunun çok iyi olduğunu söylüyorlar.

Ali Hadi: Birçok değişimin olduğunu görebiliriz, çünkü şu an sanatçının seçeceği birçok yol var, 1991 yılından önceki dönem gibi değil. O zaman sanatçı bağılıydı ve hiçbir şey yapamıyordu, şimdi çok daha özgürce eserlerini paylaşıyorlar, çünkü siyasi ve ekonomik açıdan çok iyi değişimler meydana geldi. Kürt sanatçılar eskisi gibi sadece yerli sergiler açmıyorlar daha çok yabancı ülkelere gidip Kürt kültürünü ve sanatını tanıtabiliyorlar, aynı zamanda devletin sanatçılara olan yardımı çok daha iyi seviyelerde.

Dara Muhammed Ali: çok gelişmiş işler yapıyorlar, şimdi sanatçılar özgürce çalışabiliyor ve bu özgürlükten faydalanıp yabancı ülkeleri ziyaret edip bilgi sahibi oluyorlar.

Saman Ebubekir Said: Bölgesel yönetimin çok geliştiğini görebiliriz. Birçok galeri, akademi, sanatsal yerlerin açılması ve yabancılar ile olan ilişkiler sayesinde artık yerli bir sanat olan şeylerin uluslararası olduğunu söyleyebiliriz, ama 1991 yılından önce bunların tam tersiydi her şey.

Bana göre: Sanata yenilik toplumsal olaylar, siyasi, kültürel ve gerçeklik ile bağlantılıdır ve her sanat kendi zamanına göre çağdaş olarak görülüyor. İlk zamanlarda siyasi, ekonomik ve toplumsal sorunlar nedeni ile hiçbir gelişme yaşanmadı ve buda sanatı kötü yönde etkiledi, yapabildikleri tek şey özgürce çalışmaktı, siyasi ve ekonomik durumun düzelmesi ile gelişme başladı ve aynı zamanda yabancı ülkeler ile kurulan ilişkiler sayesinde artık uluslararası sanatsal işlerden fayda sağlanabiliyordu. 1970 ve 1980 yıllarında yurtdışına kaçan sanatçıların 1991 yılından sonra bölgesel yönetime geri

gelmeleri ile sanat durumu çok gelişti bu sanatçılar sanata ve sanatçıya hizmet ediyordu ve sanatta o zamandan sonra gelişti.

(Kültürün sanata hizmeti)

Ali Kerim Emin: Genel kültür üzerinde çok az kitaba sahibiz, bu yüzden topluma istediğimiz gibi yardım edemiyoruz, çünkü toplumun bu anlamda kültür seviyesi çok düşük.

Dara Muhammed Ali: Kültürün sanatı etkilediğini söyleyebiliriz, televizyonlarda sanat üzerine yapılan programlar ve dergilerde yazıların sanat ve sanatçıya çok hizmet ettiğini söyleyebiliriz.

Bana göre: M.Ö 450 yıllarında yaşayan Semonides sanat üzerine tablo sessiz bir şarkıya ve şarkıda sesli bir tabloya benzer burada Kürt entelektüel insanlar ya da yazarlar bu kavramı bir sanatsal esere veremedi, maalesef sanat ve sanatçıyı, sanatçı çemberinden çıkartamadı, aslında düşünürlerin yapması gereken şey Sanatçı ve sanatseverin arasında bir halka görevi olmalı.

Görüntü 32: Ali Hadi.80×100 cm başlıksız

(1991 yılından önce ve sonra sizin işleriniz)

Ali Kerim Emin: Birçok işe imza attım, 1968'den beri sanat ile uğraşıyorum, işlerim daha çok surreal oldu, bu ülkede olan birçok şeyi açıklıyorum, ama insanların kolay bir şekilde işlerimi anlamasını istemiyorum.

Sirwan Şakir: 1991 yılından önce öğrenci olduğum için sanat ile uğraşamadım, 1991 yılından sonra başladım ve zaten o yıldan önce çok az sanatçıya sahiptik ve daha çok sanatçıya ihtiyacımız olduğuna kanaat getirdim ve böylece fark yaratabiliriz.

Saman Ebubekir Said: ilk sergimi 1985 yılında açtım.O zaman sanat çok sınırlıydı ve özgürce çalışamıyorduk, biz de mecburen semboller ile fikirlerimiz ortaya koyuyorduk, diktatör yancıları eserlerimize bakmaya geldiklerinde biz onlara farklı bir hikâye anlatırdık, ama şu an özgürce çalışabiliyoruz.

Lokman Selam Hasan: 1991 yılından önce sinema sürecindeydim çünkü o zamanlar öğrenciydim ve 1991 yılından sonra Irak'a ambargo koydular ve tüm Irak ve Musul'da ekonomik çöküş meydana geldi. Artık, ressamlık yapmak için alet ve edevat alamıyorduk. Ben sulu boyalar ile çalışıyordum o dönem çünkü çok daha az masraflıydılar ve böylece satıyordum.

O zaman ki sergiler hep diktatörlüğe hizmet etmek için açılıyordu ve birçok sanatçı o sergilere katılmıyordu bile. Bize Saddam Hüseyin'in resimlerini yaparsanız size çok iyi paralar vereceğiz diyorlardı, ama yine de yapmıyorduk ve bir insan resmini çizmek çok kolaydı ama yine de yapmıyorduk.

Dara Muhammed Ali: Evet birçok iş yaptım, 1991 yılından önce ve sonraki işlerim birbirinden çok farklı, çünkü 1991'den sonra artık kültür seviyemin daha yükseldiğini söyleyebilirim bu yüzden tarzımı değiştirdim.

Ali Hadi: 1991 yılından önce çalıştım ama o zamanlar siyasi nedenlerden dolayı Avrupa'da yaşıyordum. 1991'den önce sanatçımızm hiçbir özgürlüğü yoktu ve diktatör rejim nedeni ile özgürce çalışamıyorduk. 1991 yılından sonra sanatımız daha çok halkımızın başına gelen trajediler ile bağlantılıydı ve 1991'den sonra da sanatımız istediğimiz seviye de değildi.

Bana göre:1991 yılından önce Sanat yerlerinin azlığı, yüksekokul ve üniversitelerin olmayışı, kitap ve teknolojinin yaygın olmadığı ve yabancı ülkeler ile kurulamayan ilişkiler yüzünden sanat işlerimiz hep çok düşük seviyelerdeydi ve genel durumun kötü olma nedeni ile Kürt sanatçının hayatını devam ettirebilmesi için sadece sanat yetmiyordu, mecburen başka sektörlerle de yöneliyorlardı. Ama 1991 yılından sonra yeni yerlerin açılması ve fırsatların çoğalması ile ve sanatçıların dünyadaki diğer ülkelere ziyaret etme sonucunda sanatsal eserler ve işler çoğaldı.

(Sanatın insan haklarına olan hizmeti)

Ali Kerim Emin: Sanatın çok da bir önemi olduğuna düşünmüyorum, feodal ve dindar bir topluma sahip olduğumuz için siyaset daha çok ön planda tutuluyor.

Sirwan Şakir: Sanatın en büyük destekçisi kültürdür, çünkü kültür seviyesi artmayan sanatçı bu yola devam edemez ve işini geliştiremez, hayata yeni olan şeyleri işlemeye çalışıyoruz, çünkü bu bölgedeki sanatçılar çok zor yollardan geçtiler. Çok az sanatçı zor şeyleri yaşamıştır ve ikinci olarak insanlara başka bir yüz göstermeliyiz bu yüz güzelliğin yüzü olmalı.

Saman Ebubekir Said: Bu konuda sanat hep çok iyi bir destekçi oldu, her insan haklarının savunması, toplum ve bireylerin uyandırılması konularında

iyi bir rolü oldu. 1991 yılından önce Askeri diktatörlüğün toplumun başına getirdiği şeyleri bir nebze de olsa unutturmalıyız.

Lokman Selam Hasan: Sanat ırksal, mezhepsel ve radikal olmamalı, sanat insanlık adına olmalı. Sanat İnsani durumlar oluşturup insanlığa ve topluma faydalı oluyor.

Ali Hadi: Sorgusuz sualsiz sanat insanlığı korumanın en önemli yollarından biri. Sanat barışı, huzuru, bilgiyi ve kültürü temsil etmeli.

Bana göre dönemde yaşanan şeylerde sanatta kendi rolünü oynuyordu, Guernica tablosu sergilendiğinde ispanyanın özel sembolleri olan Boğa, çocuklar ve kadınlar kullanıldı ve ressam kendi imzasını atmadı. Almanya'nın dışişleri bakanı Pablo Picasso'ya bu tablo kimin eseri sorusuna Picasso Hitler diye cevapladı.Sizin yaratığınız eserleri ben tabloya çeviriyorum, sonra insan hakları savunucuları tabloyu sahiplenip dünyaca ünlü bir esere çevirdiler ve böylelikle sanat insanlığa yardım etti.

Sanatçılar bu zorlukları sanata döktüler ama maalesef dünyanca ünlü seviyelere ulaşmadılar.Sanatçılar genelde Halepçe katliamı ve Enfal Katliamı gibi konular üstünde tablolar yaptılar. Ama dünyada ki insan hakları savunma örgütleri ve sanatsal yerler bu tablolara büyük bir önem vermedi. Bu yüzden dünyanın diğer tabloları gibi çok ilgi göremiyorlar yâ da Guernica gibiFransız yazar AndreaMura(2008) sanatın amacı daha insancıl bir dünya yaratmak olduğunu belirtir.

Görüntü 33:Lokman Selam Hasan. Yağlı boya 50×60 cm burada ve orada

(Kabul edilen ve edilmeyen sanat)

Ali Kerim Emin: Elbette sanatçının ille de kültürlü ve okumuş insan olması gerekmez, çünkü belki de okumayan ama kültürel fikirleri olan bir insan olabilir çünkü birçok eski sanatçı okuma yazma bilmezdi ama çok iyi işler yaptılar, Güzelliğin olduğu, yenilikçiliğin olduğu ve yeni bir şey yaratılmış ise kabul edilen bir sanattır.

Saman Ebubekir Said: Bu zamanda sanatçının önünde olan tüm yollar açık, eğer isterse kendi seviyesini çok daha yükseltebilir. Pratik ve teorik konularda resim, seramik, grafik ve heykeltıraşlık çok iyi seviyelerde hatta dünya seviyesinde olduğunu söyleyebilirim. İyi, kötü ve orta derecelerde mevcutlar.

Lokman Selam Hasan: Bütün sanat örnekleri benim bakış açım göre kabul edilebilir, ne yaptığınızın bir önemi yok önemli olan güzel bir şey yaratmanız, eğer içinde güzel bir şey barındırıyorsa kabul edilebilir.

Dara Muhammed Ali: Bu konuda karar vermek gerçekten biraz zor, Bu kararı verecek sanatçı çok iyi bir kültür seviyesinde olmalı. Ama bana göre içinde güzellik barındırmışsa kabul edilebilir eğer yoksa kabul edilemez.

Bana göre: Bütün sanat işler kabul edilebilir. Bu konu ile ilgili Aristoteles'in söylediği sanatçı kendi iç dünyasına sahip kendi dünyasını seçip dışardaki dünya ile bağlayabilir("filozof Aristoteles", 2009)

Birçok sanat dalı mevcut ve her sanatçı da kendi felsefesini ve dünyasını sergiliyor, bu yüzden her şeyden önce sanat, güzelliği göstermeli ve ne ile ilgili olursa olsun sanatçının fikirlerini temsil ediyor.

(Sanatın dine hizmeti)

Ali Kerim Emin: Birçok din sanattan fayda sağlayıp kullanıyorlar, dini ulaştırmanın en kısa yolu sanattan geçiyor, birçok dini sanatları ile tanırız. Bazılarını resim ile bazılarını tiyatro ve bazılarında sinema yolu ile tanıyoruz.

Saman Ebubekir Said: Bütün dinlere bakarsak her biri az da olsa sanatı kullanıyorlar ama daha çok kendi çıkarları doğrultusunda kullanıyorlar, İslam'da resim sanatını sınırlı bir şekilde kullanıyorlardı. Sadece, desen, dekor, nakış, yazı ve cami kubbelerinde kullanılırdı.

Lokman Selam Hasan: Dine hizmet edip mesajlarını ulaştırıyorlar.

Ali Hadi: tarih boyunca sanat dine hizmet etti. Özellikle Rönesans çağında, Kilise sanatçılara yardım edip sanat işleri yapmalarına olanak sağladı ve aynı

şekilde sanatta kiliseye yardım ediyordu. Ama 20. Yüzyılda sanat daha çok özgür bir şekil aldı, çünkü sanatın içinde zaten ruhani bir mesaj var, sanat kendi içinde ahlak, sevgi ve barış taşıyor.

Bana göre: Sanat bütün dinlerin mesajını ulaştırdı, tüm dinler kendi çıkarlarına uygun sanattan fayda sağlayıp dini mesajlarını ulaştırıp bir yandan da sanatı sınırlandırdılar. Örnek olarak İslam dini Risale filmi ile İslam mesajını bütün Avrupa ya kadar ulaştırdı. Hristiyanlık, Meryem ve İsa resimlerini kilise ve katedrallerde kullanıyorlar. Sanatın daha fazla gelişmesini istiyorsak din ve sanatı birbirinden uzaklaştırıp sınırlandırılmasına izin vermemeliyiz. Alman filozof Friedrich Nietzsche'ye atfedilen sözlerden "Dinler pençelerini gevşettiğinde sanat başını kaldırır. (*Tartışma Friedrich Nietzsche, t.y*)

(Hükümetin sanata ne türlü hizmetleri oldu?)

Ali Kerim Emin: Sanat için çok şey yaptıklarını söyleyemem ama sanatçılar yani bireyler için çok şey yaptılar. Doğrudur, birçok Fakülte, yüksekokul, galeri ve sanat yerleri açtılar ama bu yerlere yardım çok azdı, daha çok birey olarak sanatçılara yardım ettiler, ama hiçbir şey yapmadıklarını söylersem yalan olur ama çok da yardımda bulunmadılar.

Sirwan Şakir: Çok yardım ettiklerini söyleyebilirim birkaç yıl öncesine kadar sanatçılar için projeler açtılar, birçok galeri açıldı, sanat yerleri ve tablo satılma olanakları yükseltildi, sanatçıya daha fazla rol verildi hatta birçok binanın renklendirme konularında sanatçılara danışıldı bende fikri alınanlardan biriydim, maddi ve manevi sanatçılara çok iyi yardımlar yapıldı.

Saman Ebubekir Saaid: 1991 yılından sonra genel olarak bölgesel yönetimde bir gelişim süreci başladı, birçok fakülte ve yüksekokul açıldı,

bunlarla birlikte sanat yerleri de açıldı. Bu yerler yeni jenerasyonun sanatı anlama ve kendi düşüncelerini geliştirmesine yaradı ve böylelikle sanat daha iyi seviyelere ulaştı.

Lokman Selam Hasan: Ben 2000 yılında bölgesel yönetime yerleştim, bana çok yardım edildi, birçok projede görevlendirildim, 2003 yılından sonra diktatör rejim Irak'ta kalmadı, o zamandan sonra bütün Irak'ta sanata yardımlar oldu ama bölgesel yönetimin yardımları çok daha fazlaydı. Bölgesel yönetimde sanata çok iyi yardımlar yapılıyordu, ama IŞİD teröristlerinin bölgeye gelmesi ile sanata olan yardımlar kesildi, ama eminim yakında işler yolunu girdiğinde o yardımlar yeniden başlayacak.

Dara Muhammed Ali: Çok şey yapıldığını söyletebilirim ama maalesef bu yardımlar daha çok özel ilişkiler ve bireylere yapılıyordu, maaş ve toprak bile sanatçılara veriliyordu, sanat yerleri açıldı ve daha fazlası yapılmalı.

Bana göre: Bölgesel yönetim tarafından yapılan şeyler sanatçıları memnun etmiyor, bölgesel yönetim sanat ve kültürü temel planları arasına almamış, ama yine de 1991 yılından sonra çok şey yapıldı, Yüksekokullar, güzel sanatlar fakülteleri, sanat yerleri, galeriler, sendikalar açıldı, maddi ve manevi yardımlar yapıldı, birçok dergi ve kitaplar çıkartıldı. Ama yine de çok daha iyi yardımlar yapılmalı.

(Sizin için sanat nedir)

Ali Kerim Emin: Artık sanat o gördüğü eski değeri görmüyor, özellikle ressamlık. Medya, bilgisayar ve sinema konuları insanlar için daha çok ilgi çekici hale geldi, çünkü onlar çok daha kolay mesajları ulaştırıyor, şimdi dünyaca ünlü galerilere bile bakarsanız sadece eski tablolar göreceksiniz.

Yanlarında yeni tablo görmek çok zor. Sanat güzel kokulu bir çiçek gibidir ve herkes koklamak ister.

Saman Ebubekir Said: Benim için ressamlık sanatı hayatın bir gereksinimi ve o olmadan rahatlayamam, bu yüzden ressamlık ile yaşıyorum. Bana güç ve keyif veriyor ve şu an toplum ile aramda bir dil görevi görüyor.

Lokman Selam Hasan: Benim için tanrının verdiği bir nimet ve onunla yaşıyorum. Eğer keyfim yerinde değilse ya da rahatsız olduğumda ya da bir işi yapmadığımda, sanat benim tüm acı ve rahatsızlıklarımı gideriyor.

Ali Hadi: Sanatı insanlık ile bağlı bir aktivite olarak görüyorum. Benim bakış açıma göre sanat bizim vicdanımızı gösteriyor, ahlaki ve fikri bir görev rolü görüyor. Sanatçı, bir normal insanın gördüğü karanlıkta hayatı görür ve o hayatı gösterip karanlığı ışığa çevirir.

Dara Muhammed Ali: Benim için sanat insanın ruhu gibidir güzelliştir Güzelliği gösteriyor ve insanlığa hizmet ediyor.

Bana göre: Sanatın özel bir tanımlaması olmasa bile birçok şekilde tanımlanabilir. Genel bir tanımla sanattan bahsedersen sanat insanın ruhu ve vicdanı ile bağlantılıdır. Sanatçılar diğer normal insanlardan çok daha farklıdır, çünkü sanatçı insanlar çok yaratıcıdır ve bu yaratıcılığı sanat ve insanlık adına yapar, gördüğü ve hissettiği şeyleri ve ya bir büyük bir olayı ya da küçük bir çerçeveyi bir tabloya çevirip büyük bir mesaj verebilir, cansız bir maddeyi büyük bir sanat eserine çevirebilir, bir taş ya da ağaç gibi bunları alıp bir heykel yapabilir, yâda bir sürü rengi toplayıp güzel bir sanatı gerçekleştirebilir ve böylelikle herkes o eserden faydalanır, hayatının tüm gelirini ve hatta hayatı boyunca sanattan fayda sağlayabilir. Ruhani, görme,

duyma, zevk ve görülmez hisleri ile bu faydayı sağlar. Sanat çok kutsal bir şey insanlığa ve bütün dallara hizmet eder, dünyaca ünlü ressam Pablo Picasso'nun dediği gibi Pablo Picasso ile ilişkilendirilen bir alıntı olan "Sanatın amacı, ruhumuzu, gündelik hayatın tozlarından temizlemektir. (Sanata Dair Özlü Sözler)..

(Sanatın yönlerini ve hareketlerini değiştiren olaylar)

Sirwan Şakir: İnsanın kendisi ister istemez etkileniyor, çünkü biz hiç kimseden etkilenmiyoruz, Bunlar vicdani olaylar, fikri, güzellik ve hayatın tekrarları olan etkiler.

Bana göre: İlk önce sanatçı eserini kendisi için yapar, sonra dışarıya gösterir ve bu eser bir kaç aşamadan geçer.

1. Olaylar
2. Pratik
3. Fikirler

Bu aşamalardan geçerseniz bu işin kaynağı kendiniz olursunuz, daha önce ki eserlerinizden yâda sanatın başka dallarından fayda sağlayabilirsiniz, ama sanat eseri sanatçının kendi dünyasından olmalı ve sanatçının kendi fikir ve düşüncelerinden oluşmalı, sanatçı kişiliğini kendi sanat eserlerinde ortaya koymalıdır. Bu sayede yaratıcı bir eser haline gelir.

(En çok etkisi olan sanat dalı)

Sirwan Şakir: Herkesin bu konuda kendi düşüncesi var, birçok okula sahip değiliz, sadece Paris ve New York okullarına sahibiz, diğerlerini daha çok yön ve akım olarak görüyorum, örnek olarak, izlenimcilik (empresyonizm) bir okul değil İzlenimcilik sanat dalıdır ve Paris okuluna aittir, sanat kendi çağından önce gider ve bu yüzden modern olmalı.

Dara Muhammed Ali: Gerçeklik sanatının daha çok etkisi var ve tercih ediliyor, çünkü insanlar çok daha kolay bir şekilde anlıyor. Sanatçılar da halkı memnun etmek için bu yolu kullanıyorlar, ama son yıllarda sanatçılar soyut sanatına yöneliyor.

Bana göre:1991 yılından önce sanatçılar sembol yolları ile çalışırdı çünkü önlerinde birçok engel vardı, 1991 yılından sonra özgürlüğü yakaladıklarında daha çok gerçekliğe önem verildi bu sayede toplumu razı edebiliyorlardı. Ama elbette çok daha fazla yön ve dal var, örnek olarak 10 yıldan beri sanatçılar soyut kavramına yöneldiler ve gerçekliğin yerini tutmak için çalışıyorlar ve bu sayede dünya sanatına uyum sağlayıp onlar gibi gelişebilirler.

Sanatın toplumdaki etkisi ve toplumu değiştirme rolü

Sirwan Şakir: Sanat toplumda değişimler sağlayabilir, medya ve uzmanların bu konuda yolu çok kolaylaştırdığını söyleyebiliriz, medya ve uzmanların olması insanları kolay etkiler ve değişimi sağlar.

Saman Ebubekir Said: Sanat bir toplumda değişimler sağlayabilir, bu değişimleri kültürel değişim, ileri sanatı çoğaltmakla bu fikir alışverişleri ile seyircinin sanata yaklaşımı ve yakınlığında değişimler sağlanabilir.

Ali Hadi: Elbette değişimler sağlayabilir, çünkü sanatçı sopadan bir eser yaratabilir ve belki de oda kötü ve kültürel bağ0lantıdan uzak olmayabilir. Çok iyi bir iş başarması için kendini çok yorup, araştırmalar yapmalı, bu sayede bulunduğu toplumu anlayabilir ve toplumdaki sorunu bulup topluma gösterebilir ve doğru dürüst bir yol ile bir çare bulunabilir.

Bana göre: Bütün sanat dalları toplumda değişimler sağlayabilir, ErnstFischer (2010) bu konu ile ilgili sanatın dünyayı tanıyıp değiştirebilmesi için gereklidir. Ancak sanat, içinde bulunan erdem olan sihir sayesinde de gereklidir. Ama tabi bu topluma bağlıdır. Sanatçı her zaman toplumun önünde olmalı, ama bazen toplum sanatçının düşünce ve fikirlerine bir engel olur ve sanatçıyı özel bir dünyayı seçmeye mecbur kılıyor. Sanatın çok iyi değişimlere sebep olduğunu söyleyebiliriz ve geliştiğini de, ama toplum ve din baskısı yüzünden hala baskı hissedilebilir. Çok iyi değişimlerin olduğunu söyleyebiliriz, özellikle sosyal medya kullanımının artması ile çok iyi değişimler görülüyor. Duhok Güzel Sanatlar Yüksekokulu'nun açıldığı ilk zamanlarda camilerden çok baskı gördü ve okul günah olarak görüldü, ama bir kaç yıl sonra bu düşünceler değişti ve dindar ailelerin çocukları bile burada okumaya başladı.

Bölgede çağdaş ve soyut sanat

Dara Muhammed Ali: Sanat seviyesi çok yüksek ve bazı sanatçılarımız dünya seviyesinde ve çok ünlüler, çağdaş ve profesyonelce çalışıyorlar, bazıları yurt içinde ve bazıları da yurtdışında yaşıyor.

Lokman Selam Hasan: Bizim toplumumuz daha çok gerçekliği seviyor, çağdaş ve soyutluktan anlamıyorlar ama biz sanatçılar anlıyoruz. Aynı zamanda gerçeklikten ve olan şeylerden çok sıkıldık, soyut ve çağdaş yönleri doğru gidiyoruz ama toplum değil.

Bana göre: olduğumuz bölgede ressamlık sanatı çok eski değil ve şu ana kadar çok iyi bir seviyeye ulaştığını söyleyebilirim, çok iyi ve dünyaca ünlü profesyonel sanatçılarımız var, resim sanat dalı çok iyi yerlere doğru gidiyor, toplumun sanatçı üzerinde çok büyük bir baskısı var ve sanatçıda seyirciyi ve toplumu memnun etmek istiyor, ama toplumun genel kültürü bu sanatı anlamaya yetmiyor, bu yüzden sanatçı daha çok şekle göre iş yapıyor.

(Çağdaş sanatı geliştirmenin yolları)

Dara Muhammed Ali: Bir proje ya da bina yapıldığında devlet sanatçının fikrini de almalı, daha çok sanat yerleri açmalı ve bu yerler bütün sanat dallarına hizmet vermeli, çağdaş sanata daha çok yol verilmelidir. Böylelikle toplum daha fazla gelişip soyut ve çağdaş sanatı anlayabilir.

Saman Ebubekir Said: Bana göre iyi bir sanat yapmak için sanatçının kültür seviyesi çok yüksek olmalı, fizik, coğrafya ve tarih gibi konular üstünde de bilgi sahibi olmalı, ressamlık üzerinde çok bilgi sahibi olmalı, eğer bir sanatçı bu noktalara sahipse çok iyi bir sanat ortaya koyabilir.

Bana göre: Sanatçı kültür seviyesini artmalı ve devlette sanatçılara çok daha yardım edip onların yolunu açmalı, sanatçılar dışarda dünyada olan biten şeyleri görmeli. Bu bölgede özel soyut sanata sahibiz, ama sorun o ki düzenli bir halde değil, daha fazla gelişmesi için, üstünde tezler ve seminerler yapılmalı, yüksekokul ve üniversitelerde bu tarz konular müfredata dahil edilmelidir.

(Bu teze eklemek istediğiniz bir şey var mı?)

Saman Ebubekir Said: Soyut sanat bu bölgeye biraz geç ulaştı, bütün sanat okulları soyut sanatın temellerini kullanmalı, böylece daha doğru dürüst bir sanatı ortaya koyarız. Bu bölgede birçok sanatçı soyut kavramlar kullanıyor, ama maalesef iyi bilgilere sahip değiller ve soyut sanatın temel şartlarını ortaya koymuyorlar. Bu yüzden soyut sanatı üzerinde çok daha çalışmaya ihtiyaç var.

Lokman Selam Hasan: İnsanın sanata bakış açısı değişiyor, şimdi olan bakış açım çok uzun zaman önce olsaydı, çok daha iyi işlere imza atardım. Toplumumuzu gerçeklik sanatı ile meşgul etmemeliyiz; onların yönünü soyut ve çağdaş sanata yöneltmeliyiz. Benim görüşüme göre gerçeklik yeni işler yapmak için soyut ve çağdaş sanatın daha iyi çalışması için iyi bir yol açıcı.

Sirwan Şakir: Bu yola giren herkes kendini çok yormalı, bana göre tıptan çok daha zor bir sektör, filozof Shilere göre iki tür insan dünyayı değiştirir biri bilim insanları diğeri sanatçılar, çünkü her gün yenilikler ile çalışırlar, insan gelişim sürecinde çok iyi çalışır,

Dara Muhammed Ali: Ülkeler sanat ile gelişir bu yüzden çok daha fazla önem verilmeli, gördüğünüz gibi ülke ve millet sanat ile kıyaslanıyor.

BÖLÜM 3

3.1 UYGULAMA ÇALIŞMALARI

Sanata yeni başlayan her insan bazı sanatçıların etkisi altında kalabilir ve onların fikir ve eserlerinden faydalanabilir, böylelikle yeni işlere imza atıp sanat dünyasına ilk adımlarını atar, bilindiği gibi sanat dünyasına girmek zor olmakla birlikte her insanın yapabildiği bir şey değildir.

Sanatçıların kullandığı teknikler, renkler ya da onların kurduğu hayallerden fayda sağlanabilir. Bir sanatçı olarak, sanat dünyasına girmiş ve bazı sanatçılardan ilham alarak çalışmalar ortaya konulmuştur. Kurşun kalem ile mavi ve sarı renklerini kullanıldığı bu tablolar da Sirwan Şakir'in yaptığı tablolardan faydalanılmıştır. sanatçı Sirwan Şakir hep yeni işlere imza atılmasını etkilemiş ve yeni renkler kullanılmasını sağlamıştır. Bunun devamında, tablolarından ilham alınan başka iki sanatçı da Ali Hadi ve Dara Ahmet Ali olmuştur. Bu sanatçıların yaptıkları tablolar genelde tek renkli tablolar oluşur estetik anlayışı etkileyen, şekillendiren bu tarz tablolar uygulama çalışmaları için büyük bir etki yaratmıştır. Aynı zamanda sanatçı Vehbi Resul'un fikirleri ile her zaman nasihatleriyle fikirleri genişlemesini sağladı.

Doğa ve manzara tabloları konusunda Ali Hadi ve Saman Ebubekir'in eserleri ilham kaynağı olmuştur, bunun en büyük sebebi onların çağdaş renkler ile teknikler kullanmalarının etkileyici olduğu söylenebilir. Doğa ve manzara tablolarını soyut bir şekilde ve farklı renkler ile doğayı renklendirmeyele sanatsal bir görsellik yaratma fikri çok cezbedici olduğundan bu mecrayada, ilham alınan bir başka sanatçı Lokman Selam ve Ali Kerim gibi iki sanatçıdan çok fayda sağlanılmıştır, onların farklı renkler ve realistik olmayan portreleri etkileyici faktörler olmuştur . Uygulama çalışmaları çerçevesinde bir portrede çok farklı ve realistik olmayan renkler kullanılmıştır. Bu kullanılan renkler normal insanlarda olmayan bir şey, yapılan portrede insanların alışık olduğu bu renkleri değiştirip yeni bir bakış açısı yaratmak istenmiştir, yapılan eserleri iç dünyamdan çıkarıp bir tablo ya da bir Dilyar yapmak istedim. Burada bahsedilen sanatçılardan faydalanılmıştır.

Uygulama çalışmalarında genelde birçok konu ele alınıyor. Çalışmalar da bir farkı olarak görülen şey sanata duyguları göstermesi ve siyah ile beyazın birlikte bir dans edası vermeye çalışmasıdır. Tablolar bir yerde dikilip

Görüntü 35: DliarQasimMustafa mulla., 140×135 cm yağlı boya 2016

Görüntü 36: Dliarqasimmustafamulla., 140×135 cm yağlı boya 2016

Tablolarda daha çok zamanı kullanılmak istenmiştir çünkü zaman doğru duyguları, düz ve kırık çizgileri gösteriyor bazen de saklanmış veya kayıp olanları sert renkler ya da iki renkle gösterir.

Uygulama Çalışmalarının içeriği ile ve gerçek dünya ile hayal dünyası birleştirilerek geliştirilmiştir. Hisleri taşıyan herhangi bir şeyden etkilenilmiş görülen şeyler ve hisleri arasında hep düz ya da kırık bir çizgi kullanılmıştır.

İç dünyam ile ilgili birçok kişisel araştırma yapılmış bu sayede benliğe ulaşabilmesi hedeflenmiştir. Aynı zamanda özgün bir tarz yaratılması hedeflenmiştir, bu konuda edindiğim bir başka fikir de kendi içimde olan bazı noktalar ve düşüncelere temas edilmesidir, bu noktalar ve düşünceler ile ilgili hatların düşünceler, kişisel iç yolculuğun resmedildiği idrak edilmiştir. böylece kişisel sanat uygulamalarına ulaşmaya çalışılmıştır (Görüntü35).

Görüntü 37DilarQasimMustafa Mulla., 140×135 cm yağlı boya, 2016

Görüntü 38:DliarQasimMustafa Mulla., 140×135 cm yağlı boya2016

Soyut ve Çağdaş Sanata ilgiverilmiştir ilham sağlamış birçok sanatçı var. Onlardan biri Mark Rothko renklerin uyumu ile çok iyi tablolara imza atmış bir sanatçıdır. Aynı zamanda, Jackson Pollock renkleri ve tablolarında gösterdiği hareketlilik ile tablo oluşturmak cesaret ister. Bu cesaret isteyen işlere imza atmakuygulama çalışmalarını etkilemiştir. Bu hareket ile renklerden yeni ve güzel bir şekilde bunları sergilemek istenmiştir, bu da bu tür sanata ilgi gösterilmesinin en önemli sebebidir.

Uygulama çalışmalarında daha çok duygusal bir etki vardır, daha çok iki renk ile ya da bir renk ile tablolar yapılmış, tabloların çoğunda siyah ve beyaz renkleri kullanılmıştır, aynı zamanda farklı farklı renkleri de uygulanmıştır, siyah ve beyaz renklerini hayır, savaş, mutluluk ve mutsuzluğu temsilen kullanıldı. Bu renklerin çağrıştırdığı fikirleri kırık hatlar, sert ve burkulmuşla izleticiye sunulmaya çalışılmıştır (Görüntü36,37).

Uygulama alışmaları ile insanlığı ve toplumun içinde yaşadığı duyguları gösterilmek, aynı zamanda orijinal olup, daha önce yapılmamış yeni şeyler üretmek istenmiştir.çalışmalar ile toplumu mutlu etmek ve psikolojik olarak sakinleştirmek istemek, tabloları güzellik, mutluluğu göstermek, sanatın büyüklüğü ve kutsallığını ortaya koyması hedeflenmiştir.

Görüntü 39:DliarQasimMustafa Mulla., 120×90 cm yağlı boya, 2018

Soyut ve ağdaş tablolara daha çok ilgilenimiş, bu sanat türünü kullanılarak sanatçı hiç kimsenin yapmadığı ve daha yeni işlere imza atabilir ve sanatçının kendine özel mesajını daha güçlü bir şekilde verebilir. Sanatçı doğa ile ilgili şeylerde yapabilir fakat aynı zamanda sanatçı renkleri değiştirmeli ya da yaptığı objeyi daha farklı gösterip temsiliyetini vurgulamalıdır. rnek olarak Pablo Picasso'nun Guernica tablosu soyut bir şekilde yapılmış ama İspanya'da meydana gelen felaketi anlattığı için dünyada n kazanmıştır.

Sanatçı bir kameradan ve elektronik eşyalardan farklı çalışmalıdır. Eğer bir kamera gibi çalışıp sadece yüzeydeki şeyleri göstermeye çalışırsa başarısız olur ve yeni işlere imza atamaz aynı zamanda sanatçı gelecek odaklı olmalı ve olayları öyle tahmin edebilmelidir.

Sanatçı 20 yıldan az bir süre geleceği diğer insanlardan farklı tahmin edemiyorsa ve yenilikçi olamıyorsa bir sanatçı olarak nitelendirilmeleri, sanatın genel amacı yenilikçi olmak ve aynı zamanda güzelliği tasarlamalıdır. sanatçının eserleri toplumda değişimler sağlamalı.

Görüntü 40:DliarQasimMustafa Mulla, 120×90 cm yağlı boya, 2017

Uygulama çalışmalarında portreler üzerinde yenilikçi çalışmalar yapılmış ve yeni realistik olmayan teknikler denemiştir, aynı zamanda realistik renkler ve soyut arka plan üzerinde çalışıldı, (Grnt39,40,41).

Görüntü 41:DliarQasimMustafa Mulla. Transfer, 120×90 cm yağlı boya,2017

Görüntü 42:DliarQasimMustafa Mulla., Evrensel paneli 100×70 cm çizim, 2018

Yeni çizim teknikleri ve bilgiler denenmiş, örnek olarak akademik bir şekilde portre ve natürmort teknik, özellikleri ve kompozisyonu denemiştir. Aynı zamanda, yukardaki tabloda da görüldüğü gibi ışığı nasıl uygulanılması üzerinde çalışılmış ışığın en yüksek seviyeden en düşük seviyeye kadar kullanımının uygulanmıştır (Görüntü42).

SONUÇ

Sümer, Asur, Akad, ve Babil sanatında soyut sanatının var olduğunu söyleyebiliriz çünkü o dönemlerde yapılmış olan eserler gerçeklikten uzak, daha çok tanım ve sembol şekiller ile yapılmış soyut eserler barındırır. Irak'ta İslam sanatı çok farklı ve sınırlıydı, o dönemde yapılan tablolar özellikle insan figürüne karşı çok mesafeliydi, örneğin bir insan figürü çizdiklerinde helalleşsin diye siyah bir çizgi koyuyorlardı bu şekilde sanatçı için haram sayılmıyordu. Bunun sebebi sanatın yaratmakla ilişkilendirildiğinden din sanat üzerinde ciddi bir etkisi vardı ve sanatı sınırlıyordu. Irak soyut sanatı Avrupa, Osmanlı'dan etkilendiğini ve fayda sağladığını gösteriyor ve buda Irak'ta yenilikçi sanat için bir başlangıç oldu. Kuzey Irak'ta sanat hala bir tecrübe ve test aşamasında olduğunu söyleyebiliriz, halen kalıcı istikrarın sağlanamadığı bu coğrafyada soyut sanat çok yeni bir alan. Siyasi ve sosyal sorunlar bölgede sanatın gelişmesini engelleyen en büyük faktörlerdendir. Savaşlar ve siyaset sanatın gelişmesine izin vermiyor, toplum baskısı sanatın gelişmesini engelliyor. Bölgede sanat eleştirmenlerinin az olması, altyapı, kurumsal eksiklikler soyut ve çağdaş sanatın gelişmesini engelliyor. Sanatsal eleştiri eksikliği gerek bilgi eksikliği yüzünden hatalarının farkına varmıyorlar. Konu üzerinde kitapların azlığı ve sanatçıların farklı dil bilmemesi kaynaklara, sanatsal gelişime erişebilirliği kısıtlamaktadır. Gerçeklik ve sembolik sanat bölgede çağdaş ve soyut sanattandaha fazla kıymet görmesi, toplumsal açıdan sosyal ve gündelik yaşama odaklı sanat eserleri görmek istemesi bu konudaki hassasiyeti ortaya koyar. Gerçekliği direkt bir şekilde görmek istenmesi toplumsal yaşam siyaset ve çatışmalar arasında kalan bir topluluğa işaret etmesi yanında halkın görselliğe önem veren bir toplumu ima edebilir. Bu coğrafya toplumun bağ kurduğu, rahat bir şekilde anlaşılabilen işlere odaklı, eğitim ve sanat kurumlarında yüksek diplomalı kişilerin azlığı sanat gelişimine büyük bir engel, soyut sanatın gelişmemesinin bir başka nedenini oluşturmaktadır. Bölgede bulunan kültür insanları sanata

yönelimiyeterince motive edememesi sanatı ve sanatçıya önemi artırmamaktadır.

Soyut sanatın kökenleri Sümer, Babil ve Akad medeniyetlerine dayanıp tam olarak anladığımız şekilde yapılmıyordu. Böyle olsa bile soyut bir sanat olmadığını söylemek haksızlık olur.

Röportajlardan elde edilenler 1991 sonrası Kuzey Irak'ta Kürt toplumunun yaşadığı yerlerde sanat halen daha bir deneme aşamasında ve halen özgünlüğünü tamamen kazanamamış bir durumda olduğunu ortaya koyar. Bununla birlikte, röportajlar Kuzey Irak'ta yaşanan siyasi ve toplumsal olaylar sanatın gelişmesi önünde bir engel olarak tanımlandığını ve sanatın gelişimini, toplumun sanata yaklaşımını kısıtlar nitelikte olduğunu belirtir. Eleştirmenlerin azlığı yâda bu alandaki yetersizlikçağdaş ve soyut sanatın gelişmesi önünde bir engel ortaya koyar. Katılımcıların soyut sanat üzerine verdikleri yanıtlar gündelik yaşamın ve coğrafyanın beraberinde getirdiği sıkıntıların sanata yaklaşımında yukarıda belirtilen başlıca etkenlere atıfta bulunan sorunlar tespiti yapılmıştır.

Yürütülen araştırma sonucunda sanat ve toplum arasındaki kopukluğa yönelik tanımlanan konular üzerinden sanat dairelerine, eğitim öğretim kurumlarına ve sanatçılara şu öneriler yapılabilir;

1. Kültür ve sanat bakanlığı ile sanat daireleri, daha fazla kitap ve makale yazılmasına yardımcı olmalı ve daha iyi bir rol oynamalılar, özellikle çağdaş ve soyut sanat üstünde.
2. Sanatın gelişmesi için, sanatçılar kendi sanat kültürlerini geliştirmeli ve yükseltilmelidir.
3. Sanata genel olarak ve özellikle Çağdaş ve soyut sanat daha iyi bir hizmet vermek için, Hükümet daha büyük medya kuruluşların kurulmasına yardım etmeli, daha iyi strateji ve planlar kurmalılar.
4. Sanatçılar taklitten uzak durmalı ve yenilikçi olmalı.

KAYNAKÇA

Abdullah, Mücahit. (1971) Gerçeklik ve sanat. Sidney. Kahire

Abdulraqib, Yusuf. (1997)Dostek devletinin medeniyeti. İkinci baskı.

Adam, G. (2018). *Dark side of the boom the excesses of the art market in the twenty-first century*. Londra: Lund Humphries.

Al-Arabi, D. (1985). “Arap Ülkelerinde Modern Sanatın Öncüsü”,Beyrut, Lübnan.

Al- Rawi, N. “Modern Irak sanatında yetenekler”, Rehberlik Bakanlığı, Bağdat, 1962.

El-Said, S. H (1983). “Irak'taki plastik hareket tarihinin bölümleri”, Kültürel İşler ve Yayıncılık Bölümü, Bağdat, s. 8.

Al Sheikh, A. R., IntroductiontoHistory [Tarihe Giriş], Riyadh: Dar al-Marikh, sayfa. 123-125.

Altatawuralttarihiulihadaratmabaynalnahrin. [Mezopotamya medeniyetinin tarihi gelişimi]. (t.y.). Haziran, 2019tarihinde<https://konouz.com/ar/مقالات-التاريخي-التطور/كنوز-مقالات-النهري-بين-s.8.4342/> adresinden alındı.

Alwahadina, Da. (t.y.). MadinatKarkuk [Kerkükşehri]. Mayıs, 2019tarihindehttps://mawdoo3.com/مدينة_كركوك sitesinden alındı.

Aqla, E. (t.y.). MadinatKhanıqına.[Khanakin şehri]Mayıs, 2019tarihindehttps://mawdoo3.com/مدینة_خانقینsitesinden alındı.

Ağala, R.(2000) Şewakari dergisi, 6. Numara. Erbil

Arif, Muhammed. Sanatçı Muhammed Arif. Wesuqaq Baskı ve yayın evi. Bağdat.

Arif, Muhammed. (2016). Doğa güzellikleri ve resim üstünde etkisi. Irak. 46/ mukiryani baskı ve yayıncılık. Çağdaş. Erbil.

Avcı, Z. (1998) Bitlisli Şerefhan-eski tarihi kurmanci. 1. Baskı. APEC. İsveç

Azar, Zeyne, Fazlı, Misal B. &Roten, Margret (1984) Babil tarihi, Beyrut-Paris, ikinci baskı.

Bosworth Edmund C. ed. (2007), *Historic Cities of the Islamic World*, Leiden-Boston, Brill.

Chilvers, I. (2005). *Dictionary of art & artists*. Hoo: Grange Books.

Davut, Ferhat Pir.(1997)*Resim Tarihi*,Raman dergisi. 41,42,44.

DickinsRosie ve Griffith Mari (2003) Usborn Sanat Girişi, Usborn Publishing Ltd, Londra

Dijla [DicleNehri]. (t.y.). Mayıs, 2019tarihinde<https://www.wikiwand.com/ar/دجلة>adresinden alındı.

“Dostoyevski” (2015) Retrieved 3 May, 2019 from www.almrsl.com

Fars, Şems Aldin& Hattat, Süleyman İsa (1980). Antik sanat tarihi, Dar Almaarif yayın evi.

Fischer, E. (2010). *The Necessity of Art*, trans. *Anna Bostock, with an Introduction by John Berger*. London and New York: Verso.

“Fransua Sagan” (2018) 20 Mayıs, 2019 tarihinde www.hekams.com sitesinden alındı.

Fraschini, G. P. (1975). *A world history of art: Painting, sculpture, architecture, decorative arts*. Simon and Schuster.

Hadi, B. Muhsin (2010) *İslam sanatında araştırma- Belkıs -Bağdat, Alladin yayın evi*.

Hakim, Amal El (2012) *Sanat Tarihinin Özeti*, Oman, Arap ulusu yayın evi.

Hayyamray Seyit Belkıs Muhsin, (2005) *İslam Sanat tarihi*, Bağdat.

History[Tarih](t.y.). Nisan 2019 tarihinde <http://tarekhuna.blogspot.com/>

HodgeNicola ve AnsonLibby (2006) *A-Z ye sanat*, Carltonbookslimited, Londra

Howzer, Arnold, Trans. Dr. Fuat Zekeriya (1981) *Tarih boyunca sanat ve toplum*. Birinci Baskı. Beyrut.

HyaindAngus (2006) *Fotoğraf kitabı*, LaurenceKing Publishing Ltd, Londra.

Iraklı ressam ve heykeltıraş kuşağının neslinin geçmişi ve hatıraları, sanat rönesansındaki rolleri ve sanatsal değerleri (2013). 15Nisan, 2019,tarihinde<https://algardenia.com/tarfiya/menouats/3184-2015-02-18-10-45-07.html>

Adresinden alındı.

“İslam Sanat tarihi”, .Syitse, Bağdat, 2005:38

Jabr, R. (1970, January 01). تنوع الرؤى في أساليب الرسم العراقي المعاصر [Çağdaş Irak resminde stilistik vizyonun çeşitliliği.] Mayıs 2019 tarihinde <https://www.iasj.net/iasj?func=article&ald=112325> sitesinden alındı.

Khaniqin. (t.y.). Mayıs, 2019 tarihinde <https://www.marefa.org/خانقین> sitesinden alındı.

[Khaniqin] خانقین. (t.y.) Mayıs, 2019 tarihinde <http://bot.gov.krd/arabic/garmian-administration/khaniqin> sitesinden alındı.

Khaniqina. (t.y.). 5 Mayıs, 2019 tarihinde <http://bot.gov.krd/arabic/garmian-administration/khaniqin> sitesinden alındı.

Khalif, S.N. (t.y.). [Irak Valiliği İl Nüfusu Mayis 10, 2019, عدد سكان العراق حسب المحافظات] is 10, tarihinde https://mawdoo3.com/عدد_سكان_العراق_حسب_المحافظات sitesinden alındı.

Khlyf, S. N. (t.y.). Adad Sukkan Aleiraq Hsb Almuhafazat. [Irak Valiliği İl Nüfusu] 10 Mayıs 2019 tarihinde https://mawdoo3.com/عدد_سكان_العراق_حسب_المحافظات sitesinden alındı.

Khordemir, Nadin. (2018) 12 Mayıs, 2019 tarihinde www.maajim.com sitesinden alındı.

“İsviçreli müzikolog Ernest Levy” (2018). www.a9wal.com sitesinden alındı.

Mark, Irvin (2008) ölmeden görmek gereken 1001 bina, NY and DACS, Londra.

Matveev, K. P. veSazānūf A. Aç (1986). Ünlü iki ırmak arasındaki medeniyetler, Moskova, 1986.

Mayi, Enver. (1999) Badinan Kürtleri. İkinci baskı. Duhok.

Mortkat, A. İsa Süleyman tercümesi, (1975) antik Irakta sanat, BağdatElAdip yayın evi.

M.S Demand, Ahmet Muhammed İsa , tercümesi (1955), İslam sanatı, , Kahire, El Maarif yayın evi

MinAlhadaratAlqadimat 'iilaa 'aradiaintidab[Eski uygarlıklardan zorunlu bölgeleri]. (t.y.). 3 May, 2019tarihinde<https://fanack.com/ar/iraq/history-past-to-present/from-ancient-civilizations-to-mandate/sitesinden> alındı.

Mübarek, Adnan. (1973). *İslam sanatından sonra Irakta oluşan sanat hareketleri ve türleri, çağdaş sanat yönleri*. Media ve dağıtım bakanlık yayın evi, 1973: 13-15

Mozzatiluca (2010) İslam sanatı, prestelverlag, Londra

Osman, Muhsin. (2008), Mezopotamya, Duhok,Duhok ili.Duhok vilayeti enstitüsü; Spirez yayın evi

Mura, A. (2008). 1 Şubat2019 tarihinde<http://www.rewity.com/> sitesinden alındı.

Mübarek, Adnan (1973) çağdaş sanat yönleri, Media ve dağıtım bakanlık yayın evi.

NegriRenata (1975) matisseandfauves, Lamplightpublishing, inc, New York, USA

Nemir, Süleyman. (1999)HizarMerd dergisi. 8.numara.

“Pablo Picasso” (2015) 25 Nisan 2019 tarihindewasse3sadrak.com adresinden alındı.

Parragon (2000) sanat tarihinin esasları, parragon, Birleşik Krallık

Peter andMurrayLinda, (1997) sanat ve sanatçılar sözlüğü, penguin group, Londra, İngiltere

Phaidon (1996) sanat kitabı, phaidonpresslimited, Londra

Phaidon (1996) 20.yüzyıl sanat kitabı, phaidonpresslimited, Londra.

Qumhieh, A. (2018, January 06). Art in Mesopotamia. Mayıs 2019tarihinde<https://abutair.net/art-in-mesopotamia/sitesindenalındı>.

Read, Herbert.(1956) TheMeaning of Art[Sanatın Anlamı]. Pelicanbooks.

Reşit, AbdülvehabH.(2004) İki nehir ırmak arasında Mezopotamya. El Meda kültür ve yayın evi. Beyrut.

Robinson, C. F. (2006). *Empireandelitesafterthemuslimconquest: Thetransformation of NorthernMesopotamia [Müslüman fethinden sonra imparatorluk ve seçkinler: Kuzey Mezopotamya'nın dönüşümü]*. Cambridge: Cambridge UniversityPress.

Sahib, Zuher ve Nefel, Hamit. (2010) İki ırmak arasındaki ülkenin sanat tarihi, Bağdat,

Salim, N. (1977). “Çağdaş Irak Sanatı” Enformasyon Bakanlığı, Irak, s. 7.

Samırkahtan, El kayış (2016) Irak'ta çağdaş resim sanatı; keşif ve stilistik çeşitlilik. Babil üniversite dergisi, 24.baskı, 2.adet. Irak çağdaş sanatı çeşitliliği.

"Sanata Dair Özlü Sözler". 10 Nisan 2019 tarihinde <https://gallerymak.com/tr/page/ozlu-sozler.html> sitesinden alındı.

Sayif, Şakir Hassan (1995). Irak plastik kalıplama tarihi bölümleri. Bağdat

Smith-Edward lucie (2006) bugün sanat, phaidonpresslimited, Londra

Snell, D. C. (2009). *A companion to the ancient Near East*. Malden, MA: Blackwell.

Sulaymania[Süleymaniye]. (t.y.).
Mayıs2019tarihinde <http://bot.gov.krd/arabic/sulaimaniya-province/sulaimaniyasitesindenalindi>.

Süleyman, Vehbi Resul. (2010) Soyut Expressionism.

Şahin, İsmail T. (2001) Koçeri kitabının üzerinde nakış ve çizimler, Duhok, Spirez yayın evi.

Şakir Hassan al Said (1982) Irak'ta çizim sanatının bir sezonu, Bağdat.

Şakir, Süleyman. (2005) Raman dergisi.

TarikhDhwk.[*Duhok'un tarihi*] (2015,). 6 Nisan 2019 tarihinde wikiversity sitesi: https://ar.wikiversity.org/wiki/تاريخ_دهوك sitesinden alındı

Tartışma:Friedrich Nietzsche. (t.y.). 10 Mayıs, 2019 tarihinde https://tr.wikiquote.org/wiki/Tartışma:Friedrich_Nietzsche sitesinden alındı.

Tasarım, A. W. (t.y.). Sanata Dair Özlü Sözler. Nisan 2019 tarihinde <https://gallerymak.com/tr/page/ozlu-sozler.html> sitesinden alındı.

Taschen (2000) 20.yüzyıl sanatı, taschen, İspanya

ThistlewoodDavid (1989) sanat ve dizayn eğitiminde kritik çalışmalar. LongmanGroup Birleşik Krallık limited, İngiltere

“Van Gogh” (2018) 11 Mayıs, 2019 tarihinde www.hekams.com sitesinden alındı.

“Voltaire” (2015). 26 Nisan, 2019 tarihinde elaph.com/Web/opinion sitesinden alınmıştır.

Yusuf, Abdulrakib. (1998) Bitlisli Şerefhan tabloları. 2. Baskı. Erbil.

EKLER

Prof.Ibrahim Ahmet Simo. (2018). Duhok Üniversitesi görüşmesi.

Vehbi Resul Ahmet. (2018) Sanat eleştirmeni ve görsel sanatlar sanatçısı. Süleymaniye görüşmesi.

Sirwan Şakir. (2018) Görsel sanatlar sanatçısı. Duhok görüşmesi

Ali kerim Emin. (2018) Görsel sanatlar sanatçısı. Süleymaniye görüşmesi

Ali Hadi İbrahim. (2019) Görsel sanatlar sanatçısı. Hanekin görüşmesi

Eyüp Ramazan. (2019) Sanat ve Kültür derneği genel müdürü. Duhok görüşmesi

Saman Ebubekir Saaid. (2019) Görsel sanatlar sanatçısı. Kerkük görüşmesi

Halit Abdülrahman Ahmet. (2019) Sanat ve Kültür Bakanı.. Erbil görüşmesi

Dara Muhammed Ali. (2019) Görsel sanatlar sanatçısı. Erbil görüşmesi

Lukman Selam Hasan. (2019) Görsel sanatlar sanatçısı. Musul görüşmesi.

İbrahim, A. H. 2019, yüz yüze görüşme [Mulla, D. Q. M.]

İNTİHAL RAPORU

ETİK KURUL RAPORU